

1. Ե՛ս եմ թո Տեր Աստվածդ:
Ինձնից բացի այլ աստվածներ
չպիտի լինեն քեզ համար:
2. Դ-ու քեզ կուրք չլինես:
3. Բո Տեր Աստծո անունը գո՞ր անող
չպիտի արտասանես:
4. Շաբաթ օրը սուրբ պահիր:
5. Պատվիր թո հորև ու թո մորը,
որպեսզի բարիք գտնես, երկար
ապրես բարեբեր այն երկրի վրա, թո
Տեր Աստված տալու է քեզ:
6. Մ՛ի սպանիր:
7. Մ՛ի շնացիր:
8. Մ՛ի գողացիր:
9. Բո հարեանի դեմ սուտ
վկայություն մի տուր:
10. Ո՛չ թո մերձավորի տան, ո՛չ նրա
ազարակի վրա աչք մի՛ ունեցիր:
Ո՛չ թո մերձավորի կնոջ վրա, ո՛չ նրա
ծառայի վրա, ո՛չ նրա աղախնու վրա,
ո՛չ նրա եզան վրա, ո՛չ նրա էջի վրա
ո՛չ նրա անասունի վրա, ո՛չ այն
ամենի վրա, ինչ թո մերձավոր
աչք մի՛ ունեցիր:

ԱՍՏԾՈՒ
ՏԱՄԸ
ՊԱՏՎԻՐԱՆՆԵՐԸ

ԱՍՏԾՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

Եթե ըստ իմ հրամանի ընթանաք, իմ պատվիրանները պահպանեք ու կատարեք դրանք, ապա անձրև կուղարկեմ ձեզ իր ժամանակին: Հողն իր բերքը կտա, իսկ դաշտերի ծառերը կը տան իրենց պտուղները: Ձեր կալերում աշխատանքը կը տևի մինչև այգեկուլթ, իսկ ձեր այգեկուլթները կտևեն մինչև նոր ցանքսի ժամանակը: Դուք կուշտ հաց կուտեք և ձեր երկրում անհոգ կապրեք: Ձեր երկիրն խաղաղություն կպարգևեմ, և ձեր երկրում պատերազմ չի լինի: Կքնեք, և չի լինի մեկը, որ ձեզ վախեցնի: Ձեր երկրից կվերացնեմ չարիք պատճառող դազաններին: Դուք հալածական կանչեք ձեր թշնամիներին, և նրանք սպանված կընկնեն ձեր առաջ: Ձեր հինգ հոգին հալածական կանի հարյուր հոգու, իսկ ձեր հարյուրը՝ բյուրավորներին, ձեր թշնամիները սրի հարվածներից կընկնեն ձեր առաջ: Ես բարի աչքով կնայեմ ձեզ, կաճեցնեմ ու կբազմացնեմ ձեզ և կկատարեմ ձեզ տված իմ խոստումը: Այնքան բերք կստանաք, որ նախորդ ու դրանից էլ առաջ ստացած բերքը կբավարարի ձեզ, բայց հին բերքը շտեմարանից միշտ պիտի հանեք նոր բերքով լցնելու համար: Ես իմ ուխտատեղին պիտի հաստատեմ ձեր մեջ, և ես ձեզնից չեմ խորշելու: Ես պիտի քայլեմ ձեր մեջ և պիտի լինեմ ձեր Աստվածը, իսկ դուք պիտի լինեք իմ ժողովուրդը:

Մ Ե Տ Ր Ո Ւ Ժ Ա Ն
Բ Ա Բ Ա Ջ Ա Ն Յ Ա Ն

ԱՍՏԾՈՒ ՏԱՍԸ ՊԱՏՎԻՐԱՆՆԵՐԸ

կամ
բացապրություն պատևարանյայի
(երրորդ վերանայված հրատարակություն)

ԵՐԵՎԱՆ - 2003

Մեհրուժան Վազգենի Բաբաջանյան,
«Աստծո տասը պատվիրանները»
Երևան 2003

Այս Գրքույկի նպատակն է ընթերցողին ծանոթացնել Աստծո տասը պատվիրաններին և մեկնաբանել ըստ սուրբ Հայրերի խրատների ու խորհուրդների: Գրքույկում գետեղված են նաև մեր ժամանակի օրինակներ ու դեպքեր, որպեսզի Համոզվենք Աստծո խոսքի անփոփոխությանը բոլոր դարերի մեջ, քանզի մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսն ասել է.

«Երկինքն ու երկիրը կացնեն, բայց իմ խոսքերը չեն անցնի» (Մարկոս, ԺԳ 31):

Քաջանայական օրհնություններ ու աղոթքներով հրամցված այս գրքույկը թող օգնի յուրաքանչյուր ընթերցողի կյանք տվող Հավիտենական այդ խոսքերի մեջ Հաստատվելու:

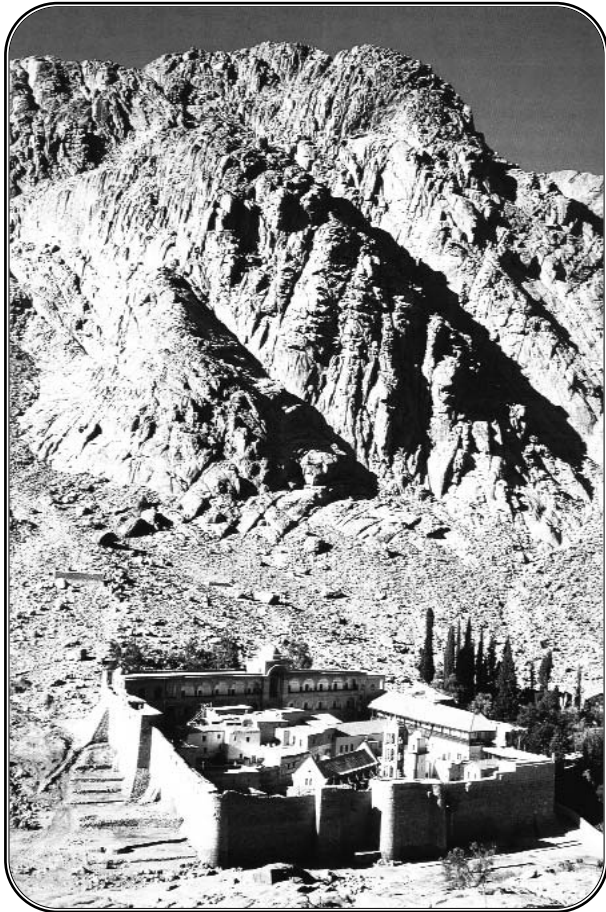
«ՃՐԱԳ»

Ն Ա Դ Ս Ա Ք Ա Ն

Տասնաբանյայի բացատրությունների այս գրքույկով գովելի աշխատանք է կատարվել: Այն լավագույն նվերն է մեր Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու նորագարձ Հավատացյալներին: Նման աշխատություններ շատ կան, սակայն Մեհրուժան Բաբաջանյանի «Աստծո Տասը պատվիրանները» գրքույկի բացատրություններն ու մեկնությունները առանձնահատուկ է իր ոճով, քանզի գրել ու մեկնել է Հավատով ապրելով դրանք, դարձնելով միա ու արյուն, այսինքն՝ կյանք: Գեղեցիկ եւ փյլեստիայական մտահղացումներով ոճավորված լեզվով գրողների գործերը ընթերցելուց հետո երբեմն չես սպավորվում, որովհետեւ Հաճախ դրանք լուր խոսքեր են լինում ու կյանքով չապրված: Քանի որ մարդը բաղկացած է հոգուց ու մարմնից, ուստի մարդու ֆիզիկական գոյության համար մարմինը անհրաժեշտ է կերակրել ու խնամել, ցրտից ու սովից պաշտպանել, նույնպես եւ հոգին, չարից ու ամեն տեսակի փորձություններից կենդանի պահելու համար հարկավոր է հոգեւոր կերակուր: Իսկ Տասնաբանյայի պատվիրանները մեր հոգու ցանկապատն է, Աստվածապաշտության այբուբենը: Ով ցանկանում է Արարչին ճանաչել, թող հետամուտ լինի ամենօրյա Սուրբ Գրքի ընթերցանությանը, աղոթքով սնի հոգին ու գինվի Աստծո պատվիրանների գիտելիքներով: Հովհաննես առաքյալը ասել է. «Այս է Աստծո Հանդեպ մեր սերը, որ պահենք Նրա պատվիրանները» (Ա Հովհ. Ե. 3): Տիրոջ պատվիրանները կարող ենք պահել, եթե խոնարհվենք սրտով, քանի որ Հպարտությունը մեր սրտի պահակն է, որը արգելում է, որ Աստված ներաբնակվի մեր մեջ:

Աղոթում եմ, որ այս գրքույկով բոլոր ընթերցողներին բերի օրհնություն, Հավատ եւ Սեր:

Տեր Հարություն.
Սուրբ Գայանե վանքի
Քաջանա
04 դեկտեմբերի 1995 թ.
Աուրբ Էջմիածին

ՄԻՆԱ ԼԵՌԸ

(ստորոտում՝ սուրբ եկատերինայի վանքը

« Եթե կամենում ես Հավիթենական
կյանի մտնել, պահիր պարզիրանները »
(Մատթ. ժԹ 17)

Մ Ո Ւ Տ Ք

Անշուշտ շատերն են լսել կամ կարդացել Աստծո տասը պատվիրանների մասին: Եվ այս գրքույկի նպատակն է, թե՛ հիշեցնել մեր Տիրոջ այդ պատվիրանները և թե՛ հաղորդ դարձնել նրանց, ովքեր դեռևս անտեղյակ են իրենց Արարչի կամքին:

Այժմ ավելի քան երբևէ մեզ՝ Հայորդիներիս անհրաժեշտ է ճշմարիտ լույսը, որպեսզի թոթափվենք անաստվածության տարիների մինչև մեր սրտերը թափանցած մահաբեր խավարից, մաքրենք մեր ապականված սրտերը և արմատախիլ անենք տարբեր աղանդների կողմից մեր ազգի մեջ սերմանված չարի ապականիչ ու ժանտահոտ որոմները, որոնց դառնահամ պտուղներից կամա, թե ակամա ճաշակում ենք բոլորս, ու դեռ էլի պիտի ճաշակենք եթե նորից մեր սուրբ նախնիների ճանապարհը չբռնենք: Իսկ կա՞ արդյոք մեղքի խավարի դեմ ավելի զորավոր զենք, քան Արարչի խոսքը՝ Աստվածաշունչը և մանավանդ նրա պատվիրանները, որոնց մասին կխոսենք այսուհետև:

Մենք երբեմն-երբեմն անսահման ու անհուն տիեզերքի ներդաշնակությանը նայելով արդյոք չե՞նք զարմացել, թե այդ ինչ զորությամբ, ու բացարձակ ճշգրտությամբ են իրար շուրջ պտտվում ահռելի աստղերն ու մոլորակները, կամ էլ ակամա չե՞նք հիա-

ցել բնության զարմանահրաշ գեղեցկությամբ ու անքննին օրենքներով, որոնք հրաշալի հաջորդակա- նությամբ, ու մեկը մյուսից անկրկնելի գույներով փո- խարինում են միմյանց: Ու մի՞թե այդ ամենը չի հուշ- ում այդ ամենը Կանոնակարգողի, աներևույթ ու ան- տեսանելի Արարչի՝ Օրենսդրի գոյության մասին: Ինչպես որ Դավիթ սագմոսերգուն է ասում. «Երկիրքն Աստծո փառքն է պատմում» (Սաղմոս ԺԹ 1): Բայց խոստովանենք, քչերս գիտենք, որ մեր ներսում, այդ նույն Օրենսդրի կողմից տրված են նաև բարոյական անփոփոխ օրենքներ, գրված մեր սրտերում, որոնք ի հայտ են գալիս մեր խղճմտանքի միջոցով: Ինչը և հաստատում է Պողոս առաքյալը. «Նրանք ցույց են տալիս, թե Աստծո օրենքի պահանջ- ները գրված են իրենց սրտերում՝ իրենց խղճի վկայու- թյամբ» (Հռոմ. Բ 15):

Իսկ տասը պատվիրանները, որ տրվեց մեզ, Մով- սես մարգարեի միջոցով (Բ. Օր. Ե 6-21), Սինա լեռան վրա, գրվելով անձամբ Արարչական Աջով, ինչով Աստված թե՛ հիշեցրեց և թե՛ հաստատեց Համամարդ- կային այդ օրենքի անփոփոխությունը:

Ահա այդ պատվիրանները.

1. «Ես եմ քո Տեր Աստվածը, որ քեզ Հանեցի եգիպտացիների երկրից՝ ստրկության տնից:

Ինձանից բացի այլ աստվածներ չպիտի լինեն քեզ Համար:

2. Վերևում՝ երկնքում, ներքևում՝ երկրի վրա, և երկրի խորքի ջրերի մեջ եղած որևէ բանի նմանությամբ քեզ կուռքեր չպիտի կերտես: Չպիտի երկրապագես ու

չպիտի պաշտես դրանց, որովհետև ես եմ քո Տեր Աստվածը՝ մի նախանձոտ Աստված. Հայրերի մեղքերի Համար պատժում եմ որդիներին, ինձ ատող մարդկանց նույնիսկ երրորդ ու չորրորդ սերնդին, իսկ ինձ սիրող ու իմ Հրամանը կատարող մարդկանց մինչև Հազարե- ռորդ սերնդին ողորմում եմ:

3. Քո Տեր Աստծո անունն զուր տեղը չպիտի ար- տասանես, որովհետև Տերը արդար չի Համարում նրան, ով իր անունը զուր տեղն է արտասանում:

4. Հիշի՛ր շաբաթ օրը, որպեսզի սուրբ պահես այն: Վեց օր պիտի աշխատես և պիտի կատարես քո բոլոր գործերը: Յոթներորդ օրը քո Տեր Աստծու շաբաթ օրն է: Այդ օրը դու ոչ մի գործ չպիտի անես, ոչ էլ քո տղան ու աղջիկը, քո ծառան ու քո աղախինը, քո էջն ու քո եզը, քո բոլոր անասունները, քեզ մոտ գտնվող օտարականն ու քեզ մոտ բնակվող պանդուխտը, որովհետև Տեր Աստված վեց օրում ստեղծեց երկիրքն ու երկիրը, ծովն ու այն ամենը, ինչ դրանց մեջ է, իսկ յոթներորդ օրը Հանգստացավ: Դրա Համար էլ Տերն օրհնեց յոթներորդ օրը և այն սուրբ հռչակեց:

5. Պատվի՛ր քո հորն ու քո մորը, որպեսզի բարիք գտնես, երկար ապրես բարեբեր այն երկրի վրա, որ Տեր Աստված տալու է քեզ:

6. Մի՛ սպանիր:

7. Մի՛ չնացիր:

8. Մի՛ գողացիր:

9. Քո հարևանի դեմ սուտ վկայություն մի՛ տուր:

10. Ո՛չ քո մերձավորի տան, ո՛չ նրա ազարակի վրա աչք մի՛ ունեցիր: Ո՛չ քո մերձավորի կնոջ վրա, ո՛չ նրա

ծառայի վրա, ո՛չ նրա աղափնու վրա, ո՛չ նրա եզան վրա, ո՛չ նրա էջի վրա, ո՛չ նրա անասունի վրա, ո՛չ այն ամենի վրա, ինչ քո մերձավորինն է, աչք մի՛ ունեցիր»:

Իսկ այժմ մեկ առ մեկ, Աստծո խոսքով քննելով փորձենք ի հայտ բերել այն խորհուրդներն ու հորդորները, որ դրել է Իր պատվիրանների մեջ Արարիչ ու Տեր Աստված ամենայնի՜:

Մի անգամ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը՝ երբ ուսուցանում էր պատվիրանների մասին, զգուշացրեց. «Ով որ այս պատվիրաններից, փոքրերի՛ց անգամ մի բան կջնջի և մարդկանց այդպես կուսուցանի, երկնքի արքայության մեջ փոքր պիտի համարվի. իսկ ով կկատարի և կուսուցանի, երկնքի արքայության մեջ նա մեծ պիտի համարվի» (Մատթ. Ե 17-19):

Եվ այսպես.

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

« Ե՛՛ » Ե՛՛ Գ՛՛ Տ՛՛ Ե՛՛ Ս՛՛ Տ՛՛ Ե՛՛ Ը՛՛ » :
Ինչնից Բացի այլ աստվածներ չպիտի լինեն Գեղահայր » :

Տեր ասելով հասկանում ենք մեկին, որ ունի ստացվածք և դրանց վրա իշխելու բացարձակ իրավունք: Լինի դա առարկա, կամ շատ հաճախ նաև մարդկային անձեր, ինչպես եղել է դարերով, երբ թագավորները, իշխաններն ու մեծահարուստները ունեցել են բազմաթիվ աղախիններ և ծառաներ, երբեմն էլ ճորտեր ու

[†] Այսուհետև պատվիրանները հակիրճության նպատակով կներկայցվեն կրճատ ձևով:

ստրուկներ: Իսկ Տեր Աստված ասելով հասկանում ենք Արարիչ, Որը ստեղծել է այն ամենը, ինչ որ տեսնում ենք, թե աներևույթը՝ որոնց մասին միայն գաղափար ունենք. (օրինակ՝ հրեշտակներ, երկրի ձգողական ուժ, մագնիսական դաշտ, ռադիոակտիվ ճառագայթներ և այլն):

Մեր սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ հայրապետը Արարիչ ու Տեր Աստծուն հետևյալ բնորոշումն է տվել.

«Աստված կենդանի հոգի է, կիզող հուր, անչափելի ու անփոփոխ, անպատում փառք, անբավ զորութուն, աննման, զարմանալի գեղեցկություն, անհասանելի մտքերի և խոհերի համար, լեզվով անբացատրելի, մտքում չամփոփվող, դուրս ամեն տեսակ խոսքերից, ոչ աչքով տեսանելի, ոչ ականջով լսելի, ոչ էլ սրտի կարծիքով կարող ենք հասնել Նրան: Երկինքն ամբողջովին, ամենայն աշխարհը և տիեզերքը ամբողջովին բավական չեն ընդգրկելու Նրան: Նրա խոսքը ամեն ինչից բարձր է և Նրա հրամանի զորությամբ (տիեզերքը) մնում է կախված, առանց օդի վրա թռչող թևերի, իբրև թռչում է: Ինքը ամեն ինչ պարփակում է, ամեն ինչ Նրանում է, ամեն ինչից դուրս է, ամեն ինչ Նրանով է և ամեն ինչ Նրա փառքի համար է» (Ագաթանգեղոս, «Հայոց պատմություն», էջ 355):

Նաև ավելացրել է.

«Հավատացե՛ք Սուրբ Երրորդությանը, ընդունե՛ք միությունը անշշունջ լուսությամբ և հավատով: Մենք, հողապատյան արարածներս, ինչպե՞ս կարող ենք քննել Անիմանալին, Անքննելին և կամ անճանաչելի

Բարձրյալին: Մենք, որ սկիզբ ենք ունեցել, ինչպե՞ս կարող ենք քննել Անսկզբին, Անհասանելիին»:

Ու քանի որ Աստված է Ստեղծողն ու Արարիչն ամենի, նշանակում է Նա Տերն է ամեն բանի, ու մանավանդ բոլոր մարդկանց, քանզի Իր պատկերով ու նմանությունով ստեղծեց մարդուն: Եթե ընդունում ենք, որ Աստված մեր Տերն է, ապա իմանանք, որ Նա իրավունք ունի թե՛ հրամայելու և թե՛ հնազանդություն պահանջելու յուրաքանչյուրիցս: Իսկ եթե խախտենք այդ պայմանները, Ինքը ամենակարող Աստված լինելով, կարող է թե՛ պատժել անհնազանդներին և թե՛ արդարացիորեն հատուցել:

Բայց ինչպես ասում է Պետրոս առաքյալը. «(Աստված) համբերատար է ձեր հանդեպ, քանզի չի ուզում, որ որևէ մեկը կորստյան մատնվի, այլ ուզում է որ ամենքը ապաշխարեն» (Բ Պետրոս Գ 9):

Հիմա նայենք մեզ՝ երկրի երեսին բնակվող մարդկանց: Քանիսի՞ն գիտես, որ ապրում են Տիրոջ պատվիրանների համաձայն և Աստծուն Տեր ընդունելով, ամեն օր Նրա կամքն են փնտրում ու կատարում: Այժմ աշխարհում տեղի ունեցող անօրենությունն ու մեղքը, ահաբեկող և սառսռու պատճառող դաժանություններն ու շրջապատում տիրող մարդկանց թշվառ վիճակը ապացույց է այն բանի, որ մարդ արարածը վաղուց մոռացել է, որ իր Տերը Աստված է: Բայց Աստված չի մոռացել որ Ինքը Տեր է: Նա մեղքն ու անիրավությունը ատող և անբարիչտին ըստ արժանվույն հատուցող նույն Արարիչն է և պատվիրում է մեզ, որ այլ աստվածներ չունենաք, ինչպես շատերն են անում և մոռա-

նալով Աստծո վախը, իրենց համար աստվածացրել են հարստությունը կամ պաշտոնը, կնոջը կամ երեխային, իրենց ստամոքսն ու մարմնավոր ցանկությունները և օր ու գիշեր բանալով ծառայում են դրանց հաճեցնելու և բավարարելու համար: Մի չարագուշակ ախտ էլ կա տարածված մեր ազգի մեջ, որը ամենաուղղակի ձևով հակառակ է Աստծո այս պատվիրանին: Ինչքան էլ տարօրինակ թվա, այն կոչվում է կախարդություն կամ գուշակություն: Բացատրեմ միտքս. եթե իրեն քրիստոնյա համարող մեկը, որը աղոթելիս ասում է. «Հայր մեր որ երկնքում ես...», բայց ինչ-ինչ հոգևոր կարիքներ բավարարելու կամ զանազան դժվարություններ հաղթահարելու համար բացի Աստծուց դիմում է այլ զորություն, ապա բնական է, որ այդ մի այլ զորությունը նա գերադասում է ճշմարիտ Աստծուց, ու ակամա աստվածացնում է այն: Եվ այժմ կամաց-կամաց ետ՝ դեպի հեթանոսության խավարը վերադարձողների թիվը բազմապատկվում է, որի համար Պողոս առաքյալն իր ժամանակին գրել է. «Եվ Սուրբ Հոգին Հայտնապես ասում է, թե վերջին ժամանակներում ոմանք պիտի հեռանան Հավատից և իրենց ուշադրությունը պիտի դարձնեն մոլորեցնող ոգիների վրա» (Ա Տիմ. Դ 1): Եվ աշխարհը, այդ թվում և մեր ազգը, չարին խիստ ուրախություն է պատճառում, թողած Աստծո ճշմարիտ խոսքը, որ է. «Թող ձեր մեջ չգտնվի այնպիսի մեկը, որ զբաղվի դյուլությունամբ, գուշակությամբ, կախարդությամբ, կամ էլ մեռելահարցությամբ զբաղվի, որովհետև Տիրոջ համար դարչելի է նա, ով այդպիսի բաներով է զբաղվում» (Բ Օրենք ԺԸ 10), ու տարբեր

հեռուստա-ռադիո ծրագրերով քաղցկեղի պես տարածելով մարդկանց միտքն ու հոգին են են պղտորում զանազան հեթանոսական բախտացույցերով, կենդանակերպերի համաստեղությունների միջոցով՝ (ԳՈՐՈՍԿՈՊ) աստղագուշակություններով ու այլ միջոցներով ճակատագրերի կանխագուշակություններով մոլորեցնում մարդկանց: Մինչդեռ լուրջ մարդիկ քննելով դրանց հետ կապված զանազան դիպվածները, իմաստնաբար հրաժարվել են այդ մոլորեցնող ախտից, քանի որ երջանիկ բախտ և հաջողություն խոստացված բազում մարդկանց հանկարծահաս ու աղետալի մահերը ապացուցել են, որ նման բախտագուշակությունները միայն հիմարների համար են: Բայց շատերի տներում գտնվող կենդանիների պայտերը, դաշտային փշի խրձերը, աչքի ուլունքների շարանները, բախտագուշակության գրքերը, երազահանները, սուրճի բաժակի մրուրով ու խաղաքարտերով ապագան գուշակելը, ամենավառ ապացույցն է, որ նրանք մոռացել են, որ իրենք Արարիչ Աստված ունեն ու չար ու մոլթ գորությունների դիմելով պատվիրանազանց են եղել, բայց Աստված չի մոռացել, որ Ինքը Տերն է ու Դատաստանով հաշիվ է պահանջելու յուրաքանչյուրիցս ըստ մեր կատարած գործերի ու խոսքերի: Եսայի մարգարեն այսպես է ասում.

«Երբ ձեզ ասեն թե՛ վհուկներին ու նշանագետներին հարցրեք», դուք պատասխանեք. «Մի՞թե ժողովուրդը իր Աստծուն պետք է չհարցնի. կենդանիների համար մեռածներին՞ պիտի հարցնի» (Եսայի Թ 19):

Այդ պատճառով երբ մկրտության արարողության

ժամանակ երեխային (ինչ տարիքի էլ ուզում է լինի մկրտվողը, կոչվում է երեխա) բերում են եկեղեցի՝ քահանայի մոտ, նա սաղմոսներ և շարականներ երգելով՝ աղոթում է այսպես.

«Ով մարդասեր Աստված, ընդունիր Քեզ ընծայվող երեխային, սրբի միտքն ու խորհուրդները նրա՝ հակառակորդի ամեն ներգործումից: Արժանացրու Սուրբ Ավագանով լվանալ մեր մեղքերի հնությունը և քո շնորհի լույսով նորոգվել, լցրու նրան երկնային շնորհով և ուրախացրու ամենաբարի կոչումով քրիստոնյա անվանվելու և արժանացրու սրան Մկրտության վերստին ծննդյան սուրբ Ավագանին, ընդունելով Քո Սուրբ Հոգին՝ Քո Սուրբ Եկեղեցու մարմինը և անդամը լինի»: Որից հետո թե՛ մկրտվողը, թե՛ մասնակիցները քահանայի հետ միասին կանգնում են դեմքով դեպի արևմուտք, ձեռքերը դեպի ետ, որը մերժելու և հրաժարվելու խորհուրդն ունի, արտասանում են.

«Հրաժարվում ենք սատանայից
և խաբեություններից նրա,
պատրանքներից նրա,
խորհուրդներից նրա,
ընթացքից նրա,
չար կամքից նրա,
չար հրեշտակներից նրա,
չար պաշտոնյաներից նրա,
չար կամքը կատարողներից նրա,
և ամբողջ չար գորություններից նրա՝
հրաժարվելով հրաժարվում ենք»:

Որից հետո բոլորը դառնալով դեպի հավատի լույսը՝ այսինքն դեպի արևելք (սբ. խորանի կողմը), ձեռքերը առաջ պահած ընթերցում են Ավետարանը:

Կոմունիստական տարիներին, մի բարձրաստիճան ուստիկանի մայր հալածվում էր իր որդու կողմից, հավատքի պատճառով, բայց որոշեց տղայից թաքուն իր հիվանդ թոռանը՝ այսինքն ուստիկանի որդուն, տանել և մկրտել: Երեկոյան երբ ամեն բան կատարված էր և երեխան հրաչքով բժշկվել էր, (այդպիսի դեպքեր շատ են կրկնվել. նույնիսկ եղել են դեպքեր, երբ մահամերձ երեխային մկրտել են, ու դեռ տուն չհասած նա արդեն ապաքինվել է): Խստասիրտ ուստիկանը, որը կոմունիստական ակտիվիստի այդ տարիներին պայքարում էր Աստծո դեմ, իմանալով եղելությունը, զայրանալով բարեպաշտ մոր դեմ, երեխայի ձեռքից բռնած տարել է այդ նույն քահանայի մոտ ու բարկացած հրամայել է հետ մկրտել իր երեխային և կնունքը չեղյալ համարել: Խորագետ քահանան հասկանալով թե բանն ինչն է, աղոթքով Աստուծոց իմաստություն ստանալով, խոսել է հոր հետ ու ասել, որ մկրտության արարողությունը քո երեխային սատանայի ձեռքերից «Հրաժարիմք» աղոթքով վերցվել և հանձնվել է Քրիստոսին՝ ի պահպանություն և ի փրկություն: «Եվ քանի որ դու՝ հայրդ, դեմ ես այս բանին, շարունակել է քահանան, -քո իրավունքն է, իսկ հիմա մենք կխնդրենք Աստուծոց, որ քո երեխայից հրաժարվի և նորից կհանձնենք սատանային, ու դու կվերցնես նրա ձեռքից և կզնաս տունդ»: Իմանալով ճշմարտությունը, սարսափած ուստիկանը նե-

րում է խնդրում քահանայից և ուրախ-ուրախ երեսայի հետ տուն վերադառնում, որ իր որդին անմտություն պատճառով նորից սատանային չմատնվեց:

Այս փոքրիկ եղելությունը թող դաս լինի յուրաքանչյուր հայորդու համար, որ իրեն քրիստոնյա է անվանում, և թող խորհի, թե անհավատության պատճառով ինքն ու իր երեխաները դեռևս ո՞ւմ ձեռքում են գտնվում: Ավելացնենք, որ այժմյան քրիստոնեական աղանդները չհասկանալով աստվածապաշտության հոգևոր խորհուրդը, ասում են, որ Քրիստոսի Խաչը, Տիրամոր և այլ սրբապատկերներ ունենանալը, կամ եկեղեցում այն դները կուպաշտություն է նշանակում: Թող այդպիսիներին պատասխանի մեր եռամեծ վարդապետ Գրիգոր Տաթևացին. «**Իսկ եթե որևէ մեկը տարակուսի, թե ինչո՞ւ ենք մենք պատկերը պաշտում, համառոտաբար ասենք նրան. պատկերը, որ մենք երկրպագում ենք, ոչ թե դեերի ու կուռքերի պատկերն է, այլ Քրիստոսի և Տիրամոր կամ հրեշտակների ու սրբերի: Եվ ոչ թե պատկերները որպես Աստված ենք պաշտում, այլ ում որ նա պատկերում է, նրանք ենք երկրպագում և պատվում: Եվ պետք է իմանանք, որ ոչ միայն այդ օրհնված պատկերներ ենք պատվում, այլև Խաչը, քանի որ Քրիստոս նրան միացած խաչվեց ու անբաժանելի է նրանից» (Տաթևացի, Ամարան հատոր, էջ 14):**

Ուրեմն, եթե ընդունում ենք, որ Տերն է միակ Արարիչն ու մեր Աստվածը, ապա զգուշ լինենք և իմաստությունով ապրենք մեր կյանքի այս կարճ օրերը ու ամեն բանից առաջ մեր Աստծո կամքը փնտրենք և հնազանդությամբ լսենք Նրա խոսքերը

ու կատարենք Նրա պատվիրանները, որպեսզի ազատվենք բարկության օրվա ահեղ կրակներից և խոստացված փրկությանը հասնենք: Ուրեմն չչարաշահենք Աստծո համբերությունը և քաղցրությունը և կյանքի մնացած օրերում զղումով ու ապաշխարությունով մաքրվենք մեր անօրենություններից, որովհետև Տեր Աստվածը նաև մաշող կրակ է և Նրա առջև ամբարիշտները չոր հարգի պես պետք է լինեն հատուցման օրը, որն անպայման գալու է աշխարհի վրա, քանզի Ինքը՝ Տերն է խոստացել:

«Ահա պիտի գա Տիրոջ օրը՝ Հնոցի նման բորբոքված, և պիտի այրի նրանց. բոլոր այլազգիներն ու ուլբեր անօրենություն են գործում պիտի վառվեն ինչպես հարդն այն օրը, որ պիտի գա, -ասում է Ամենակալ Տերը, - և նրանցից ոչ արմատ և ոչ մի ոստ չի մնա: Բայց ձեզ՝ իմ անունից երկյուղ կրողներիդ համար արգարություն արեգակը պիտի ծագի և բժշկություն պիտի լինի նրա շողերի մեջ և դուք պիտի երնեք ու խայտաք, ինչպես կապից արձակված հորթերը, պիտի տրորեք անօրեններին և նրանք մոխիր պիտի դառնան ձեր ոտքերի տակ այն օրը, որ ես եմ պատրաստել, -ասում է Ամենակալ Տերը» (Մատթեա 7 1-3):

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

«Գ՞-ն է՞նչ է՞-ն է՞ շշինե՛՞»

Այս պատվիրանը առաջինի շարունակությունն է և հաստատում է «Ուրիշ աստվածներ չունենաս» խոսքը, բայց այս անգամ ավելի հրամայական՝ «Կուռք չընեն»: Քանզի Արարիչը չափազանց լավ գիտի, որ Իր ստեղծած մարդը, իր Տեր Աստծուն երկրպագելու հոգի ունի: Եվ երբ մարդ չի ուզում ճանաչել, կամ էլ թողնում է իր ճշմարիտ Աստծուն ու մոռանում է Նրան. ապա այդ հոգին կենսական պահանջ ունենալով իր Արարչին երկրպագելու և հարաբերվելու, հաճախ սկսում է երկրպագել ստեղծվածներին ու ոչ թե՛ Ստեղծողին: Իսկ ինչո՞ւ. որովհետև երբ դրախտի պարտեզում մարդը մերժեց իր ստեղծող Աստծուն և մոլորված ազամորդիներս, որ ճշմարիտ Աստծո կարիքը ունենք, մեր մեղքերի պատճառով ճշմարտությունից հեռանալով, շատերս կամա, թե ականատեսությունը հարեցինք և բազում անգամ չաստվածներին աստվածացրեցինք: Օրինակ ե՞ք ուզում, շատ հեռու չնայենք: Անցած 70 կոմունիստական տարիները քրնենք, թե ի՞նչ էինք անում և ում էինք երկրպագում և ո՞ւմ էինք փառք տալիս, հիշելն անգամ ամոթ է, բայց հետևանքն էր սարսափելի: Մոլագարի տենդով բռնված մեր հայրերը իրենց իսկ ձեռքով քանդեցին կամ էլ լավագույն դեպքում գոմերի ու պահեստների վերածեցին աղոթքներով հառնած մեր սուրբ տաճարները և սիրբի գրտաշունչ ճամբարներ ճամփեցին բազում քահանաների և ազգի անմեղների ու արդարների, որոնք մերժեցին համակերպվել անօրենության

պղծութիւնը և չուզեցին ճշմարտութիւնը ստույգամբ փոխել: Եվ այժմ մի սերունդ է ապրում, որոնցից շատերը ոչ միայն չեն ճանաչում իրենց Տեր Աստծուն, այլև չեն էլ ուզում ճանաչել և մոլորվելով, զանազան կուռքերի են երկրպագում, որը կարող է իննել թե՛ սիրած երգիչ, դերասան, կամ թե՛ մարմնամարզիկ, որ այդքան առատութեամբ հրամցնում է այս աշխարհի իշխանը՝ սատանան և դրանով իսկ մարդկանց հոգիները պղծում:

Իսկ Պողոս առաքյալը նաև ավելացնում է «Ագա-հուկութիւնը նույնպես կուսպաշտութիւնն է» (Կողոսացիս Գ 5), երբ մարդը հուշար դնելով հարստութեան վրա, մերժում է իր Տեր Աստծուն, ինչը որ այժմ տեսնում ենք մեր իսկ աչքերով:

Հնում հեթանոսական մի կուռք կար, որի ներսում կրակ էին վառում այնքան ժամանակ, մինչև երկաթը շիկանում էր կարմրելու աստիճան: Եվ մարդիկ իրենց երեխաներին որպես զոհ, մերկ վիճակում բերում դնում էին կուռքի առաջ պարզած ձեռքերի մեջ ու ողջակեզ անում նրանց: Այս տողերը կարդալուց երևի շատ ծնողները սիրտը ցավեց՝ պատկերացնելով այդ քստմնելի տեսարանը: Բայց լավ իմացիր, սիրելի հայ-րենակից, որ դու էլ հեռու չես նույն արարքից, եթե ինչ-ինչ պատճառներով արգելում ես քո երեխաներին իրենց նախնիների ճրջմարիտ Աստծուն՝ Հիսուս Քրիստոսին դառնալ և նրան երկրպագել: Ու դու ակամա նրանց քո իմացած կուռքերին ես հանձնում, որոնց հետևում սատանան է կանգնած՝ ձեռքերը պահած՝ դիպլային ժպիտով հրճվելով: Իսկ ավետարանա-կան ճշմարտութիւնը զգուշացնում է մեզ, թե ինչ է

սպասվում մարդկանց, որոնք թողել են իրենց Աստծուն.

«Արդարև Աստծո բարկութիւնը երկնքից հայտնվելու է մարդկանց ողջ անհավատութեան և անիրավութեան վրա, քանի որ նրանք ճշմարտութիւնը անիրավութեամբ են բռնած պահում: Նրանք փոխանակեցին Աստծու ճշմարտութիւնը ստով, հնազանդվեցին ու պաշտեցին արարածներին և ոչ Արարչին, որ օրհնյալ է հավիտյանս: Ամեն:

Ահա թե ինչու Աստված նրանց մատնեց անարգ կրքերի. որովհետև նրանց էգերը բնական կարիքները փոխանակեցին անբնական կարիքներով: Նույնպես և արուները, թողնելով էգի հանդեպ բնական կարիքները, իրենց ցանկութիւններով բորբոքվեցին միմյանց հանդեպ. արուները արուների հետ խայտառակութիւն էին գործում և փոխարենը իրենք իրենց անձերի մեջ ընդու-նում էին իրենց մոլորութեան հատուցումը» (ՍՊԻԴ Հիվանդութիւնը - Մ.Բ.). (Հռմ. Ա 18-27):

Մի հոգևոր քույր վկայեց իր ալպինիստ ամուսնու մասին, թե ինչպես էր ծաղրում իր հավատը և պար-ծենալով ցուցադրում իր հզոր բազուկները ու ասում. «Ահա՛, նայի՛ր իմ աստվածներին, իսկ ո՞ւր է քո պաշտած Աստվածը»: Ու եղավ այնպես, որ ամուսինը հիվանդացավ գեղձախտով ու հետզհետե հյուսվելով, թևերը մակարոնի նման բարակեցին, բայց մահվանից առաջ զղջումով ապաշխարեց իր անմտութեան հա-մար, որ իր բազուկներն էր աստվածացրել ու կուս-պաշտութեամբ նրանց զորութեանը ապավինել:

Իսկ վերջում, որպես խորհուրդ, այս պատվիրանի առիթով նորից հիշենք, որ Աստծուց առաջ ինչ էլ

դնենք, լինի դա կին, ամուսին, երեխա, հարստություն, պաշտոն, նույնիսկ հայրենիք, ինքնաբերաբար այն վերածում ենք կուռքի և սկսում ենք երկրպագել, պաշտել ու ծառայել դրանց:

Մեր ժողովուրդը քրիստոնավայել մի սքանչելի խոսք-աղոթք ունի՝ «Առաջ Աստված», այսինքն ամեն մեր բռնած գործից ու ծրագրերից առաջ, նախ թող Աստծո կամքը լինի: Իսկ Հակոբոս առաքյալը ավելի է հասակեցնում, ասելով. «Նրանք, որ ասում են. «Այսօր կամ վաղը գնանք այսինչ քաղաքը, մեկ տարի կմնանք այնտեղ, կվաճառենք, կվաստակենք»: Այսպես եք ասում դուք, որ ոչինչ չգիտեք վաղվա մասին, որովհետև ի՞նչ է ձեր կյանքը. հիրավի այն, որ մի պահ երևում է և ապա անհետանում: Մինչդեռ դուք պետք է ասեք. «Եթե Տերը կամենա, և ապրենք, կամենք այս կամ այն բանը» (Հակոբ. Դ 13-15): Այդ չէ՞ պատճառը նման անմիտ քայլերի, երբ բազում հայրողիներ առանց Աստծո կամքը փնտրելու գնացել, պանդխտացել են ուսաստաններում ու շատ չանցած նրանց անչնչացած դիակներն են բերել ետ՝ գոնե հայրենիքում թաղվելու մի իթարությամբ: Գրվածի խրատականը այս է. դու քեզ Աստծուց խելոք մի կարծիր, անձդ կուռքի վերածելով և սատանայի լարած թակարդը ընկիր, այլ խոնարհաբար Աստծո կամքը փնտրիր բոլոր հարցերում, Որը ամեն բան ի սկզբան գիտի: Եվ նույն սուրբ Անտոն Անապատականը խրատում է. «Որտեղ էլ լինես, ինչ էլ անես՝ Աստծուն միշտ աչքիդ առջև ունեցիր»:

Ուրեմն եկեք հենց այդպես էլ ապրենք և մեր Աստծուն ամեն բանից վեր դասենք, որպեսզի նրա հավիտենական օրհնությունները վայելենք:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ԵՐՐՈՐԴ

«Բ» Տեր Աստծո անունը գո՛ր Կեղև չպիտի արդասանելս, որովհետև՝ Տերը արդար չի լծամարում նրան, ով Իր անունը գո՛ր Կեղև է արդասանում»:

Առաջին և երկրորդ պատվիրանները վերաբերվում էին մեր էությանը, որպեսզի Տիրոջը սուրբ պահենք մեր սրտերում, ու չթողնենք, որ այնտեղ՝ Աստծո Գահին, զանազան կուռքեր և չաստվածներ նստեն և նրանց չերկրպագենք, քանզի գրված է. «Ամեն զգուշությունով քո սիրտը պահիր, քանզի կյանքի աղբյուրները այնտեղ են» (Առակներ Դ. 23): Գրաբարում և այլ և այլ թարգմանություններում, աղբյուրների փոխարեն գրված է «ելքը», այսինքն, թե ինչ էլք պիտի ունենա այս կյանքի ճանապարհը, կախված է մեր իսկ սրտերի վիճակից: Այդ չէ՞ պատճառը, որ Աստվածային սաղմոսերգու Դավիթը աղոթում է. «Փորձիր ինձ ով Աստված ու ճանաչիր իմ սիրտը, քննիր ինձ ու իմացիր իմ շավիղները, ու նայիր թե արդյոք չար ճանապարհների մե՞ջ եմ, և առաջնորդիր ինձ հավիտենական ճանապարհով» (Սաղմոս ձԼԹ 23-24):

Իսկ այս երրորդ պատվիրանը զգուշացնում է մեզ, որպեսզի Տեր Աստծու անունը չարատավորենք նույնիսկ շրթունքներով, քանզի «Բերանը սրտի լիությունից է խոսում» (Մատթ. ԺԲ. 34), քանզի զուր տեղը Աստծու անունը տվողը անմեղ չի համարվում: Բայց հիշենք թե քանի անգամ ենք հենց այնպես, չնչին անառիթ ու դատարկ տեղը, Աստծու անունը տվել,

կամ էլ ավելի չար բան արել, այսինքն երգվել ենք վկա բերելով Տիրոջը, չեղկյուղելով որ Նա մեր Արարիչն է, ահավոր (ամեն առումով) և Տերը բոլոր ստեղծվածների: Իսկ շատ անմիտներ մի քանի դրամ նյութական շահի համար երգվում են իրենց ծնողների գերեզմանով, երեխաների արևով կամ էլ այլ սրբություններով:

Անխոհեմաբար երգվելու վտանգի վերաբերյալ մեջբերեմ ավետարանական մի դիպված: Հերովդես արքան իր ծննդյան օրը զվարճանալիս, հյուրերի առջև երգվեց Հերովդիայի դստերը հաճելի պարի համար, տալ ինչ որ ուզի: Եվ նա իր մոր խրատով Հովհաննես Մկրտչի գլուխն ուզեց: Թագավորը շատ տխրեց իր խոստումից, քանզի գիտեր, որ նա Աստծո ծառան է, բայց քանի որ երգվել էր, ստիպված մարդ ուղարկեց և Տիրոջ մեծագույն մարդարեին գլխատեցին այդ անմիտ երգման պատճառով:

Իսկ Հովհան Մայրավանեցին երգման վերաբերյալ ասում է. «Երգումը սատանայի կապանքն է, որ կապում է մարդկանց և չկա ազատվելու միջոց: Երգումը խեղդում է անձին, խեղդում է մարդկանց մինչև մահվան դուռ և տանում դժոխք: Եղբայրներ, երկնչենք երգումից, ինչպես բոլոր մեղքերից»:

Մեր Տիրոջ բարկությունը հատկապես գործում է այն ժամանակ, երբ մարդը իր սուտը ծածկելու համար, նենգամտաբար երգվում է Աստծո անունով, վկա բերելով Արարչին: Այդ պատճառով է, որ քանիցս Տերը զգուշացրել է. «Գողություն մի արեք, սուտ չխոսեք և իրար չխաբեք: Եվ իմ անունով սուտ երգում մի արեք ու ձեր Աստծու անունը մի պղծեք. Ես եմ Տերը»

(Ղևտական ԺԸ 12): Իսկ Հիսուսը լրացրեց. «Լսել եք դարձյալ, թե ինչ ասվեց նախնիներին. «Երգմանազանց մի՛ լինիր, այլ արա Տիրոջն այն, ինչ երգվել ես»: Իսկ Ես ձեզ ասում եմ՝ ամենևին չեղկվել. ո՛չ երկնքի վրա, որովհետև Աստծո ավտոն է, ո՛չ երկրի վրա, որովհետև Նրա ոտքերին պատվանդան է, և ո՛չ Երուսաղեմի վրա, որովհետև մեծ Արքայի քաղաքն է: Եվ քո գլխով էլ չեղկվես, որովհետև չես կարող մի մազ իսկ սպիտակ կամ սև դարձնել: Այլ ձեր խոսքը լինի՝ այո՛ն՝ այո, և ոչը՝ ոչ. որովհետև դրանից ավելին չարից է» (Մատթ. Ե 33-37):

Հիմա անցնենք առաջ և քննենք այն հարցը, որ ցավոտ է դարձել պատերազմական վիճակում գտնվող մեր ժողովրդի համար: Կարելի է արդյոք երգում տալ հայրենիքին, որպես զինվոր:

Երգումը ոչ հոգևոր առումով, դա չփոփոխվող, վստահելի և հաստատուն մի խարիսխի վրա հենված, բանավոր կամ գրավոր մի արարողություն է, որով երկու կողմերը կարող են ուխտի, այսինքն դաշինքի մեջ մտնել: Ու մարդկային և հասարակական կենցաղավարության համար երբեմն օգտագործվում է երգման արարողությունը, որը տարբեր է հոգևոր պատվիրանից: Այդ պատճառով Հովհաննես Երզնկացի վարդապետը դրանք տարբերակելու համար գրում է. «Արդ, քրիստոնյան երբ պարտավորվի երգում անել և եկեղեցի զնալով քահանայի միջնորդությամբ հաստատվի, որ արդարացի է՝ հոգու շահ կա, կամ արյան փրկություն, այդ ժամանակ թույլատրվի վկայության այս երգումը»:

Իսկ զինվորը, որին վստահվելու է հայրենիքի և

ժողովուրդի ապահովությունը, պարտավոր է հաստատել իր հավատարմությունը (որ կոչվում է դրոշի երգում), միառժամանակ կրելով նաև այն պատիժը, որ կարող է լինել դավաճանության դեպքում: Դա անշուշտ բարձրացնում է զինվորի զգաստությունը իր Հայրենիքի և ժողովրդի հանդեպ, որոնց համար նա պատերազմելու է:

Բայց երբեմն այս պատվիրանը կեղծ, կամ աղանդավորները զինվորական երգումից հրաժարվելով, թաքցնում են կամ իրենց վախկոտությունը, կամ էլ պատասխանատվություն չկրելու միտումը:

Երգման արարողությունը կատարվում է նաև դատարաններում, որտեղ երգվյալ վկայի խոսքից երբեմն կարող է կյանքի և մահվան հարցեր լուծվել, այդ պատճառով վկայի երգումը և դրանով իսկ վերջված պատասխանատվությունը դառնում է չափազանց կարևոր: Քրիստոնյա երկրներում մեծ մասամբ երգվում են ձեռքը դնելով Սուրբ Գրքի՝ Աստվածաշնչի վրա, մահմեդական երկրներում՝ Ղուրանի վրա, իսկ նախկին սոցիալիստական երկրներում նսեմացնելով Աստծո երկյուղը, ոչ մի սրբություն չգտան, որպեսզի երգվեն դրա վրա, (դե կոմունիստական մանիֆեստի վրա չէին երգվելու և պատասխանատվության վախ կրելու դրա մեռած առաջնորդներին), ու բոլորս դարձանք ստախոս:

Մեր նախնիները, որոնք մեզանից ոչ պակաս քրիստոնյա են եղել. երգվել են՝ թագավորները, երգվել են նաև կաթողիկոսներն ու քահանաները՝ Աստծուն և ժողովրդին հավատարիմ լինելու: Ամուսնական խորհրդի կատարման ժամանակ հարսն ու

փեսան Աստծո, քահանայի և ներկանների առջև նույնպես պարտավորական իրենց խոսքն են ասում, որը հավասարազոր է երգմանը՝ մինչև ի մահ միմյանց հավատարիմ ծառայելու խոստումով:

Այսքան օրինակները բավական են, որպեսզի հասկանանք մեկ բան, եթե որևէ մեկը ճշարտությամբ ուզում է մարդկային ուխտի պատասխանատվության վկայություն տալ, ապա կմնա անպարտ իր Արարչի առջև, եթե սիրտը ուղիղ է Տիրոջ առջև: Իսկ եթե ծուռ են նրա միտումները, ու նենգավոր նրա մտքերը, ապա վա՛յ նրան, քանզի սարսափելի բան է կենդանի Աստծո ձեռքն ընկնել արդար Դատաստանի օրը: Իսկ սովորական, առօրյա խոսակցության, կամ կենցաղային հարցերում երգումը արգելված է քրիստոնյաների համար, ինչ պատճառով ուզում է լինի:

Հիշենք, որ երբ ստույթյամբ ես երգվում, վկա ես բերում ստույթյան հորը՝ սատանային, բայց երբ ճշարտությունն ես ասում, ապա քեզ վկա է կանգնում մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը, քանզի Ինքը վկայեց՝ ասելով. «Ես եմ ձանապարհը, ձշարտությունը և կյանքը» (Հովհ. ԺԴ 6), և ավելացրեց. «ձշարտությունը ձեզ կազատի» (Հովհ. Ը 32): Իսկ Դավիթ թագավորը ճշարտությունը հավասարեցնում է զենքի. «ձշարտությունը որպես զրահ քո շուրջը կլինի» (Սաղմոս Դ 4):

Հայորդիներին մեջ մնացած հինավուրց մի սովորությամբ, ոմանք նեղության ժամանակ խոստման ուխտ են անում Աստծու հետ, որը հավասարազոր է երգումի: Այսինքն, ժողովրդական լեզվով ասած, «մատաղ» են խոստանում, եթե փորձությունից խաղաղու-

Թյամբ դուրս գան, լինի դա հիվանդություն, թե պատահար, կամ էլ այդ անում են դրանցից ազատվելուց հետո: Ու որպեսզի զուր տեղը Աստծո անունը բերանդ առած չլինես և սուտ դուրս չգաս, պարտավոր ես ուխտդ կատարել. զոհողությունդ անել, ինչպես որ զգուշացնում է Դավիթ թագավորը. «Ուխտ արեք և կատարեք ձեր Տեր Աստծուն» և դարձյալ. «Շնորհակալություն զոհ մատուցիր Աստծուն ու քո ուխտերդ կատարիր Բարձրյալին: Ու նեղություն օրը կանչիր Ինձ, ես քեզ պիտի ազատեմ ու դու Ինձ պիտի փառավորես» (Սաղմոս Ծ 14-15): Բայց երբեմն մարդիկ չհասկանալով դրա հոգևոր իմաստը, մորթված կենդանու մսից յոթ բաժին դրացիներին բաժանելով, մնացածը վերածում են ուտել խմելու, քեֆի ու շատ անգամ էլ հարբեցողության արարողության, դրանով իսկ ավելի մեծ փորձանքի և մեղքի մեջ ընկնելով: Որովհետև այդ «մատաղով» միայն իրենց ստամոքսները ուրախացան ու իրենց քիմքերը բավարարվեցին, մոռանալով որ Աստված պատվիրել է հիշել որբերին, աղքատներին ու կարոտյալներին: Այս առիթով նաև իմանանք, որ եթե դու մատաղ ես անում, բայց ինքդ անարգում ես Աստծո «Մատաղը», որ Հովհաննես Մկրտիչը վկայեց Հիսուսի մասին. «Ահա՛ Գառն Աստծո, որ վերացնում է աշխարհի մեղքը» (Հովհ. Ա 29), այսինքն՝ Քրիստոս Տիրոջ Պատարագն ու Սուրբ Հաղորդությունը, դու դրանով անապական ու հավիտենական կյանք պարգևող Աստծո Որդուն ես մերժում, ինչպե՞ս ես ուզում, որ Տերը քո ապականացու մատաղը ընդունի: Միգուցե ընթերցողը ասի, ես չեմ մերժում Աստծո Որդուն, բայց շարունակի Տիրոջ պատվիրաններին

հակառակ կյանքով ապրել, կիրակի օրերը եկեղեցու պատարագներին չմասնակցել, նման քրիստոնյան կեղծավոր է, և Աստծուն միայն շրթունքներով է պաշտում, ինչը անարգանք է սուրբ Աստծո հանդեպ: Դա նման է այն զավակին, որ կրում է իր հոր անունը, օգտվում է նրա ունեցվացքից, բայց մերժում է նրա խրատները ու մեղսալից և անառակ կյանք վարում:

Մեր քրիստոնյա նախնիները լավ գիտեին մատաղի տեսքով ողորմություն բաժանելու կարևորությունը, բայց նախ իրենք աշխատել են մաքուր ու արգար ապրել, հետո այդ նպատակով իրենց հոտերից առանձնացրել մատաղացու կենդանիներ (որոնք մատաղենի են կոչվել) և օրհնել տալով քահանայի մոտ, պատվել են աղքատներին ու կարոտյալներին, քանզի լսել էին Տիրոջ խոսքը, որ ասել է. «Անողորմ է լինելու դատաստանը նրա հանդեպ, ով ողորմած չի եղել. քանզի ողորմածությունը բարձրագույն պարծենում է դատաստանի դիմաց» (Հակոբոս Բ 13), և դարձյալ. «Ողորմություն տվեք և ահա ձեր ամեն ինչը մաքուր կլինի» (Ղուկ. ԺԱ 41): Իսկ մատաղի վերաբերյալ մեր սուրբ վարդապետները զգուշացրել են, որ չլինի թե մարդը հանդգնի ու իր գողացածից կամ անօրեննության վարձից մատաղը անի, որը Տիրոջ առջև պիղծ է ու անընդունելի, որպես թե գառան փոխարեն շուն մորթած լինեն: Նաև այս առիթով ասենք, որ ժամանակակից աղանդավոր մտածելակերպով իրենց քրիստոնյա համարող անձինք չհասկանալով մեր առաքելական եկեղեցու հինավուրց ավանդությունների բուն հոգևոր նպատակը անմտաբար, կամ անգիտաբար անարգում են մատաղի, մոմի, սրբապատկերների ու

նույնիսկ սուրբ Խաչի խորհուրդը, որով իսկ իրենց հոգիները զրկում են դրանց կարևորությունից, էլ չեն ասում անհրաժեշտությունից, քանզի այդ բոլորը հիշեցնում են աներևույթ Աստծուն:

Իսկ այժմ, երբ չկան այլևս սեփական հոտերն ու տնային կենդանիները, մարդիկ կարող են մատաղ անել, այսինքն ընծայաբերություն անել սեփական ունեցվածքից՝ կամ իրենց արդար վաստակից, կամ ով ինչով որ կարող է օգնել կարիքավորներին: Բայց ավելացնեք, որ աղքատները ոչ միայն սնունդի և հագուստի կարիք ունեն, այլև սիրո և մխիթարություն, այդ պատճառով թող մեր արած ամեն բանը սիրով լինի:

Որպեսզի շեշտենք ողորմության կարևորությունը, մեջ բերենք եկեղեցու հայրերի մի քանի խրատներից.

«Ամեն տեսակ բարեգործություններից Աստծուն ավելի մոտ ու պատվական է աղքատասիրությունը»:

(Սահակ Պարթև)

«Աստված ոչ միայն երկրի վրա է օգնում ու փրկում ողորմածին, այլև հանդերձյալ կյանքում բազմապատիկ առատություն մերադարձնում նրան իր ողորմությունները»:

«Աստված ոչ թե տվածի չափին է նայում, այլ տվողի տրամադրությունը»:

«Երկրի վրա առատատու մխիթարություն սերմանենք, երկնքի մեջ ողորմություն կհնձենք»:

(Հովհան Մանդակունի)

«Աղքատներին մխիթարիք ինչպես որ կարող ես, քանզի նրանք Դատավորին մեր հանդեպ ողորմած են պահում»:

(Նեղոս Սինայեցի)

«Ողորմություն տվողին ձեռք մեկնողը՝ աղքատ մուրացկանն է, բայց ողորմություն առնողը Աստված է»:

(Հովհաննես Ոսկերեան)

«Ողորմությունը ուրիշ բանի կարոտ չէ բացի մեր կամքից»:

«Աղքատները մեղքերը սրբող թաշկինակ են, եթե ողորմություն տաս»:

(Բարսեղ Մաշկեվորցի)

Ողորմածի հանդեպ Աստված էլ է ողորմած:

(Անանուն)

Իսկ այս բոլորը հաստատվում է աստվածային Դավթի հետևյալ սաղմոսով.

«Երանի՛ նրան, ով Հոգ է տանում աղքատին ու տնանկին.

Նեղություն օրը Տերը կփրկի նրան:

Տերը կփրկի ու կպահպանի նրան,

երանելի կղարձնի երկրի վրա

և չի մատնի նրան իր թշնամիների ձեռքը:

Տերը նրան կգորացնի

տառապանքի մահճում,

և նրա անկողինն ամբողջովին

կմաքրի իր հիվանդությունից» (Սաղմոս Խ 1-4):

Իսկ Պողոս առաքյալը այս բոլորի վերաբերյալ գգուշացնում է. «Բարեբարությունը Հարկադրանքով չլինի, այլ հոժարակամ» (Փիլիմոն 14):

Այսպիսով աղքատներին ու կարիքավորներին հիշելով և Տիրոջ անունով ողորմություն անելով, քո Տեր Աստծու անունը իզուր տեղը հիշած չես լինի և անպարտ կմնաս Տիրոջ առջև:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ՉՈՐՐՈՐԳ

«Շ աբաբ օրը ուրբ Կապուր»

Ինչպես արդեն ասացինք, առաջին և երկրորդ պատվիրանները սրտի սրբություն, երրորդը նրա բարությունն էր պահանջում, իսկ չորրորդը՝ պահանջում է այդ ամենի գործով հաստատումը: Ինչպե՞ս. շաբաթ օրը սրբությամբ պահելով, այսինքն յոթներորդ օրը, երբ ժողովուրդը և իր հետ կապված ամեն բան պետք է հանգստանար, մինչև իսկ նրանց անասունները: Տերն այդ պատվիրանը հաստատեց, որպեսզի մարդը աշխարհի գործերից կտրվելով, մարմնի ցանկություններից հրաժարվելով այդ օրը մտածի իր հավիտենական հոգու մասին: Այդ պատճառով եբրայերենից շաբաթը թարգմանվում հանգիստ, իսկ բառիս բուն իմաստով գործադուլ: Եվ այս պատվիրանը այնքան խիստ էր, որ երբ այն տրվեց Մովսեսի միջոցով և մի հրեա մարդ չհնազանդվելով Աստծո օրենքին, շաբաթ օրը ցախ էր հավաքում կրակի համար, հրամայվեց քարերով սպանել նրան:

Առաջին հայացքից անմեղ թվացող այդ մարդու արարքը իրականում նշանակում էր արհամարհանք դեպի Աստված և Նրա օրենքները: Մինչև անգամ որոշված էր, թե հրեա մարդը այդ օրը քանի քայլ իրավունք ուներ անելու, որպեսզի մեղավոր չհամարվեր (2000 քայլ), արգելված էր նաև կրակ վառել, կերակուր պատրաստել և այլն: Օրենքի նախանձախնդիր շատ հրեաներ նույնիսկ այդ օրը քայլելիս ոտքերը քսքստացնելով էին քայլում, իսկ գերձակնե-

րը իրենց ասեղներն էին հանում հագուստների վրայից, որ չլինի թե դրանով գործ արած լինեն և Աստծո առջև պատվիրանդանց լինեն:

Հրեական շաբաթի պահպանման կարևորությունը երևում է Աստվածաշնչային հետևյալ դրվագից. երբ գերությունից վերադարձողները նորից շարունակում էին հեթանոսների նման վարվել սուրբ օրվա հանդեպ, հանդիմանվեցին Տիրոջ ծառա Նեեմիի կողմից. «Այս ինչ անօրենություն եք գործում դուք. պղծում եք սուրբ շաբաթի օրերը: Մի՞թե այդպես չարեցին ձեր հայրերը և Աստված նրանց վրա բերեց այս բոլոր չարիքները: Հիմա դուք ինչո՞ւ եք ավելացնում Տիրոջ բարկությունը Իսրայելի վրա և պղծում սուրբ շաբաթի օրերը» (Նեեմիա ԺԳ 17-18):

Այս գրքույկի երկրորդ հրատարակությունից շատ չանցած, Տիրոջ ողորմությամբ անարժանա հրավիրվեցի սուրբ Երուսաղեմ, մեր սուրբ Հակոբյանց վարժարանում դասավանդելու: Եվ ես այնտեղ իմ աչքերով տեսա թե ինչպես են հրեաները պահում այս պատվիրանը: Տեղի սղություն պատճառով մեջ բերենք դրանցից մի քանիսը, քանի որ Մովսեսական օրենքը բաղկացած է 613 կետերից, ու բազում ենթակետերից, որոնցից մեծ մասը վերաբերվում է շաբաթին, որովհետև ըստ հրեա ռաբբիների մեկնության, ով պահում է շաբաթը, դա հավասարագոր է, որ նա կատարում Հնգամատյանի բոլոր պատվիրանները: Շաբաթապահությանը վերաբերող մանրամասները հրեաները այնքան են «ներբացրել», որ նույնիսկ փորձում են որոշել, շաբաթ օրը հավի ածած ձուն պիղծ է, թե՞ մաքուր և թե ո՞ր օրը կտրել մատների եղունգները, որ այն

չսկսի աճել շաբաթ օրով: Ահա նման անհեթեթուության աստիճան հասնող շաբաթի օրենքներից մի քանիսը:

❖ Արգելվում է այդ օրը մոմի լույսի տակ մենակ ժամանակ կարդալ, որովհետև կարող է ինքնաբերաբար ձեռքդ մեկնես և պատույզը շտկես, որը կրակ վառելուն է հավասարազոր, ինչը խստիվ արգելվում է: (Այդ պատճառով հրեաները իրենց ուտելիքները պատրաստում են ուրբաթ օրը և պահում հատուկ թերմոսների մեջ):

❖ Ծառից ընկած մրգերը չի կարելի բարձրացնել:

❖ Ընկույզ և նման ընդդեղեններ արգելվում է կոտրել, ուտել, որը հավասարազոր է աշխատանքի:

❖ Եթե այդ օրը ճաշի մեջ ճանճ ընկնի, ապա փչելով հեռացրու մինչև ամանի եզրը ու որոշ քանակի հեղուկի հետ դուրս թափիր, որ «որսորդություն» արած չլինես:

❖ Նմանապես, եթե որևէ դարակ ես բացում ու նորից փակում, պետք է զգուշանալ, որ մեջը ճանճ չմտնի, այլապես «որս» արած կլինես ու կխախտես շաբաթի օրենքը:

❖ Եթե շաբաթ օրը հրդեհվում է տունդ, ապա ջրով կրակը հանգցնելը աշխատանք է համարվում, այդ պատճառով թույլատրվում է պոլիէթիլենե տոպրակներով լի ջուրը դնել կրակի կողքը, որը հալվելուց հետո ջուրը ինքնաբերաբար հոսի և կրակը հանգցնի, (թե ինչ համբերություն պետք է ցուցաբերի մարդը, երբ տունը կրակի բաժին է դառնում, ես չկարողացա պատկերացնել):

Եվ նման 39 տեսակի արգելող օրենքներ է պա-

րունակում ժամանակակից հրեական շաբաթապահությունը[†]:

Եվ այս փոքրիկ մեջբերումները արվեց, որ ընթերցողը իմանա, թե օրենքի ինչ ահավոր կապանքներից է ազատել մեր Փրկիչ Տերը: Քրիստոնյաների համար Աստծո այս պատվիրանը անշուշտ չի խախտվել, այլ փոխարինվել է կիրակի օրով ու մեզ համար այն Տերունական օր է կոչվում, որովհետև այդ օրը մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը մեռելներից հարություն առավ: Այդ օրվա համար մեզ այսպես է խրատում Հովհաննես Երզնկացի վարդապետը.

«Կիրակին Քրիստոսի սուրբ հարություն օրն է, և մեր բոլորի հարությունը կիրակի օրը պիտի լինի, երբ Ադամից հետո բոլոր մեռելները հարություն պիտի առնեն: Աստծո դատաստանը ևս պիտի լինի կիրակի օրը, երբ արդարներն ու մեղավորները, իրենց գործերի փոխարեն պիտի ստանան Աստծո արդար դատաստանից»:

Եվ այդ օրը ամեն ճշմարիտ քրիստոնյա գնում է եկեղեցի իր ընտանիքով, մասնակցում սուրբ պատարագին, ըմբռնում հոգեպարար շարականները և հոգին զվարթացնող երաժշտությունը, այլապես անեծք ու նզովք է դրված սուրբ առաքյալների և Հայրապետների կողմից նրանց համար, որոնք կիրակի օրը Ավետարանի ձայնը չեն լսում: Պատկերացնո՞ւմ եք, թե ազգովի ինչ դարչելի ենք Աստծո աչքի առաջ մեր կիրակնօրյա մարդաշատ տոնավաճառներով, մանավանդ, երբ այն համընկնում է Սուրբ Հարությունը՝

[†] Առավել մանրամասն ծանոթանալու համար կարող եք կարդալ սույն հեղինակի «Օր տերունական կամ կիրակիի խորհուրդը» գրքույկը:

Զատիկին և այլ եկեղեցական տոներին: Ու այս պղծությունը նոր չէ մեր ազգի մեջ տարածվել, որովհետև երբ մի քանի տարի առաջ Հարցազրույցի համար հանդիպում ունեցա 103 տարեկան Պողոս վարդապետ Կիլիկիացու հետ, հարցրեցի նրան հայոց եղեռնի պատճառներից մեկը, քանզի ինքը այդ տարիներին թուրքահայաստանում էր ապրում: Նա մռայլվեց իր խոհերի մեջ ընկնելով և հանկարծ իր տարիքին ոչ յուրահատուկ բռնկումով ասաց. «Կարծում եմ, որ ամենամեծ պատճառը դա Աստուծոց մեր ազգի հեռանալն էր: Այն գյուղում, որ մենք էինք բնակվում, եկեղեցի ունեինք ու հայրս այնտեղի քահանան էր, իսկ ես սարկավազը, կիրակի օրվա սուրբ պատարագին այլևս հայերից համարյա ոչ ոք չէր հաճախում, իսկ թուրքերը ներս մտնելով և մեր դատարկ եկեղեցին տեսնելով ծիծաղում ու գլուխները տարուբերելով հեռանում էին, ասելով. «Երևի հայերի Աստվածը մեռել է...»:

Ու քանի որ մարդը ի ծնե լինելով մեղավոր էությամբ, գործում է կամա թե ակամա, գիտությամբ թե անգիտությամբ բազմաթիվ մեղքեր և ամբողջ շաբաթվա ընթացքում հոգին է աղտոտում ու իր խղճմտանքը բթացնում, այդ պատճառով ինչպես մեր մարմիններն ու հագուստները կարիք ունեն մաքրման և լվացման, այդպես էլ մեր հոգիները առավել ևս կարիք ունեն սրբացման: Դրա համար Հակոբոս առաքյալը մեզ հորդորում է. «Մոտեցե՛ք Աստծուն, և նա կմոտենա ձեզ: Մեղավորներ, մաքրեցե՛ք ձեր ձեռքերը. երկմիտներ, ուղղեցե՛ք ձեր սրտերը» (Հակ. Դ. 8): Իսկ կա՞ դրա համար ավելի պատշաճ տեղ, քան եկե-

ղեցին, որ այդպես էլ կոչում են՝ հրեշտակների բնակարան ու մեղքերի քավարան, որտեղ կարող ես աղոթել կամ զղջումով խոստովանել քո մեղքերը Տիրոջ և Իր քահանայի առջև: Դրա համար, մեր սուրբ հայրերը գրել են խոստովանության հատուկ կարգ, երբ քրիստոնյան գալիս է եկեղեցի, որտեղ կատարվում է այդ կարգը, որի մեջ Սուրբ Հոգու առաջնորդությամբ նշված են այն բոլոր հնարավոր մեղքերը, որոնք կարող է կատարել մարդ արարածը, քանզի գրված է. «Իսկ եթե լույսի մեջ ենք քայլում, ինչպես որ ինքն է լույսի մեջ, հաղորդության մեջ ենք լինում միմյանց հետ, և Նրա Որդու՝ Հիսուսի արյունը մաքրում է մեզ ամեն մեղքից: Եթե ասենք՝ «Մենք ոչ մի մեղք չունենք», մենք մեզ ենք խաբում, և ճշմարտությունն չկա մեր մեջ: Իսկ եթե խոստովանենք մեր մեղքերը, հավատարիմ է նա և արդար՝ մեր մեղքերը մեզ ներելու և մաքրելու մեզ ամեն անխաղճությունից:

Եթե ասենք՝ «Չենք մեղանչել» սուտ ենք հանում Նրան, և Նրա խոսքը մեր մեջ չէ» (Ա Հովհ. Ա 7-10):

Ինչպես ասացինք մեր Հայ առաքելական եկեղեցում այժմ առավել գործածական է խոստովանության ընդհանրական ձևը: Կարևորը նա է, որպեսզի մարդը ի սրտե զղջա կատարած մեղքերի համար ու ներում խնդրի, և Աստված պատրաստ է որպես սիրող Հայր ներել և թողություն շնորհել բոլոր այդ մեղքերին: Բայց վերը նշված այս կարգը չի հերքում նաև անձնական խոստովանությունը, խոստովանահայր քահանային, որին որ կուզենա ընտրել հավատացյալ անձը, իր սեփական կամքով, քանի որ կան սրբապիղծ մեղքեր, որոնք հատուկ ապաշխարությամբ, աղոթք-

ներով ու աղքատներին առատ ողորմություն բաժանելով են մաքրվում:

Կիրակին մեզ տրված է նաև որպես անջրպետող մի միջոց, որպեսզի չտարվենք աշխարհի անվերջ ու հոգին մաշեցնող հոգսերով, որը աննկատելիորեն կարող է մեզ Աստծո արքայութունից զրկել ինչպես որ ասաց մեր Տերը. «Զգուշ եղեք ինքներդ ձեզանից, գուցե ձեր սրտերը ծանրանան գեխությամբ և հարբեցողությամբ ու աշխարհիկ հոգսերով. և հանկարծակի հասնի ձեր վրա այն օրը. որովհետև այդ օրը որոգայթի նման պիտի հասնի այն ամենքի վրա, որոնք բնավում են երկրագնդի ամբողջ երեսին: Արթո՛ւն կացեք այսուհետև, ամեն ժամ աղոթք արեք, որպեսզի կարողանաք զերծ մնալ այն ամենից, որ լինելու է, և արժանի լինեք կանգնելու մարդու Որդու առաջ» (Ղուկ. ԻԱ 34-36):

Իսկ Հոգու արթնություն ու աղոթքի համար կա՞ ավելի լավ վայր, քան եկեղեցին: Եվ սուրբ Եփրեմ Ասորին այդ առիթով գրել է. «Մի արհամարհիր եկեղեցու արարողությունը որևէ գործի պատճառով, քանզի ինչպես անձրևն է անեցնում սերմը, այդպես էլ եկեղեցու արարողությունը գորացնում է մարդու հոգին առաքինության համար»:

Եվ այսպես, մարդը Տերունական օրը գնալով եկեղեցի, հնարավորություն է ստանում մաքրվելու իրեն անհանգստացնող մեղքերից, խաղաղվելու և գորանալու հոգով ու սրտով, որպեսզի կարողանա պատերազմել իր մեղավոր ցանկությունների, աշխարհից եկող գայթակղությունների և չարի հնարքների դեմ: Իսկ Հովհաննես Երզնկացի վարդապետը հորդորում է.

«Առավոտից մինչև պատարագի ժամը շուկաներում մի շրջեք, որպեսզի հոգին բազմաթիվ նետեր չընդունի ձեր զգայարանների ճամփով»:

Թե ինչպես պետք է մարդ ճամարտապես սուրբ պահի շաբաթ օրը, դրա ամենալավ օրինակը նորից մեր Տեր Հիսուսն է, որ մի քանի անգամ այդ օրերին գանազան հիվանդներ բժշկեց իրենց տանջող ախտերից և ճանապարհ գրեց: Հրեա փարիսեցիները գայրանում էին այդ արարքների պատճառով, քանզի նրանց կարծիքով շաբաթը դրանով պղծվում էր: Հիսուսը նրանց պատասխանեց. «Կեղծավորներ, ձեզանից յուրաքանչյուրը շաբաթ օրով իր եզր կամ էջը մտուրից չի՞ արձակում և չի տանում ջուր տալու: Իսկ սա Աբրահամի դուստրն էր, որին սատանան ահա տանում էր տարի է, ինչ կապել էր, -արժանի չէ՞ր միթե շաբաթ օրով արձակել նրան կապանքներից» (Ղուկաս ԺԳ. 15-16): Իսկ Տաթևացին այս պատվիրանը մեկնում է այսպես. «Եվ եզին ու էջին ջուր էին տալիս, հորն ընկած անասունին դուրս էին հանում: Ապա, ուրեմն, կիրակի օրը, մեր հոգիները, որոնք ընկղմված են մեղքի խորքերում պետք է դուրս հանվեն և պետք է ջուր տրվի նրանց» (Ամարան հատ. էջ 18): Իսկ մի այլ տեղ նա ավելացնում է. «Եվ այսպես, կիրակին առավել պատվելի է, քան բոլոր մյուս օրերը. որպես օրերի սկիզբ՝ ըստ ստեղծման, միջին օր, ըստ շարժման, և վերջին օր՝ ըստ դադարման: Այն նաև կրկնակի պատվելի է իր անունով, քանզի կիրակի նշանակում է տերունական, որովհետև իր մեջ կրում է Տիրոջը» (Զմեռան հատոր, էջ 669):

Իսկ Հիսուսն ասաց. «Արդ երբ որ մարդու Որդին

գա Իր փառքով և բոլոր Հրեշտակները Իր Հետ, այն ժամանակ Նա պիտի նստի Իր փառքի գահի վրա, ու Նրա առաջ պիտի հավաքվեն բոլոր ազգերը, և Նա նրանց միմյանցից պիտի գատի, ինչպես մի հովիվ, որ գատում է ոչխարները այծերից: Եվ ոչխարները Իր աջին պիտի կանգնեցնի, իսկ այծերին՝ ձախին: Այն ժամանակ Թագավորը պիտի ասի նրանց, որ Իր աջին են. «Եկե՛ք, իմ Հոր օրհնյալներ, ժառանգեցե՛ք աշխարհի սկզբից ձեզ համար պատրաստված արքայութունը. որովհետև քաղցած էի, և Ինձ ուտելիք տվիք, ծարավ էի, և Ինձ ջուր տվիք՝ խմելու. օտար էի, և Ինձ ձեր մեջ առաք, մերկ էի, և Ինձ հագցրեցիք, հիվանդ էի, և Ինձ տեսնելու եկաք, բանտում էի, և Ինձ այցի եկաք»: Այն ժամանակ արդարները պիտի պատասխանեն Նրան ու ասեն. «Տե՛ր ե՞րբ տեսանք քեզ քաղցած ու կերակրեցինք, կամ՝ ծարավ և ջուր տվեցինք. ե՞րբ տեսանք քեզ օտար և մեր մեջ առանք, կամ՝ մերկ և հագցրեցինք. ե՞րբ տեսանք քեզ հիվանդ կամ բանտի մեջ ու եկանք քեզ այցի»: Թագավորը պիտի պատասխանի ու ասի նրանց. «Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, քանի որ Իմ այս փոքր եղբայրներից մեկին արեցիք այդ՝ Ինձ համար արեցիք»: Այն ժամանակ Նա պիտի ասի նրանց, որ Իր ձախին են. «Անիծյալներ, գնացե՛ք ինձնից հավիտենական կրակը, որ պատրաստված է սատանայի և իր Հրեշտակների համար, որովհետև քաղցած էի, և Ինձ ուտելիք չտվիք, ծարավ էի, ու Ինձ ջուր չտվիք, օտար էի, և Ինձ ձեր մեջ չառաք, մերկ էի, և Ինձ չհագցրեցիք, հիվանդ էի ու բանտի մեջ, և Ինձ տեսնելու չեկաք»: Նրանք էլ պիտի պատասխանեն ու ասեն. Տե՛ր, ե՞րբ տեսանք Քեզ քաղցած, ծարավ, կամ

օտար, մերկ կամ հիվանդ, կամ բանտում ու Քեզ չձառայեցինք: Այն ժամանակ պիտի պատասխանի նրանց ու ասի. «Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, որովհետև այս փոքրերից մեկին այդ չարեցիք, Ինձ համար չարեցիք»: Եվ նրանք պիտի գնան դեպի հավիտենական տանջանք, իսկ արդարները հավիտենական կյանք» (Մատթ. Իե 31-46):

Ավետարանից այս ընդարձակ մեջբերումը հանգամանորեն ընթերցողին հրամցվեց, որպեսզի մեկ անգամ ևս համոզվենք, որ Տերունական օրը ոչ թե սեփական ցանկությունները կատարելու համար է տրված, այլ հոգու նորոգության ու նաև բարեգործության, երբ յուրաքանչյուր քրիստոնյայի հնարավորությունն ու առիթ է տրվում իմաստությամբ վարվելու շրջապատի կարիքավոր մարդկանց հանդեպ, չէ՞ որ պատվիրան ունենք Տիրոջից. «Սիրեցեք միմյանց, ինչպես որ ես ձեզ սիրեցի», որովհետև դրանից է կախված, թե ինչ խոսք պետք է լսենք դատաստանի օրը, մեր Երկնավոր Թագավորից: Քանզի գրված է. «Ինչ չափով որ չափեք, նույն չափով էլ ձեզ է չափվելու», այսինքն սիրեցի՛ր քո նմանին՝ պիտի սիրվես Աստծուց, ներեցի՛ր՝ պիտի ներվես, ողորմեցի՛ր՝ պիտի ողորմություն գտնես, ինչպես որ ասում է Սողոմոն իմաստունը. «Աղքատին ողորմություն անողը Տիրոջը փոխ է տալիս և ըստ նրա տվածի էլ Աստված կհատուցի նրան» (Առակներ ԺԹ. 17):

Կիրակի օրվա սրբության առիթով ուզում եմ մեջբերել մեր սուրբ Հայրերի կանոններից նաև հետևյալը. «Եթե կիրակի օրը մեկը անգիտությամբ իր կնոջը մերձենա, յոթ օր պետք է ապաշխարի, գիտակցաբար

լինելու պարագայում՝ քսան օր, իսկ եթե սովորու-
թյան է վերածել՝ անեծքի ենթարկվի: Նույնպես և
երբ կինը հղի է, պետք չէ նրան մերձենա, մինչև
մանուկը ծնվի: Պետք չէ մերձենա կնոջը երբ կինը
կանանց ամսարյունի մեջ է: Իսկ բեղմնավորվելու
պարագայում գանազան հիվանդությունների դուռ է
բացում մանուկի համար, այսպես՝ բորոտություն,
քոսոտություն, դիվահարություն և այլ գարշելի ու
անբժշկելի ցավեր: Հետևաբար նա, որ այս շրջանում
մուկեղնելով հարաբերվի, այս չարիքներին պարտա-
կան կլինի, մանուկներ սպանող է և արժանի մահ-
վան: Եթե կինը ծածկի իրողությունը ամուսնուց,
ինքը պարտական կլինի այդ մեղքերին» (Հովհաննես
Երզնկացի):

Իսկ Տերունական օրվա վերաբերյալ մնում է ավե-
լացնել հետևյալը. ձեզանից շատերն են հիշում իրենց
հավատավոր տատիկներին ու մայրերին, որոնք շա-
բաթ երեկոն իջնելուն պես բոլոր տնային գործերը
թողնում էին, մանավանդ լվացք, կար ու կարկատան:
Ինչո՞ւ էին այդ անում. որովհետև իրենք քրիստոնյա
դաստիրակություն էին ստացել և շատ լավ գիտեին,
որ կիրակնամուտ է և արդեն սկսվել է Տերունական
օրը, քանի որ ըստ եկեղեցական օրենքի օրվա վերջում,
արևը մայր մտնելուց հետո, սկսվում է հաջորդ օրը և
մինչև մյուս մայրամուտը համարվում էր մեկ օր:

Ի՞նչ է, կարծում եք նրանք ավելի քիչ գործ
ունեին, քան թե մենք, բայց, ի տարբերություն մեզ,
նրանք Աստծո խոսքը երկյուղով գործադրել գիտեին,
քանզի լսել էին. «Վեց օր քո գործդ գործիր և
յոթներորդ օրը հանգստացիր» (Ելք ԻԳ 12):

Ուրեմն յոթներորդ օրը Տիրոջն է: Եթե այդ օրն էլ
ենք օգտագործում մեր անձնական, մարմնավոր և
կենցաղային կարիքների համար, ապա լավ իմանա-
նաք, որ դրանով Աստծուն ենք կողոպտում:

Եվ վերջապես Աստծուն սիրող քրիստոնյա մարդը
կիրակի օրը էլ ո՞ւր կուզենա գնալ, եթե ոչ եկեղեցի,
որ մեր հայրերը կոչել են նաև «երկնային հարսնա-
րան»: Իսկ Դավիթ արքան, որ թե՛ ինքն էր սիրում
Աստծուն և թե՛ սիրված էր Աստծո կողմից, իր սաղ-
մոսներից մեկում գրում է. «Ուրախանում էի, երբ ինձ
ասում էին՝ Տիրոջ տունը գնանք» (Սաղմոս ձԻԲ. 1):

Իսկ մեր տգիտությունը այս հարցում իսպառ
փարատելու համար, ավելի լավ է լսենք Եսայի
մարգարեին, որը մեզ հաղորդում է Արարչի կամքը
սուրբ օրվա վերաբերյալ.

«Եթե ոտքդ հետ քաշես և սրբություն մե
զածը չկատարես, զվարճություն չաբախները համարես
Աստծուն նվիրված և փառավոր, ոտքդ դուրս չդնես
գործի համար ու քո բերանով բարկության ոչ մի խոսք
չասես, այն ժամանակ կարող ես ապավինել Տիրոջը ու
Նա քեզ կառաջնորդի դեպի երկրի բարիքները»
(Եսայի ԾԸ 13-14):

Կարգալով այս բոլորը, Տիրոջ սուրբ օրը զգուշ-
ույթով և խորագիտությամբ վարվենք և մեր անձե-
րը անարատությամբ պահենք աշխարհի ապակա-
նությունից, որպեսզի սրբության օրհնությունները
վայելենք թե՛ այստեղ՝ երկրի վրա, և թե՛ հավիտ-
յաններում:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

«Պատվի՛ր լ՛ն Հորն ու լ՛ն մորը, որպէսզի
Թարի՛վ Գրնէս, Երկար ապրես»:

Թող ընթերցողը ուշադրութեամբ դարձնի, որ այս պատվիրանը տասից միակն է, որը իր մեջ նաև խոստում ունի պահած այն կատարողի համար, որովհետև գրված է. «...որպեսզի բարիք գտնես, երկար ապրես», այսինքն բարութեամբ լի երկար ու երջանիկ կյանք ունենաս: Թե ինչո՞ւ է առանձնահատուկ ուշադրութեամբ դարձվում այս պատվիրանին, մենք կարող ենք հասկանալ, եթե ծնող ենք, իսկ եթե ո՛չ, նայենք մեր ծնողներին: Ո՞րն է նրանց կյանքի իմաստը՝ դեռ օրօրոցից սկսած, գիշեր ցերեկ իրենց զավակներին խնամել, պահպանել, կերակրել, հագցնել, դաստիարակել ու Աստծո և մարդկանց առջև պիտանի և օգտակար էակ դարձնել: Այնքան կարևոր ու անզնահատելի է ծնողների դերը աշխարհում, որ երբեմն նրանց Աստծո փոխանորդներ են անվանում: Ինչպես գրում է Հովհաննես Երզնկացին. «Աստծուց հետո, ծնունդի պատճառն ու միջոցներ են ծնողները, և որպես մարմնավոր աստվածներ են իրենց զավակների համար, որովհետև ծնում են, սնուցում և կյանք պարգևում»: Հիշենք մեր մանկութունը, երբ դեռ չգիտեինք Աստծո գոյության մասին, արդյո՞ք մեզքի և հանցանքի դեպքում չէինք սպասում մեր ծնողներից արժանի հատուցմանը և շատ անգամ երկյուղով ու վախով, հանդիմանվելով մեր խղճերից դնացել և խոստովանել ենք նրանց առջև մեր արարքները ու

ներում ստանալով, կարծես ծանր բեռ է ընկել մեր սրտերից: Երբ մեծացանք, կամ էլ նրանք այլևս չկան, ո՞ւմ պատմենք մեր հոգսերն ու դառնությունները, իսկ հաճախ նաև մեր մեղքերն ու հանցանքները, որպեսզի մխիթարութեամբ և խրատի խոսքեր լսենք: Անշուշտ մեր երկնավոր Հորը, քանզի նա որպես սիրող ծնող սպասում է, ինչպես ավետարանական անառակ որդու հայրն էր սպասում, աչքը կրտսեր որդու ճանապարհին, որ միգուցե կգա, կխոստովանի մեղքերը և հայրական սիրող ու ներող համբույրը կատանա իր ճակատին: Կյանքում ամեն բան կանցնի՝ ունեցվածքն ու հարստությունը, կարողությունն ու առողջությունը, բայց հայրական սիրո այդ ներող համբույրի ջերմությունը, որ մինչև սիրտն է թափանցում՝ երբեք չի անցնի:

Դու ի՞նչ գիտես այն անքուն գիշերների մասին, որ քո հիվանդ ժամանակ, անկողնուդ սնարի մոտ, կապարի նման ծանրացած կոպերով, մաքառելով քնի ու անհուստության դեմ ցամաքել ու մաշվել են քեզ աշխարհ բերող ծնողներդ: Կարո՞ղ ես չափել այն վշտի խորությունը, որ բացել ես ծնողներիդ սրտում քո մեղսալից արարքներով ու անհնազանդ վարքով: Տեսե՞լ ես արդյոք այն աչքերի անհուն թախիծն ու տագնապի ալիքները, որ այնպես են ծնողներիդ գորովալից սրտերը, երբ դու երիտասարդական ցանկություններիդ տրված ուզ գիշերներին ես տուն վերադարձել, և երբ նրանք քեզ նորից տեսել են ողջ ու առողջ, տխրություն ու վշտի արցունքները իսկույն փոխվել են ուրախության ու ներողամտության ժպիտի: Իսկ ի՞նչ չափով պիտի չափես օշինդրի պես դառ-

նահամ այն արցունքների կաթիլները, երբ դու անսիրտ բրտուլթյամբ մի օր լքում ես ծնողներիդ ու հեռանում անվերադարձ:

Կան այլակրոն ազգեր, որոնք անհաղորդ լինելով Աստծո սուրբ պատվիրաններին, դեռևս ողջ, բայց արդեն հիվանդ ու ծերացած իրենց ծնողներին տանից դուրս են հանում, կամ իրենց ձեռքերով տանում, աղբանոցն են նետում: Քրիստոսի սիրով առաջնորդված մայր Թերեզան տարիներ առաջ Կալկաթայում և Հնդկաստանի այլ քաղաքներում, հավաքելով աղբանոցներից այդ թշվառ արարածներին, հոգատարուլթյամբ խնամել ու կերակրել է նրանց մինչև բնական մահը, դրանով իսկ հիմնելով այժմ աշխարհին հայտնի մայր Թերեզայի միաբանուլթյունը, որոնք մեր երկրաշարժի ժամանակ Սպիտակի որբերին նույնպես զորավիզ եղան:

Նաև մահվան պես չարագուլթ է արարքդ, երբ քո իսկ ձեռքերով, քեզ իր կրծքով սնած, իր բազուկների վրա օրորած, քեզ լույս աշխարհ բերած, բայց արդեն պառաված ու սմքած, մորդ կամ հորդ թևից բռնած, տանում ես ծերանոց: Իսկ հետո էլ ալեկոծված սիրտդ ու խիղճդ ծառս ելած, մեկ-մեկ քեզ այցելուլթյան է տանում նրանց մոտ, մի քանի միդդ, մի քանի կտոր թխվածք պայուսակիդ անկյունում պահած: Լա՛վ իմացիր, ով մարդ, դու ողջ-ողջ գերեզման դրված ծնողներիդ շիրիմին ես այցելում, իսկ քո տարած կերակուրը սգո հաց է նրանց վշտից ցամաքած հոգիների համար:

Ինչո՞ւ այդ քայլին գնացիր՝ նեղվածք էր բնակարանում, և մի մահճի տեղ է՞լ չկար նրանց համար,

կամ ուտելու մի կտոր հաց. ինչ էլ ասես, արդարանալու տեղ չունես: Ու լավ իմացիր որ տանդ օրհնուլթյունը գնացել է, և դժոխքի կրակ է բռնկվել այնտեղ ու լավելու է քեզ ու քո ունեցվածքդ: Կնո՞ջդ ես լսել, նրա գիշերային հեշտալից կրքով հագեցած, նրա հոլանի թևերով պարանոցդ գրկած: Բայց այս էլ իմացիր, որ կգա մի օր և այդ թևերը մի-մի գալարուն օձի կվերածվեն, պարանոցդ կգրկեն ու քեզ շնչահեղձ կանեն: Իսկ ականջներիդ նրա քնքուլջ բառեր շնջած շրթունքները, այս անգամ բացվելու են որպես թուլյնի սրվակ, կյանքդ մահառիթ օրերի շարանի վերածելու համար: Իսկ այն երեխաներդ, որոնց աչքերի առաջ այդ ամենը արեցիր, նույնը քեզ են անելու, որովհետև ինչ որ ցանում ես, այդ էլ հնճելու ես. այս բանը հաստատ իմացի՛ր:

Ինչի՞ համար էլ որ դա արեցիր, քավուլթյան պատասխան չունես: Թո՛ղ, ամեն պատճառ, ելի՛ր, գնա՛ և նորից ծնողիդ տուն բեր ու մի՛ վախեցիր, Աստված քեզ զորավիզ կլինի, քանզի դու նրա կամքն ես կատարում, որպեսզի կյանքիդ բարի օրերի շարանդ չկտրվի, վերածվելով դառնաչունչ օրերի շրթայի, երբ մահը ավելի գերադասելի է դառնում, քան սպրած օրերը:

Հիշո՞ւմ եք Ավետիք Իսահակյանի այն հայտնի պատմվածքը, երբ տղան իր չարաչունչ կնոջ հորդորներին տրված, հարազատ ու արդեն անուժ և ծերացած մորը պարկի մեջ դնելով, տանում մի մուլթ անտառի խորքերը կորցնելու, ու ծառի տակ դնելով ուզում է իսկույն վերադառնալ, հանկարծ պարկի միջից մոր ծերունական դողդոջուն ու գորովագուլթ

ձայնն է լսում. «Տղա՛ս, պարկը հետդ վերցրու, տանը պետք կգա»: Ո՞վ կարող է նման սիրազեղ ներողամտություն կրել իր մեջ. միայն Արարիչն Աստված, որ այդ մոր սրտի մեջ Իր Հայրական սիրուց է դրել:

Ու որպեսզի իմանանք թե Տերը, ինչ կարևորություն է տալիս այս պատվիրանին, ընթերցենք Աստվածաշնչային մի քանի խրատներ, որպեսզի իմաստությամբ ու երկյուղով այն գործադրենք.

**«Այն աչքը, որ արհամարում է հորը
և անարգում է մոր ծերութունը,
ձորերի ազուսները պիտի հանեն
և արծիվների ձագերը պիտի հոշոտեն այն»:**

(Առակներ Լ 17)

«Անիծյալ լինի նա, ով իր հոր կամ մոր դեմ Հայհոյություն կանի»:

(Բ Օրին. ԻՆ 16)

«Ով իր հորը կամ իր մորը անիծի, անշուշտ պետք է մեռցվի. նա իր հայրը կամ մայրը անիծեց, նրա արյունը իր գլխին լինի»:

(Ղևտական Ի 9)

«Հոր օրհնությունը ամրացնում է որդիների տները, իսկ մոր անեծքը խարխուլում է հիմքերը»:

(Սիրաք Գ 11)

Եվ որպեսզի գրվածը լուր մերկախոսություն չլինի, մեջ բերեմ մի դեպք, որը տեղի է ունեցել քրիստոնյա ընտանիքում.

«Մի անգամ մի եպիսկոպոսի մոտ, պիղծ ոգուց տանջվող մի պատանու բերեցին: Միշտ մարդասեր եպիսկոպոսը, առանց խնդրանքների բժշկում էր բոլորին, բայց այս անգամ դժկամություն ցուցաբերեց:

Ծնողները լացակուժած աղաչում էին Աստծո մարդուն, որ խղճա իրենց որդուն և ազատի այդ պիղծ ոգուց: Ու ասաց Աստծո մարդը. «Ձեր որդին անարժան է բժշկության, այդ տանջող ոգին տրված է նրան որովհետև նա հայրասպան է»: Ծնողները լսելով սարսափեցին: Իսկ եպիսկոպոսը հարցրեց. «Ձեր որդին հաճա՞խ է ձեզ անպատվում»: Այդ ճիշտ է - ասաց հայրը: Եվ դուք մի անգամ այդ արարքից խիստ դառնացած աղոթել էիք, որ Աստված պատժի նրան, -չարունակեց եպիսկոպոսը: Մեղք ենք գործել Աստծո առաջ, -հառաչելով պատասխանեցին ծնողները: Ո՛չ թող ձեր տղան տանջվի, որպես արժանի պատիժ, -ասաց Աստծո մարդը: Բայց դժբախտ ծնողները խղճահարկելով իրենց որդու համար, չէին դադարում աղաչել, որ նա Աստծուն խնդրի և բժշկի իրենց որդուն: Ու միայն պատանու ծնողների համար, եպիսկոպոսը օրհնեց և Աստծուն աղոթելով բժշկեց անառակ զավակին»:

Ահա այսչափ կարևորություն ունի ծնողը Աստծո մոտ և նրա աղոթքը իր զավակների համար լսելի ու ընդունելի է մեր Տիրոջ մոտ: Բայց ինչպես նաև նկատեցիք, դառնացած ծնողների աղաղակները մինչև երկինք են հասնում ու Աստծո բարկությունը իջեցնում անառակ որդիների վրա: Չդառնացնենք սիրելի Հայորդիներ մեր ծնողներին, այլ հնազանդությամբ ու հոգատարությամբ վարվենք նրանց հետ, ինչպես որ հորդորում է Գրիգոր Տաթևացին.

«Բազում պատճառներով ծնողները պատվի են արժանի: Նախ, որ Աստծո պատկերն են, ինչպես արդեն ասվեց, և խորհրդաբար Աստծուն տրվելիք

պատվին են արժանի՝ որպես ծնող: Երկրորդ, քանի որ գործիք են Աստծո պատկերը մեզ վրա [ձևավորելու] համար, քանի որ առանց ծնողների Աստված ոչ հոգի է ստեղծում, և ոչ էլ մարդ կազմավորում որովայնի մեջ» (Ամարան հատոր, էջ 18):

Որպես օրինակ մեզ պատմում են, որ նույնիսկ արագիլների ծնողները երբ ծերանում են, ձագերը նրանց թևերի տակ մտնելով՝ տեղից տեղ են տանում ու կերակրում են իրենց կտուցներից, ճիշտ այնպես ինչպես ծնողներն են արել իրենց:

Աստվածաշունչը միաժամանակ զգուշացնում է, որ աշխարհի վերջում, Քրիստոսի երկրորդ գալուստից առաջ, մարդիկ խոտորվելու են ճշմարտության ճանապարհից և անօրենությունը սիրելով պիտի արհամարեն Տիրոջ խոսքն ու խրատները, և արդյունքում կլինի... «Ու եղբայրը եղբորը կմատնի և հայրը՝ Որդուն և որդիները իրենց ծնողների վրա պետք է ելնեն ու մեռցնեն նրանց» (Մարկ. ԺԳ 12), և դարձյալ. «Այս բանը իմացիր, որ վերջին օրերին չար ժամանակներ պիտի գան, երբ մարդիկ պիտի լինեն անձնասեր, փողասեր, հպարտ, ամբարտավան, հայհոյող, ծնողներին անհնազանդ, անշնորհակալ, անմաքուր, անհաշտ, անգուժ, բանասարկու, անժուժկալ, դաժանաբարո, անբարեսեր, մատնիչ, հանդուժալ, մեծամիտ, ավելի շատ հեշտասեր քան աստվածասեր, մարդիկ, որ ունեն աստվածապաշտության կերպարանք, սակայն ուրացել են նրա գործությունը» (Բ Տիմոթեոս Գ 1-5):

Այս պատվիրանի կատարման համար, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը հոգատարություն իր անձնական օրինակը ցույց տվեց, երբ Նա արդեն խաչի վրա դամ-

ված էր, տանջանքների ու ցավի մեջ տառապելիս՝ իր սիրելի աշակերտին՝ Հովհաննեսին ցույց տալով ասաց իր մորը . «Ահա քո որդին», հետո աշակերտին. «Ահա՛ քո մայրը: Եվ այդ աշակերտը նրան իր մոտ առավ» (Հովհ. ԺԹ 26-27):

Իսկ ամուսնացյալ կանանց հիշեցնենք, որ նրանք ըստ Աստծո խոսքի, թողնելով հայրական տունը, իր ամուսնուհ հետ դառնում է մեկ մարմին ու այսուհետև սկեսուրն ու սկեսրայրը համարվում են նաև իր ծնողները, ինչպես և հնում էր, երբ տուն բերած հարսը իր ամուսնուհ ծնողներին կոչել է հայր և մայր, ու որպես խոնարհ դուստր շահել է թե Աստծո օրհնությունները և թե ծնողների գոհությունը: Նման օրինակ հանդիսացավ Աստվածաշնչային հերոսուհիներից մեկը՝ Հուլիան, որը նույնիսկ իր ամուսնուհ մահից հետո էլ չլքեց իր սկեսուրին: Տերն էլ նրա հավատարմությանը նայելով թույլ տվեց, որ Հուլիան գտնվի Հիսուսի սերնդաբանության շառավիղի մեջ:

Եվ որպես վերջաբան, մի փոքրիկ պատմություն ևս մեջբերենք հունական հին ավանդությունից. «Օլիմպիական խաղերին շատ հույներ էին ներկա և բոլորը զբաղեցրել էին նստատեղերը: Ահա մի ծերունի եկավ և շատ այս ու այն կողմ ընկավ ջահեխների մեջ ու տեղ չգտավ: Եվ երբ հասավ այն տեղերը, որոնք զբաղեցրել էին սպարտացի երիտասարդները, շատերը իսկույն վեր կացան և հարգալից գիջեցին ծերունուն: Այդ պատճառով հին առածը ասում է. «Աթենացիք գիտեն որն է բարին, իսկ սպարտացիք կատարում են այն»:

Այս խոսքը մեզ էլ է վերաբերում, առաջին քրիս-

տոնյա ազգի հայորդիներին, որ միայն անուշով ու դավանությունով չլինենք քրիստոնյա, այլ նաև կյանքով և գործով:

Մի վերջին խորհուրդ ևս եթե չկան այլևս ծնողներդ և դու քո արարքներով վշտացրել ես նրանց հոգիները, այժմ էլ դեռ ոչ չէ, որ գնաս և խոստովանես քահանայի մոտ քո հանցանքները ու խնդրես, որ նա ծնողներիդ հոգիների համար հոգեհանգստյան պատարագ մատուցի, որպեսզի նրանք էլ երկնքում իմանան քո զղջման մասին և հոգիներին թեթևություն ու ուրախություն լինի: Ապա գնա այցելության նրանց շիրիմներին, լացով ու զղջումով ապաշխարիք արարքներիդ համար ու նրանց անուշով աղքատներին առատ ողորմություն բաժանիր, մանավանդ մեռելոց՝ այսինքն նրնջեցյալների հիշատակի օրը: Այդ ամենը կատարելուց հետո, դու հոգու խաղաղություն կունենաս և քո խաթարված կյանքը հետզհետե կուղղվի Աստծո տված պատվիրանն երի համաձայն:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ՎԵՑԵՐՈՐԳ

«Մի՛ սպանիր»

Մարդը Աստծո պատկերով ու նմանությամբ է ստեղծված: Այդպես է ցանկացել Արարիչը և ինքն էլ հրամայել. «Մի՛ սպանիր»: Մի՛ սպանիր, ո՞ւմ. մարդո՞ւն, որ իր Տիրոջ պատկերն ու նմանությունն է կրում, քանզի գրված է.

«Ով թափի մարդու արյունը, նրա արյան փոխարեն թող թափվի իր արյունը, որովհետև Աստված էր պատկերով ստեղծեց մարդը» (Մտնդոց Թ 6):

Բայց նույն ինքը՝ Արարիչ Տերը Մովսես մարգարեի միջոցով ասել է.

«Նրան մի՛ խնայեք: Կյանքի դիմաց՝ կյանք, աչքի դիմաց՝ աչք, ատամի դիմաց՝ ատամ, ձեռքի դիմաց՝ ձեռք, ոտքի դիմաց՝ ոտք» (Երկրորդ Օրենք ԺԹ 21), և դարձյալ. «Արդ, գնա՛ և կոտորի՛ր ամաղեկացիներին ու հարիմացիներին և ոչնչացրո՛ւ այն ամենը, ինչ նրանց է պատկանում: Նրանցից ոչ ոք չպետք է փրկվի: Կկոտորես նրանց ու կոչնչացնես բոլորին՝ տղամարդ լինի թե՛ կին, երեխա լինի թե՛ կաթնակեր մանուկ, արջառ ու ոչխար, ուխտ ու ավանակ»:

Ինչ է, օրենսդիրը հակասո՞ւմ է իր իսկ պատվիրանի՞ն: Առաջին հայացքից այդպես է թվում, բայց երբ խորը քննենք, ապա կհասկանանք դրանց բուն պատճառը:

Ինչպես ասացինք մարդ արարածը, կրում է իր Արարչի պատկերն ու նմանությունը: Ու քանի դեռ մարդը հնազանդ է իր Տիրոջը և չի մերժում Աստծո

պատվիրանները և իր խղճի ու Տիրոջ դեմ մեղք չի գործում, ապա նա վայելում է Աստծո օրհնությունն ու բարությունը: Բայց երբ նա դրժելով օրհնքներն ու պատվիրանները և իր արարքներով ոտնատակ է տալիս սրբությունն ու արդարությունը, և չնայած բազմաթիվ զգուշացումների, նա Տիրոջ դեմ ապստամբ դիրք է բռնում, դրանով իսկ նա հետզհետե կորցնում է իր Արարչային պատկերն ու նմանությունը: Եվ ավերվում է ամեն աստվածայինը մարդու մեջ ու նա սատանային է նմանվում իր գործերով, և ինքը իր կամքով իրեն մահվան է դատապարտում, ու Աստծո պատիժը դառնում է անխուսափելի: Այդպիսի մեկը դարձավ առաջին ծնված մարդը՝ Կայենը, որը նախանձով ու անհնազանդությունամբ պատվիրանազանց լինելով սպանեց իր եղբորը և բռնեց անեծքի ճանապարհը:

Աստված մարդուն պատվիրեց՝ «Մի՛ սպանիր», բայց մարդու ձեռքով էլ Տերը պատժում է օրինազանցներին, որի ամենահայտնի օրինակն է Դավիթ թագավորը: Նա չնայած լինելով Աստծո սրտի ուզած մարդը, արյան գետեր էր թափել Նրա հրամանով, բայց շարունակում էր մնալ Տիրոջ սիրելին ու ընտրյալը, մինչև այն պահը երբ իր մեղավոր ցանկությունը բավարարելու համար, ուրիշի ձեռքով սպանել տվեց քաջ զինվոր Ուրիային՝ իր սիրուհու օրինական ամուսնուն:

Չնայած Դավիթը սթափվելով իր գործած մեղքից զղջաց Տիրոջ առջև, բայց այնուհանդերձ լսեց Աստծո հետևյալ վճիռը. «Արդ սուրը հալիտյան թող չհեռանա քո սնից փոխարեն այն բանի, որ ինձ անարգեցիր

և քեռացի Ուրիայի կնոջը կնություն առար» (Բ Թագ. ժԲ 10):

Աստծո ընտիր ծառան՝ Եղիա մարգարեն նույնպես հարյուրավոր քուրմեր սպանեց Տիրոջ հրամանով, բայց դա չխանգարեց նրան երկնային կառքերով վեր համբարձվելու:

Ինչպես տեսնում ենք Տիրոջ դատաստանները անաչառ ու արդար են և միայն ինքը գիտի, թե ով է մահվան արժանի մեղք գործել և ինքն էլ կարող է հրամայել կյանքից զրկել այդպիսիին: Իսկ քանի որ մարդու դատաստանները աչքի երևացածով է լինում և մեծ մասամբ անարդարությունամբ է կատարվում, այդ պատճառով մարդուն հրամայված է. «Մի՛ սպանիր»:

Որպեսզի չընկնենք ծայրահեղության մեջ, քրննենք նաև հետևյալը. պատերազմելը և այդ ժամանակ մարդ սպանելը վերաբերվո՞ւմ է արդյոք այս պատվիրանին, քանի որ մեր քրիստոնյա նախնիները իրենց ողջ պատմության ընթացքում միշտ կրավել են ու անշուշտ սպանել, նույնիսկ շատ պատերազմիկ զինվորներ արժանացել են սուրբի կոչմանը: Ուրեմն որտե՞ղ է այն ոսկե միջինը, որ գանազանում է սուրբը՝ մարդասպանից: Այս մասին արժե մանրամասն քննել, որովհետև ժամանակակից քրիստոնյա կոչվող ազանդավորները չհասկանալով Աստծո խոսքի հոգևոր էությունը, մարմնավոր իմաստությունամբ առաջնորդվելով օրինազանց են դառնում, թե՛ իրենց պետություն դեմ, և թե՛ Աստծո, որը պատվիրել է հնազանդ լինել իշխանավորներին և թագավորներին:

Երբ Ավարայրի դաշտ էին իջնում մեր սուրբ նախնիները, նրանք Քրիստոսի զինվորներն էին ու

գնում էին մեռնելու իրենց Տիրոջ համար՝ «Վասն հայրենյաց, վասն հավատի»։ Նրանք չգնացին սպանելու, այլ դիմակայելու անօրենության պղծությանը, որ ուզում էր տիրել մեր լույս հավատի վրա։ Քաջ Վարդանը յուրայինների հետ ելան մեռցնելով մեռնելու, որպեսզի հավատքով ապրեցնեն ազգն հայոց։ Եվ ահա ապրում ենք, որովհետև նրանք սպանելով սպանվեցին։ Այդ պատերազմին մասնակցեցին նաև Աստծո հոգևոր ծառաները, Ղևոնդ երեցի առաջնորդությամբ, որը թշնամու դեմ խաչով ու սրով էր դուրս եկել։ Այն 103 տարեկան Պողոս վարդապետը երբ առաջինը բոլոր հոգևորականներից բարձրացավ Ազատության հրապարակի բեմահարթակ, բազմահազար մարդկանց հորդորեց, ասելով. «Աստված ասել է թշնամիդ սոված է՝ հաց տուր, ծարավ է՝ ջուր տուր, բայց եթե այդ բոլորից հետո գալիս է ազգիդ սրբությունները պղծելու, քեզ ու ընտանիքդ ոչնչացնելու, դու նրան որպես արյունարբու գազան դիմավորի, ու համարձակաբար սպանիր նրան, քանզի Աստծո կամքին հակառակ է եկել»։

Գոյություն ունի մի արտահայտություն՝ «ապրելու իրավունք», թե մարդու, թե ազգի համար։ Ով կփորձի զրկել մարդուն այդ իրավունքից, որ Աստված է շնորհել, ինքը պետք է զրկվի ապրելու իրավունքից, քանի որ գրված է. «Սուր բարձրացնողը սրով կընկնի»։

Երբ Հովհաննես Մկրտչին մոտեցան զինվորները և հարցրեցին. «Իսկ մենք ի՞նչ անենք», նա պատասխանեց. «Ոչ մեկին մի հարստահարեք և մարդու վրա զրպարտություն մի արեք և ձեր թոշակով բավարար-

վեք» (Ղուկ. Գ 14)։ Նա չասաց զինվորներին, թե գենքերը մի կողմ նետեք և ուրիշ գործով զբաղվեք, այլ քանի որ կանչված էք ծառայության, ապա այն կատարեք արդարությամբ։

Մեր երանելի կաթողիկոս Ներսես Շնորհալին իր «Թուղթ Ընդհանրականում» նույնպես գրում է զինվորներին. «Զինվորությունը թող պատճառ չլինի, որ արհամարեք Աստծո պատվիրանները ...ու անմեղ արյան հեղումը մեղք չհամարեք, քանզի բացի ընդհանուր պատերազմի մեջ գործած սպանություններից, որոնք թագավորների հրամանով են լինում, ձեր բոլոր գործածների համար Աստված ծանր և անաչառ դատաստանով հաշիվ պիտի պահանջի ձեզանից»։

Իսկ Մխիթար Գոշի դատաստանագիրքը հստակեցնում է. «Պատերազմում սպանությունը մեղք չի համարվում։ Բայց որպեսզի ձեռքերդ լվաս այդ արյունից, սպանողներին օգտակար է երեք տարի հեռու մնալ Սուրբ Հաղորդությունից» (Կանոն 92)։

Օգտվելով Հնարավորությունից ուզում եմ հիշեցնել մի քանի մոլորված հայորդիների, որոնք «Մի՛ սպանիր» պատվիրանը տգիտորեն ուզում են տարածել նաև կենդանիների վրա և համարում են մեղսագործություն կերակուրի համար ընտանի կենդանիներին մորթելը, իսկ կրիչնայականները՝ նույնիսկ չնչին ճանձի կամ կրծող առնետների ու մկների ոչնչացումը։ Այս առիթով հիշեցի, թե ինչպես իմ ծանոթներից մեկը մի գիշեր մնացել է իր ընկերոջ տանը, որը կրիչնայական խմբից էր։ Ու երբ կեսգիշերին արթննալով գնում է խոհանոց ջուր խմելու, լույսը

վառելուց տեսնում է Հարյուր-ավոր սև տարականներ են վխտում այնտեղ: Նա էլ հողաթափը հանելով ընկնում է սրանց հետևից ու կարողանում շատերին սաստկացնել, ու իրենից գոհ գնում է քնելու: Առավոտյան ծեֆին ընկերը արթնանում է, որ իր մանթրաները կատարի (այսինքն կրիչնաների աղոթքները), ու տեսնելով խոհանոցում այս ու այն կողմ թափված, սաստկած տարականներին, մի վայրենի ճիչ է արձակում, կարծես իր երեխաներին մորթված տեսներ ու կատաղած հարձակվում է ընկերոջ վրա ու քիչ էր մնացել խեղդեր նրան այդ «անմարդկային» արարքի համար, որովհետև նրանց համար նույնիսկ ճանճն ու տարական սպանելը մարդասպանությունը համազոր արարքներ են: Ու հիմա եթե նման մոլորայաներին կբավարարի Աստվածաշնչային ճշմարտությունը, ապա ահա այն. ջրհեղեղից հետո Աստված Նոյին պատվիրեց. «Ամեն մի կենդանի գեռուն թող կերակուր լինի ձեզ, ինչպես խոտն ու բանջարն եմ տվել: Կենսատու արյուն պարունակող միս չուտեք» (Ծննդ. Թ 3-4): Այսինքն՝ միս կեր, բայց ոչ իր արյունով, իսկ գեռունների ու զանազան վնասատուների դեմ մարդը պարտավոր է ոչնչացնելով պայքարել, քանի որ դրանց առատությունը վտանգ են մարդկային կյանքին, որը ամենաթանկն է Աստծո համար:

Այժմ անցնենք առաջ և քննենք, թե կարելի՞ է արդյոք մեղսագործ ու հանցագործ մարդուն սպանել և Աստծո առաջ անպարտ մնալ: Ամեն ազգ ու պետություն ունի իր կեցության օրենքները, որոնք պահանջում են իր քաղաքացուց հնազանդություն և օրինականության պահպանություն, ինչպես և զբված

է Սուրբ Գրքում. «Ամեն մարդ, որ իշխանություն տակ է, թող հպատակի նրան. քանզի չկա իշխանություն, որ Աստծուց չլինի. և եղած իշխանությունները Աստծուց են կարգված: Հետևաբար, ով հակառակվում է իշխանությանը, Աստծու հրամանին է հակառակում. և նրանք, որ հակառակում են, իրենց դատաստան են ընդունում. քանի որ իշխանավորները վախ չեն ազդում բարի գործերի համար, այլ՝ չար գործերի: Ուզո՞ւմ ես չվախենալ իշխանությունից. բարի՞ն գործիր և նրանից գովասանք կըստանաս, որովհետև նա Աստծու պաշտոնյա է քեզ՝ բարի գործերի համար. իսկ եթե չար գործես, վախեցի՛ր. քանի որ սուրբ մեջքին իզուր չէ կապված. Աստծու սպասավոր է նա, վրեժխնդիր՝ բարկության համար, նրա դեմ, որ չարն է գործում» (Հռոմ. ԺԳ 1-4):

Տիրոջ խոսքը այս հանգամանքում էլ է թույլ տալիս մահվան արժանի գործեր կատարողին դատել տվյալ պետության օրենքով և սրով պատժել, այսինքն սպանել ու Արարչի առջև անպարտ մնալ: Իսկ ժամանակակից հումանիտական կեղծ գաղափարները, որոնք արգելում են մարդկանց մահապատիժը, փոխարինելով այն ցմահ բանտարկության, որը ընդամենը խանձված խղճմտանքի ժամանակավոր բավարարում է, որովհետև հենց իրենք՝ մահապարտները, հոժար են արագ մահվան, քան ցմահ տանջանքների, որովհետև նրանք այդպես էլ Աստծո և մարդկանց առջև չեն ուզում զրդջալ իրենց կատարած զազրելի արարքների համար:

Իսկ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը, երբ իր սիրո օրենքը հիմնեց, մարդուն տվեց հոգևոր ամենաբարձր

արժանիքներ, ասելով. «Լսել եք, թե ինչ ասվեց նախնիներին. «Մի՛ սպանիր», որովհետև, ով որ սպանի, ենթակա կլինի դատաստանի: Իսկ ես ձեզ ասում եմ, թե՛ ամեն մարդ, որ գուր տեղը բարկանում է իր եղբոր վրա, ենթակա կլինի դատաստանի, և ով որ իր եղբորն ասի՝ հիմար, ենթակա կլինի ատյանի, և ով որ իր եղբորն ասի՝ ապուշ, ենթակա կլինի գեհեհնի կրակին» (Մատթ. Ե 21-23):

Հին ազգերի մեջ կա մի չար սովորություն, որ հարազատի արյան վրեժը պիտի ամեն գնով առնել, նույնիսկ պատժապարտին սպանելով: Ու մենք գիտենք, թե քանի-քանի անմեղ զոհեր ու դարավոր թշնամություններ են առաջել այդ հիմար սովորության պատճառով: Մինչդեռ Աստծո ծառան ասում է. «Չարի փոխարեն չարություն մի՛ հատուցեք, ինչ չափով հնարավոր է ձեզ համար, բոլոր մարդկանց հետ խաղաղություն պահեցե՛ք, ինքներդ վրեժխնդիր մի՛ եղեք, սիրելիներ, այլ թույլ տվեք Աստծո բարկությունը կատարի այն, որովհետև գրված է. «Իմն է վրեժխնդրությունը, և ես կհատուցեմ», - ասում է Տերը» (Հռոմ. ԺԱ 17-19):

Սուրբ Հայրերը մեզ խրատում են, որ մարդը կարող է սպանություն կատարել ոչ միայն գործով, այլև մտքով ու խոսքով: Այդ պատճառով ավելորդ չէ զգուշացնել, որ «Մի՛ սպանիր» պատվիրանը գործում է նաև բարոյական իմաստով, որովհետև մարդը իրենից ներկայացնում է այնքան քնքուշ և փխրուն էություն, որ կարող է մահու չափ վիրավորվել նաև... խոսքով: Բայց, ավա՛ղ, շատերը կոպտորեն խախտում են այդ նուրբ ներքնաշխարհը և մահաբեր ու թունոտ խոսքերով վիրավորում են նույնիսկ իրենց

ամենասիրելիներին՝ լինի ծնող, կին, եղբայր կամ քույր, և ինչքան մոտ է հարազատը, այնքան սուր է խոսքի խոցող զորությունը: Չգուշ լինենք իրար հանդեպ, մանավանդ այս չար ժամանակներում, և սիրով ու համբերությամբ, ներողամտությամբ ու երկայնամտությամբ վարվենք միմյանց հետ և հիշենք Սողոմոն իմաստունի հետևյալ խրատը. «Մարդիկ կան, որ իրենց խոսքով խոցում են թրի պես, բայց իմաստունների լեզուները բուժում են» (Առակներ ԺԲ 18):

Իսկ երբ ատելությունից դրդված մտքումդ դիմացինիդ մահն ու կորուստն ես ցանկանում, դա հավասարազոր սպանության մեղքին, քանի որ Աստված մեզ պիտի դատի ըստ մեր սրտերի խորհուրդների:

Ըստ Մխիթար Գոշի 119-րդ կանոնի, սպանություն է համարվում նաև այն, երբ բժիշկը անհոգությամբ, կամ վարձ չստանալու պատճառով մերժել է հիվանդին և դրա պատճառով նա մեռել է:

Եվ վերջապես, եթե մեկը իրեն համարում է քրիստոնյա, ապա այս պատվիրանը թող զգուշությամբ գործադրի, նաև իր նկատմամբ, որովհետև Տերը խիստ է իր պատկերով և նմանությամբ ստեղծված մարդու հանդեպ: Երբ մեկը ուզենա ձեռք բարձրացնել ինքը իր վրա և ինքնասպանությամբ վերջ դնի իր իսկ կյանքին, ապա նույնպես խախտած կլինի Աստծո օրենքը, որ հրամայել է՝ «Մի՛ սպանիր» նաև քեզ նույնպես: Մեր առաքելական եկեղեցին այդպիսիների վրա չի կատարում թաղման կարգը, որպես անիծված և դրանց թաղում են ընդհանուր գերեզմանից դուրս և բերանքսիվայր, այսինքն, դեմքով ոչ թե երկինք, այլ՝ դեպի դժոխք:

Շատերին կարող է տարօրինակ թվալ, բայց Աստծո խոսքի տեսանկյունով մարդասպան են նաև նրանք, որոնք ինչ-ինչ պատճառներով ու արհեստական հնարքներով արգելել են դեռ նոր սաղմնավորված երեխաների ծնունդը: Նմանները կոչվում են ծնողներ - մարդասպաններ:

Այդ է հաստատում նաև Դավթի հետևյալ սաղմոսը.

Դու ստեղծեցիր իմ երիկամունքները
Ու մորս որովայնում Դու ծածկեցիր ինձ,
Գոհանում եմ Քեզանից, որ ահավոր
Ու զարմանալի կերպով ստեղծվեցի...
Քո աչքերը իմ անկատար կազմվածքը տեսան,
Ու բոլոր անդամներս Քո Գրքի մեջ գրված էին,
Որոնք ժամանակին պիտի կազմվեին,
Երբ նրանցից դեռ ոչ մեկը չկար»:

(Սաղմոս ԾԼԹ 13.16)

Այսինքն ըստ այս սաղմոսի Արարիչ Տերը դեռ մեր անկատար ու սաղմնային վիճակում մեզ որպես արդեն մարդ է տեսնում: Իսկ արդեն ասացինք, որ մարդասպանությունը մեղսագործություն ու պատվիրանազանցություն է:

Իհարկե շատերը կասեն, որ որդեծնության հարցում բազում անլուծելի խոչընդոտներ կան, որոնք կապված են կարիքի, չքավորության, մայրերի տկարության, երեխաների խեղանդամության և այլն: Այո այդպես է, բայց դա նորից Աստծուց ու Նրա պատվիրաններից հեռու լինելու հետևանքներն են, քանզի Տերը իրենների համար խոստում ունի. «Հոգ մի արեք ու ասեք՝ ինչ պիտի ուտենք կամ ինչ պիտի խմենք կամ

ինչ պիտի հագնենք, որովհետև հեթանոսներն են այդ բոլորը որոնում, քանի որ ձեր երկնավոր Հայրը գիտե, թե այդ բոլոր ձեզ պետք է: Դուք նախ խնդրեցեք Աստծո արքայությունը ու Նրա արդարությունը, մնացած Աստված ավելիով կտա» (Մատթ. 2 31-34):

Ու դժբախտաբար հիմա աշխարհի ամենամեծ եղեռնը կատարվում է կանանց որովայնում, ծնողների երկուստեք ու լուռ համաձայնությամբ և բժիշկ կոչեցյալ մարդասպանների աջակցությամբ: (Մի այդպիսի բժիշկ կոչեցյալի ես անձամբ եմ ծանոթ, որը այնքան չծնված մանուկների սպանության պատճառ դարձավ, որ այժմ իր երկու զավակները այնպիսի ատելություն ունեն նրա նկատմամբ, որ նա ստիպված նրանցից փախուստ տված օտարության մեջ է ապրում):

Որպեսզի տգետ չլինի մեր քրիստոնյա ազգը, այդ առթիվ մեր վարդապետները ասում են, որ մանուկը դեռ որովայնում կյանքի կոչվելով արդեն Հոգի է ստանում: Իսկ բժիշկ-հոգեբանները վերջին ժամանակներում եկել են այն եզրակացության, որ մոլագար-մանյակները, այսինքն ամենազազրազործ մարդասպանները, դրանք ժամանակին ընկեցիկներ են եղել, այսինքն ծնվելուց հետո ծնողներից մերժված, անցանկալի երեխաներ, որոնցից ամեն գնով ցանկացել են ազատվել, իսկ եթե չի հաջողվել, ապա ծնելուց հետո՝ լքել են: Եվ նրանք էլ մանկատներում մեծանալով, հասակ առնելով, ամեն գնով վրիժառու են դարձել իրենց հանդեպ տածած մարդկության դաժանությունների համար: Իսկ մեր քրիստոնյա նախնիները արհեստականորեն վիժված երեխաներին ան-

վանել են «անցուցք», իսկ նրա ծնողներին դրել են մարդասպանության համար ապաշխարողների շարքում: Եվ եկեղեցու սրբերի տեսիլքների համաձայն, երբ նրանք հոգով դժոխք են տարվել, ապա իմացել են, որ այդ դժբախտ ծնողները տեսել են իրենց իսկ սպանած երեխաներին ու հոգով ճանաչել նրանց: Պատկերացնում ե՞ք նման մարդկանց վիճակը. և այդքանը դեռ քիչ է, քանի որ ըստ եկեղեցու հայրերի կարծիքի, այդ չձնված երեխաները Աստծո դատաստանի ժամանակ դառնում են առաջին վկաները իրենց իսկ ծնողների դեմ:

Բարսեղ Մեծ սուրբը այս առիթով ասել է. «Որովայնից պտղի վիժեցման նպատակով դեղ ընդունելը հավասարազոր է մարդասպանության, ինչպես որ թունավորելով են մարդասպանություն գործում»:

Ի՛նչ ահավոր ու դաժան վախճան է սպասվում նման մարդկանց, որոնք իրենց մարմնի մեղսալից ցանկությունների ժամանակավոր հաճույքների համար պիտի պատժվեն հավիտենական տանջանքներով: Բայց եթե նման ծնողները դարձի գան ու զղջան իրենց զազրելի արարքների համար, Աստված Իր մեծ ողորմությամբ պատրաստ է ներելու, եթե դրանից հետո նման մարդիկ քահանային խոստովանեն իրենց մեղքերը, այցելեն մանկատները ու ընծայաբերություններ ու ողորմություն բաժանեն լքված և դժբախտ մանուկներին:

Միտումնավոր կերպով այս մեղքի մասին գրեցի վերջում, որովհետև այն մեծ մասամբ առնչվում է Աստծո տված յոթերորդ պատվիրանի հետ:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ՅՈՒՆԻՐՈՐԴ

«Մե՛ շնայեր»

Այժմ պետք է խոսենք ամենատարածված ախտի՝ շնուկայան և պոռնկուկայան մասին, որով այժմ ապականված է ամբողջ աշխարհը: Լինի դա հետամնաց, թե խիստ զարգացած պետություն, այդ ախտանշանները երևում են բոլոր երկրներում և հաճախ այն դուրս է գալիս մինչև հեռուստատեսիլի և իր լսվող ժանտահոտով ապականում մեր ընտանիքները, լիկելով նույնիսկ մանուկ հոգիները: Այս մեղքը թերևս բոլոր մեղքերից ամենաանվնասն է թվում, հաճախ և ցանկալի, բայց իր կործանիչ գորությունամբ չի զիջում և ոչ մի հասարակական խորհակի, որը կարող է մինչև անգամ ներթափանցել ազգի արմատների մեջ: Իզուր չէ (ինչպես արդեն նշեցինք), որ այս դարի ամենաախտավոր և անբուժելի հիվանդությունը՝ ՄՊԻԴՎ-ը դարձավ շնուկայան, արվամոլության և այլասերվածության հետևանքը: Ասածներս լուկ խոսքեր թող չլսվան այն ընթերցողի համար, որ մի գուցե ինքն էլ է թեթևամտությամբ վերաբերվում է այս ապականիչ ախտին: Աստվածաշնչային հետևյալ օրինակները թող սթափեցնեն այդպիսիներին: Իսրայելի դատավորներից՝ Սամսոնին Տերը ուխտի նշանով այնքան գորություն և ուժ տվեց, որ նա առյուծին մի ուլի պես պատառտեց, էջի մի ծնոտով հազար այլազգի թշնամի կոտորեց, բայց երբ հրապուրվեց Դալիլա անունով մի կնոջով, շնուկայան հեշտանքի ժամանակ բացեց իր գորություն գաղտնիքը և նրան բռնելով, աչքերը

փորեցին, երկաթե կապանքներով կապեցին ու բանտում աղորիքի քար էր պտտեցնում անբան անասունի պես:

Իսկ Սողոմ և Գոմորի մասին անշուշտ բոլորն են լսել, բայց քչերը գիտեն, որ սեռական այլասերվածություն և շնության մեղքի պատճառն էր, որ Արարիչը որոշեց իսպառ ոչնչացնել այդ քաղաքները, չնայած նրանց համար աստվածավախ Աբրահամը ուզեց բարեխոս լինել: Նույնիսկ տասը արդար մարդ չգտնվեց այդ քաղաքներում, որպեսզի նրանց երեսին նայելով Տերը ողորմությամբ վարվեր, քանզի երիտասարդից մինչև ծեր, բոլորը ապականվել էին այդ պիղծ ախտով: Իսկ Տիրոջ ծառան այդ մեղքի վերաբերյալ ասում է. «Մարմինը ոչ թե պոռնկություն, այլ Տիրոջ համար է, և Տերը մարմնի համար: Բայց Աստված, որ Տիրոջը Հարուցյուն տվեց, ձեզ էլ Հարուցյուն պիտի տա Իր գործությամբ: Չգիտե՞ք, թե ձեր մարմինները Քրիստոսի անդամներն են: Արդ, Քրիստոսի անդամները առնելով՝ պոռնիկի՞ անդամներ ենք դարձնելու: Քա՛վ լիցի: Չգիտե՞ք թե, ով մերձենում է պոռնիկին, նրա Հետ մեկ մարմին է դառնում: «Կլինեն, - ասում է Գիրքը, - երկուսը մեկ մարմին»: Եվ ով մերձենում է Տիրոջը, մեկ Հոգի է դառնում նրա Հետ: Փախե՛ք պոռնկությունից: Ինչ մեղք էլ որ գործի մարդ, այդ իր մարմնից դուրս է. իսկ ով պոռնկանում է, իր մարմնի դեմ է մեղք գործում» (Ա Կորնթ. Զ 13-18):

Աստված երբ ստեղծեց Ադամին ու Եվային, ասաց. «Տղամարդը թողնելով իր Հորն ու մորը՝ պետք է միանա իր կնոջը, ու երկուսը պետք է լինեն մի մարմին» (Մենդոց Բ 24), և օրհնեց նրանց ու ասաց. «Աճեցե՛ք

բազմացե՛ք, լցրե՛ք երկիրը» (Մենդոց Ա 28), նաև գրված է. «Ամուսնությունը ըստ ամենայնի Հարգելի է և ամուսնական անկողինը սուրբ: Եվ Աստված պիտի դատի շնացողներին և պոռնիկներին» (Եբր. ԺԳ 4):

Այսինքն, ինչ որ օրինական է և օրհնված Աստծո կողմից՝ սուրբ է և ընդունելի: Բայց դա իրավունք չի տալիս, որ ամուսինը իր օրինական կնոջ հետ տարփուհու նման վարվի, որով մի ուրիշ մեղքի ճանապարհ է բացվում, որը կոչվում է այլասերվածություն: Ու որպեսզի մարդը ինքը իրեն չխաբի և իսկապես սրբությունը պահի ոչ միայն իր մարմինը, այլ նաև սիրտը, քանզի ինչպես ասացինք, մարդու սրտի մաքրությունից է կախված իր Հոգու փրկությունը, որովհետև գրված է. «Երանի սրտով մաքուրներին, քանզի նրանք Աստծուն պետք է տեսնեն» (Մատթ. Ե 8): Իսկ Հիսուսը մի անգամ ասաց. «Լսել եք թե ինչ ասվեց. «Մի՛ շնանար». իսկ Ես ձեզ ասում եմ. ամեն մարդ, որ կնոջ նայում է նրան ցանկանալու համար, արդեն շնացավ նրա Հետ իր սըրտում» (Մատթ. Ե 27-28) և «Իսկապես ասվեց, թե ով որ իր կինը արձակի, թող նրան արձակման թուղթ տա, բայց Ես ձեզ ասում եմ. «Ամեն մարդ, որ իր կնոջը արձակում է առանց պոռնկությունից պատճառի, նա՛ է, որ նրան շնության է մղում, և ով որ արձակվածին է առնում, շնանում է» (Մատթ. Ե 31-32):

Իմանալով այս ամենի մասին, մենք մեզ անմեղ չհամարենք, երբ մարմնապես շնության չգնալով, իբրև թե արդեն պահած կլինենք այս պատվիրանը ու միաժամանակ տուփալից հայացքներով, կամ կանանց հետևից ենք նայում, կամ սեռական այլասերվածու-

Թյամբ համեմված ֆիլմեր կամ ամսագրեր դիտում, կամ էլ համարելով որպես չարիքի փոքրագույն՝ մերկանդամ ու անամոթ հայացքներով դիցուհիների ու զանազան դերասանների պատկերներ կախում տան պատերին:

Մի՛ խաբվիր: Քո Տեր Աստվածը սրտիդ բոլոր գաղտնի ու չար խորհուրդները գիտի և դատաստանի առաջ պիտի լույսի առաջ հանի և հատուցի ըստ արժանվույն, ինչպես որ գրված է. «Ձգիտե՞ք թե անիրավներն Աստծու արքայությունը չեն ժառանգում. մի խաբվե՛ք. ո՛չ պոռնիկներ, ո՛չ կրեպապաշտներ, ո՛չ շնացողներ, ո՛չ իգացողներ, ո՛չ արվամուլներ, ո՛չ զողեր, ո՛չ ազահներ, ո՛չ հարբեցողներ, ո՛չ բամբասողներ, ո՛չ էլ հափշտակողներ Աստծո արքայությունը չպիտի ժառանգեն» (Ա Կորնթ. Զ 9-10):

Այս բոլոր վկայությունները կարծում եմ, բավական են, որպեսզի մարդը իրեն չխաբի, այլ իմանա թե ինչ է Տիրոջ կամքը շնության մեղքի վերաբերյալ և սրբությամբ ու անարատությամբ պահի իր մարմինը, որ Աստծո տաճար է համարվում:

Որովհետև այս աշխարհի իշխանը՝ սատանան քաջ գիտակցելով մարդու սեռական ցանկասիրությունների մասին, այդ գայթակղիչ գորությունով մարդուն այն աստիճան է ապականում, որ երբեմն այդ մեղքի մեջ գտնվող այրը, կամ նույնիսկ կինը, դա համարել են սովորական, նույնիսկ գովասանքի արժանի մի բան, և այդ պատճառով ամուսնացած-ների ստվար մասը սիրուհիներ ու սիրեկաններ է պահում, որը Աստծո աչքի առաջ խիստ գարշելի է, քանզի այդ համարվում է դավաճանություն:

Ու մարդկությունը ողջախոհության դեմ այն աստիճան մեղանչեց, որ իջավ մինչև իսկ անասնական աստիճանի ու երբեմն էլ ավելի ցածր, տեղի տալով դիվական այլասերվածությունը: Իսկ հիմա, աշխարհի զարգացած երկրներում, և ավա՛ղ նաև մեզ մոտ, կուսությունը, որ կնոջ անարատության պսակն է մինչ ամուսնությունը, արդեն համարվում է այն աստիճանի ծաղրի արժանի արատ, որ վերացնելու կարիք է զգացվում, որը ոչնչով չի տարբերվում հեթանոսական ժամանակների բարքերից, երբ հատուկ այդ նպատակի համար կռատներում ու մեհյաններում «սուրբ ցուլեր» կոչվող առնական տղամարդիկ էին պահում, որոնք լլկում էին այդտեղ բերված կույս աղջիկներին: Կամ էլ ավելի վատթար մի բան՝ մեկ էլ տեսնում ես պսակազրության արարողության նպատակով, սուրբ եկեղեցի են բերում «բանը բանից անցած» զույգերի, «հարսի» հղություն չգիտես որ ամսում, արդեն կատարվածի խայտառակությունը կոծկելու միտումով: Բայց նման հանդուգները չգիտեն, որ այդ մեծ խորհուրդի կատարման ժամանակ սրանց զըլխին թագ է դրվում, ի նշան մեղավոր ցանկություններին հաղթողների, իսկ հակառակ դեպքում պսակը անեծքի կարող է վերածվել: Հին ուխտի օրենքում նույնիսկ գրված է. «Եթե ճիշտ լինի նրա (փեսայի) ասածը և աղջկա կուսության ապացույց չգտնեն, աղջկան թող բերեն իր հոր դուռը, և քաղաքի բնակիչները քարկոծելով թող սպանեն նրան, որովհետև անպատիվ գործ է արել՝ պոռնկացել է իր հոր տանը» (Բ Օրենք ԻԲ 21):

Իսկ մի անգամ կրթված մի անձնավորություն, լսելով շնության մեղքի մասին, ինձ հետևյալ հարցը տվեց.

«Կիրևս ինձ որպես մարդ էակ դուր չի գալիս և մենք սրտով և նախասիրութիւններով դարձել ենք ինչպես սար ու ձոր և սառել է մեր առաջվա սերն ու կապվածութիւնը, իսկ դու ասում ես, որ Հիսուսն ասել է, այր ու կիրն ցմահ միասին պետք է լինեն և ով որ բաժանվի՝ բացի շնութեան մեղքի պատճառով, մեղավոր կլինի Աստծո առաջ: Եվ ահա ես չեմ բաժանվում իմ կնոջից, քանզի նա իմ երեխաների մայրն է, և քանի որ դու էլ ավելացրիր, որ բաժանվելը մեղք է, ես նրա բոլոր կարիքները հոգում ու կատարում եմ, նմանապես իմ ամուսնական պարտքը իր հանդեպ, բայց միևնույն ժամանակ գաղտնի կապված եմ ինձ շատ սիրելի մի կնոջ հետ, որը ամուսին չունի և նա էլ ինձ է շատ սիրում և մեզ միմյանց հետ շատ հաճելի է: Հիմա պատասխանիր ինձ, մի՞թե ես էլի Աստծո առաջ մեղավոր եմ»:

Պատասխանի համար սրտումս աղոթք արեցի, որովհետև միգուցե դրանից էր կախված նրա Աստվածածնաչողութեան ճշմարիտ դիրքը, ու քիչ հետո հարցրի նրան. «Հիմա պատկերացնենք ճիշտ հակառակը, այսինքն կիրն հիասթափված ու օտարացած քեզանից, այլևս չի սիրում քեզ, ինչպիսին որ կաս, բայց կատարում է իր բոլոր պարտականութիւնները, քո և քո երեխաների հանդեպ, ու միաժամանակ սրտով սիրում է մի ուրիշ տղամարդու և իրեն շատ հաճելի է նրա հետ կենակցելը, ու դու մի օր իմանում ես այդ մասին. ինչպե՞ս կվարվեիր կնոջը հետ»: Մի քանի վայրկյան մտորելուց հետո, նա հայտղամարդուն բնորոշ կոպտութեամբ, հատ-հատ արտասանեց. «Ես կմորթեի կնոջս»: Ես ասացի. «Դու

քո հարցի պատասխանը ինքդ տվեցիր ու վճիռդ ինքդ կայացրիր, այսինքն դու մահվան արժանի մեղքի մեջ ես Աստծո և կնոջը առջև: Դու խաբված ես չարի կողմից, քանզի ասվել է Տիրոջ կողմից. «Դիմացինիդ արա այն, ինչ որ կուզենաս դիմացինդ քեզ անի»:

Իսկ շատերն էլ՝ մանավանդ երիտասարդները, նման ցանկասիրական մեղքերն ուզեցել են ծածկել տարիքային առանձնահատկութիւնով: Այո՛, հասկանալի է, բայց Աստծո խոսքն ասում է.

«Ուրխացի՛ր, երիտասարդ, քո երիտասարդութեամբ, թող սիրտդ զվարճացնի քո երիտասարդ օրերին: Գնա՛ քո սրտի ճանապարհով և քո աչքերի տեսչանքով, բայց և իմացի՛ր, որ այդ բոլորի համար Աստված պիտի քեզ դատաստանի ենթարկի» (ժողովող ժԱ 9):

Իսկ նրանք, որոնք ինքնալլկման են ենթարկում իրենց մարմինները ձեռքերի կրքոտ շարժումներով ու սեռական բավարարվածութիւն ստանում, նույնպես դասվում են շնացողների շարքում և ստանալու են նույն պատիժը, ինչ որ այդ մեղքը գործողները, որոնք իբր մարմինը անարատ պահելով իրենց հոգին են լլկում, ինչպես որ ասում է Պողոս առաքյալը. «Ձեզանից յուրաքանչյուր ոք թող գիտենա իր մարմինը պահել սրբութեամբ ու պատվով և ոչ թե ցանկութեամբ կրքով» (Ա Թեսաղ. Դ 4): Էլ չեմ ասում իգացողների, արվամոլների և անասունների հետ պառկողների մասին, որոնք գարշելի ու պիղծ են, թե՛ մարդկանց և թե՛ Աստծո աչքի առջև: Նմաններին եկեղեցին իսպառ զրկում է Սուրբ Հաղորդութիւնից ու մինչև ի մահ ապաշխարութեան կարգ դնում:

Այդ է պատճառը, որ Հիսուսը մեծ խստությամբ զգուշացրեց. «Եվ եթե քո աչքն է գայթակղեցնում քեզ, հանի՛ր այն և դեռ գցիր քեզնից. լավ է, որ դու միականի մտնես կյանք, քան երկու աչք ունենաս և ընկնես գեհենի կրակը» (Մատթ. ԺԼ. 9): Այսինքն, գործադրիր ամեն ջանք նման մեղքերից փախչելու համար, քանզի դրանից է կախված հոգուդ հավիտենականության ելքը:

Թագավոր Սողոմոն իմաստունը, որ մեզանից շատ ավելի լավ գիտեր, թե ով է կինը, քանզի ինքը հազար կին ու հարճ ուներ, խրատում է մեզ.

❖ «Մի՛ նայիր չար կնոջը, որովհետև պոռնիկ կնոջ շուրթերից մեղր է ծորում, որ առժամանակ պարուրում է քիմքդ, բայց հետո զզու՞մ ես, որ ավելի դառն է, քան լեղին, և ավելի սուր, քան երկսարյի սուրը»:

❖ «Մի՛ պցելիր օտար կանանց և մի՛ փարվիր ուրիշի կրծքին, որ քոնը չէ. քանզի տղամարդու ճանապարհներն Աստծու աչքի առջև են, և Նա գիտե նրա բոլոր շավիղները»:

❖ «Օրենքի պատվիրանը ճրագ է, հանդիմանութուն և խրատը լույս են և կյանքի ճանապարհ: Նրանք քեզ հեռու կպահեն ամուսնացած կնոջից և օտար կնոջ չար լեզվից»:

❖ «Որդյակ, թող քեզ չհաղթի կնոջ գեղեցկության ցանկութունը, թող չբռնվեն քո աչքերը նրանով, մի հրապուրվիր նրա թարթիչներով, քանզի պոռնիկ կնոջ պատճառով կարող ես մի նկանակ հացի կարոտ մնալ, որովհետև չար կինը որսում է պատվական մարդկանց հոգին»:

❖ «Պոռնիկ կինը պակասամիտ եղողին ասում է.

«Գողացած ջրերը անուշ են և զաղտուկ հացը համով է լինում», բայց նա չգիտի, որ այնտեղ մեռելներ կան, ու նրա հրավիրված մարդիկ դժոխքի մեջ են»:

❖ «Երիտասարդների մեջ պակասամիտ մի տղա տեսա, որ փողոցի մեջ (պոռնիկ) կնոջ տան անկյունի մոտով անցավ ու նրա տան ճամփան բռնեց: Երբ իրիկուն եղավ, օրը տարածամեց ու գիշերվա մութը տիրեց, ահա նրա առջև կինը ելավ, նա պոռնիկի կերպարանք ուներ ու նենգավոր սիրտ: Նա աղաղակող էր ու անզգամ և նրա ոտքերը տանը չէին մնում՝ երբեմն դուրսը, երբեմն հրապարակները, և ամեն անկյունի մոտ դարձնամուտ էր լինում: Նա բռնեց տղային, համբուրեց ու լիրբ երեսով նրան ասաց. «Իմ մոտ խաղաղության գոհեր կան, ես այսօր իմ ուխտերս կատարեցի: Դրա համար ելա քեզ դիմավորելու և գտա քեզ: Իմ անկողինը ծածկոցներով եմ զարդարել ու վրան գմուռս, հալվե ու անուշահոտութուններ եմ ցանել: Եկ մինչև առավոտ սիրով զվարճանանք ու ցանկութուններով զբոսնենք, քանի որ ամուսինս տանը չէ, նա հեռու ճանապարհ է գնացել»:

Այսպիսի շատ խոսքերով նրան հրապուրեց ու իր շրթունքների շողոքորթությունով նրան գրավեց: Երիտասարդն էլ կնոջ ետևից սպանդանոց գնացող անասունի պես, պատժի համար կապված հիմարի պես գնաց, մինչև որ նետը նրա լյարդը ծակի, ինչպես մի թռչուն շտապելով դեպի ծուղակն է գնում ու չգիտի, որ դեպի իր անձի կորուստն է գնում:

Հիմա, ո՛վ իմ որդիներ, ինձ լսեք, ու բերանիս խոսքերին ականջ դրեք.

Քո սիրտը դեպի նրա ճանապարհները թող չխո-

տորվի ու նրա շավիղների մեջ թող չմոլորվի, քանի որ նա շատերին խոցոտեց և կործանեց ու նրա բոլոր մեռցրած մարդիկ գորավոր էին:

Նրա տունը դժոխքի ճանապարհն է, որ մինչև մահվան շտեմարաններն է իջնում»:

(Առակներ Ե 3-5, 20-21, Ձ 23-26, Թ 17, 18, Է 7-27)

Խորհուրդ. Եթե մեկը գտնվում է շնության մեղքի մեջ և այս բոլորը իմանալուց հետո կուզենա մաքրվել ու ազատվել Տիրոջ դատաստանից, հիշենք Քրիստոս Տիրոջ հուսադրող խոսքերը, շնության մեղք գործած կնոջը.

«Ես էլ քեզ չեմ դատապարտում, գնա՛ ու այսուհետև մեղք մի՛ գործիր» (Հովհ. Ը 11):

Այո՛, Տերը պատրաստ է ներելու այդպիսիներին, եթե նրանք ճշմարիտ զղջումով ապաշխարեն և իսպառ հրաժարվեն իրենց մեղավոր ցանկություններից, ինչպես պոռնիկ Մարիամ Մագդաղենացին արեց և ստացավ թե՛ ներում իր Աստծուց և թե՛ բժշկություն, քանզի Հիսուսը յոթը դե հանեց նրա միջից:

Իսկ Հովհաննես Երզնկացի վարդապետը այս պատվիրանի համար շարունակում է այսպես.

«Շնության մեղքի պատճառով բազմաթիվ պատուհասներ են լինում աշխարհում, երկրի վրա սով ու ժանտախտ, գերություն ու սպանություն, երկրաշարժ ու հրդեհ, և եթե հետ չդառնան այս չարիքներից, այնպիսիները պատճառ են աշխարհի կործանման, ավերման և արյունահեղություն»:

Ահա թե ինչ սարսափելի ու անդառնալի հետևանք է ունենում այդքան աննշան ու հասարակ թվացող շնության մեղքը: Թող սատանան չխաբի

մեզ, որ այդ պղծությունն պատճառով չկորցնենք մեր հավիտենական հոգիները: Տիրոջ երկյուղով այդ ակտից մաքրենք մեր սրտերն ու մարմինները, քանզի դատաստանը ահավոր ու անաչառ է լինելու այդպիսիների հանդեպ:

Աստծո աչքին շնություն է նաև այն, երբ նորաձևության անվան տակ թեթևաբարո կանայք այնպիսի անամոթ ազատություն են հագնվում, որ տղամարդիկ ակամա նայելով նրանց, գայթակղվում են մտքով ու սրտում ցանկանում նրան:

Վերջում ավելացնեք, որ Աստվածաշնչում երբեմն Տերը Իսրայելին շնացող կամ պոռնիկ է անվանում, որովհետև այդ ընտրյալ ազգը, որին Աստված զատել էր մնացած հեթանոս ազգերից, որպես Իր սեփական ժողովուրդ, տալով Իր օրենքներն ու պատվիրանները, բայց նրանք երբեմն-երբեմն թողնելով իրենց Աստծուն, Հարել են մերձակա ազգերի կուռքերին ու չաստվածներին, երկրպագելով նրանց:

Այստեղից հետևություն. հոգևոր իմաստով շնանում է այն քրիստոնյա համարվող մարդը, որը թողնելով իր նախնիների սուրբ հավատը ու հարում է աղանդավորական տարանուն խմբերին, մանավանդ, երբ համարձակվում է նորից մկրտվել, անարգելով սուրբ Մեռոնը, որով կնքվել է փրկության համար: Նմաններին խորհուրդ կտայինք լավ մտածել այդ արարքի դառը հետևանքների մասին, քանզի դրանով իսկ անարգում են Աստծո սուրբ խոսքը, որ ասել է. **«Մկրտությունը մեկ է»**, և զղջման ապաշխարություն մայր եկեղեցու գիրկը վերադառնան:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ՈՒԹԵՐՈՐՊ

«Մե՛ գողացի՛ր»

Այս պատվիրանը աշխարհի բոլոր պետություններին և ազգերի օրենսդրության մեջ կա և գործում է ամենայն խստություններով, որովհետև այն հիմքն է բոլոր տեսակի մարդկային համակեցություն՝ այսինքն սեփականություն, լինի թե՛ անձնական, թե՛ հանրային:

Ամենազագրելի ոճրագործությունները մեծ մասամբ կատարվում են գողության հիմքի վրա: Նույնիսկ եղել են դեպքեր, երբ որդին մահամերձ պառկած մոր դարձերն է գողացել, համարելով, որ միևնույնն է դրանք այլևս պետք չեն գալու նրան, կամ էլ հարբեցող հայրը իր տան հացի վերջին կոպեկներն է գողացել ու տարել խմել: Եվ ի ցավ բոլորիս, լսեցինք, թե ինչպես էին հոգին կորցրած մարդիկ Սպիտակի երկրաշարժի ժամանակ դիակներ թալանում, երբեմն էլ անղամահատելով մեռած մարմինները: Ի՞նչ ծանր ապաշխարություն ու մեծ զղջում պիտի ապրեն նմանները, մինչև իրենց մեղքերին քավություն գտնեն Աստծո կողմից: Գող էր նաև Հուդան, որի մոտ էր գտնվում դանձանակը, ու նա այդպես էլ մինչև վերջ չհրաժարվելով իր քստմանից արարքից, ի վերջո պարտվեց այդ մեղքից ու վերջում էլ երեսուն արծաթով ծախեց մեր Տիրոջը՝ մատնելով նրան իրեն փնտրողների ձեռքը:

Գողությունը մինչև այսօր աշխարհի համար այդպես էլ չլուծված գերինդիլը մնաց:

Երբ Արարիչը Մովսես մարգարեի միջոցով տվեց

«Մե՛ գողացի՛ր» պատվիրանը, դրա հետ տվեց նաև հետևյալ օրենքները. «Եթե գողին մահացու հարված հասցնես տան պատին անցք բացելիս, թող դա սպանություն չդիտվի» (Ելք ԻԲ. 2): Այսինքն գողությունը Տիրոջ աչքում այնքան չար արարք է համարվում, որ այդ պահին գողին սպանողը Աստծո առջև անպարտ էր մնում:

Իսկ Սողոմոն իմաստունը զգուշացնում է.

«Ով բաժնեկից է դառնում գողերին, նա ատում է իր հոգին» (Առակներ ԻԹ. 24):

Մեր քրիստոնյա նախնիները Աստծո այս պատվիրանը երկյուղով ու սրբությամբ են գործադրել և աշխարհին հայտնի ազնվաբար առևտրականներ են տվել: Նրանք սիրել են կրկնել իրենց որդիներին՝ «Ինչպես կաշխատես, այնպես էլ կծախսես», որը նշանակում է՝ ազնվությամբ, առանց գողանալու ձեռք բերեցիր ունեցվածքդ, ազնվությամբ էլ կծախսես և չես մսխի մեղավոր ցանկություններդ բավարարելու համար: Իրենք շատ լավ են իմացել, թե գողացած ապրանքը ինչ դժբախտություն ու անեծք կբերի իր ընտանիքին և միշտ զգուշություն են արել այս բանի համար:

Մի մարդ պատմում է, թե ինչպես էր իր հայրը «հարամ» բանից վախենում, և մի անգամ նա Աստծով օրհնված իր լիառատ տան նկուղում, մեղրի կարասն էր ուզում տեղափոխել, հանկարծ ի գարմանս նրա, բռնակները մնացին ձեռքում, իսկ կարասը ընկավ և կոտրվեց հողե հատակին: Նա լուռ նայել է թափվող մեղրին, հետո ընտանիքի անդամներին և խստորեն ասել է. «Տանս մեջ հարամ բան է մտել»:

Այն ժամանակ մեծ որդին գլխիկոր ու վախեցած խոստովանել է, որ իսկապես գողացված իր է բերել տուն ու թաքցրել: Հայրը խրատելով նրան հորդորել է տանել և տեղը դնել, քանզի դրանով ապականութուն է մուտք գործել իրենց ընտանիքը, և ավելացրել է. «Հարամը հալալն էլ է հետը տանում»:

Թող յուրաքանչյուր անձ քննի, թե ինչ ճանապարհով է ձեռք բերել իր ունեցվածքը, արդյո՞ք անեծքի ու դժբախտություն ճանապարհ չի բացել սեփական ընտանիքի համար: Քանզի մենք լավ գիտենք դրա հետևանքները, որովհետև մի սուտանուն համակարգում ապրեցինք, որը ասում էր՝ «Մի՛ գողացիր», բայց ինքն էր առաջին ու ամենամեծ գողը, սկսելով նրանից, որ նախ Տիրոջ եկեղեցին ու նրա ունեցվածքը գողացավ ու թալանեց, սեփականացնելով անգամ աղոթքի տներն ու վանքերը, հետո անցավ մարդկանց ստացվածքին, «կուլակաթափ» անելով այն դարձրեց հանրային սեփականություն: Եվ վերածվեցինք շատերս գողերի ու կաշառակերների, ու այն աստիճան, որ ժողովուրդը իրեն արդարացնող խոսք էր հնարել. «Պետությունից գողանալը մեղք չէ»:

Ժամանակն է մաքրվելու այդ ախտից. սովորենք ազնվությունը ու ճշմարտությունը աշխատել, ինչպես և Տերը հրամայեց Աբամին. «Երեսիդ քրտինքով ուտես քո հացը» (Ծննդոց Գ 19):

Իսկ այժմ գողություն մեղքը նայենք մի ուրիշ տեսանկյունից, երբ դու անձամբ չես գողանում, բայց երբ գողացած իր են բերում և դու իմանալով հանդերձ, այն վերցնում կամ զնում ես նրանից: Արդյո՞ք

անպարտ ես մնում այդ արարքով, թե նույնպես մեղասակից ես դառնում գողին: Մեզ նորից Աստծո խոսքը կօգնի լուսաբանելու, բայց մինչև այդ մի փոքրիկ իրական պատմություն լսենք:

Աստծո ողորմությունը մի նախկին գողաբարո և կաշառակեր երիտասարդ, լսելով Տիրոջ խոսքը, որ այդպիսի արարքներ գործողը պետք է Աստծո դատաստանի առջև պատասխան տա, իր մեղքը ճանաչելով զղջացել ու խոստովանելով դարձի է եկել, հրաժարվելով թե՛ նախկին «փողոտ» գործերից և թե՛ այդ մեղքի հետ կապված եկամտաբեր պաշտոնից: Հարազատներից և ծանոթներից շատերը այդ քայլը համարել են մեղմ ասած խելագարություն: Իսկ նրանցից մեկը, որ թոշակի անցնելուց առաջ մեծ պաշտոն էր ունեցել և արդար մարդու անուն էր հանել իր ազնվության շնորհիվ, ձեռք չմեկնելով պետական ունեցվածքին, երբ իմացավ այդ քայլի մասին, նույնպես զարմացավ այդ անմիտ քայլի համար, և հանդիմանեց նրան՝ նման որոշումը համարելով սխալ: Եվ երբ երիտասարդը զարմացած հարցրել է նրան. «Չէ՞ որ դու նույնպես ուղեցել ես նախկին քո պաշտոնում արդարությունը և ազնվությունը աշխատել և այդ պատճառով էլ նույնիսկ «միամիտ» մականունն ես վաստակել, և ի վերջո ինքդ էլ թողել ես այդ պաշտոնը»: Դրան հետևել է անսպասելիորեն մերկացուցիչ պատասխան, քանզի տարեց պաշտոնյա բարեկամը խոստովանություն կարգով ասել է. «Ես չէի գողանում և կաշառք չէի վերցնում, որովհետև վախենում էի, քանի որ Ստալինի ժամանակներն էր, ու եթե բռնեին տեղնուտեղը կգնդակահարեին: Ա՛յ, եթե հի-

մա լիներ, լավ էլ կգողանայի ու տունս կլցնեի, ինչպես մեր հարևան խանութի վարիչն է անում»:

Փառք Աստծուն, որ մարդկանց սրտի գաղտնիքներն ու բոլոր խորհուրդները գիտի և իր դատաստանը արդարութեամբ պետք է լինի, քանզի գրված է. «Նրանք գիտեին Աստծո արդար դատաստանը, թե այդպիսի բաներ գործողները մահվան են արժանի. և ոչ միայն նրանք, որ անում են այդ բաները, այլ նաև նրանք, որ գործողներին հավանություն են տալիս» (Հռմ. Ա 32):

Երբեմն էլ մարդը իրեն հանդիմանող խիղճը ուզում է հանգստացնել սեփական կեղծ համոզմունքներով, բայց չէ՞ որ ասացինք Աստված մեր սրտերն է քննում ու նույնիսկ տեղյակ է մեր բոլոր գաղտնի մտածմունքներին: Օրինակ, երբ մարդը թերակշռում է, մի՞թե դա նույնը չէ, որ այդ բոլորն նա դիմացինի գրպանն է մտնում, քանզի գրված է. «Խարդախ կշեռքը պիղծ է Տիրոջ առջև, բայց արդար կշեռքը հաճելի է Նրան» (Առակներ ԺԱ 1):

Որ գողացված հարստությունը երբեք օրհնություն չի բերում, այլ հակառակը, երևում է այս խոսքերից. «Գանձերը չեն օգնի անօրեններին, մինչդեռ արդարությունը փրկում է մահից» (Առակ. Ժ 2):

Դավիթ թագավորը հիշեցնում է մեզ արդար քրտինքով աշխատողի օրհնությունը. «Մանուկ էի ես և ծերացա, բայց արդարին արհամարված չտեսա, կամ նրա զավակին՝ հաց մուրալիս» (Սաղմոս ԼԶ 25):

Եթե լավ քննենք, ապա կտեսնենք, որ գողություն արարքի ակն ու աղբյուրը դալիս է մարդու ազահույթությունից, ինչպես և հաստատում է Տիրոջ խոսքը. «Ամեն

չարիքի արմատը փողատիրությունն է» (Ա Տիմ. Զ 10):

Իսկ Հովհաննես Երզնկացի վարդապետը զգուշացնում է. «Գողություն է համարվում նաև այն, որ երբ մեկը մի բան գտնի և չվերադարձնի տիրոջը, երբ նա հայտնվի, ուստի նույն գողի պատիժը պիտի կրի»:

Կարգալով այս պատվիրանի մասին նաև օգտակար է իմանալ Պողոս առաքյալի հետևյալ խոսքերը. «Ով գողանում էր, այլևս թող չգողանա, այլ մանավանդ թող աշխատի իր ձեռքերով բարիք արտադրել, որպեսզի կարո՞ղ լինի տալու նրան, ով կարիքի մեջ է» (Եփես. Դ 28), և դարձյալ. «Քանզի ով որ գիտի բարին անել և չի անում, այդ մեղք է նրա համար» (Հակ. Դ 17): Այսպիսով Հին ուխտի պատվիրանը հրամայում է չգողանալ, իսկ Նոր ուխտով Տերը մեզ հորդորում է ունեցվածքից բաժին հանել կարիքավորներին և աղքատներին, քանզի գրված է նաև. «Երանելի է մանավանդ տալը, քան թե առնելը» (Գործք Ի 35): Ուրեմն, այսուհետև ոչ միայն չգողանանք, այլ տանք, որպեսզի Տիրոջ խոստացած երանություններին արժանի լինենք:

Վերջին ժամանակներում, մեր ազգը չունենալով տարրական քրիստոնեական դաստիարակություն, միմյանց դրամ պարտք տալով ընկել են գանազան մեղքերի մեջ, սկսած թշնամություններից, վերջացրած սպանություններով: Սրա մասին գրում եմ մի՞ գողացիր պատվիրանի տակ, որովհետև ըստ սուրբ հայրերի գողություն է համարվում նաև այն, երբ մի մարդ ուրիշից պարտք է վերցնում ու չի վերադարձնում: Եվ դրա նման է մեղք է նաև ուրիշին վաշխով, այսինքն տոկոսով փող տալը, որի մասին Աստծո խոս-

քը ասում է. «Ով իր տունը լցնում է տոկոսներով ու վաշխով, նա կուտակում է այն մարդու համար, ով ողորմում է աղքատին» (Առակ. ԻԸ 8): Այսինքն՝ Տերն ասում է, որ նման մարդը ինքը իր կենդանությունը ժամանակ չի վայելելու անօրինությունների կուտակածը:

Մի՛ գողացիր պատվիրանի վերաբերյալ կարելի է ավելացնել հետևյալը: Բոլոր մնացած պատվիրաններում մեղանչելիս մարդը զղջումով կարող է արդարանալ, իսկ այս մի պատվիրանը բացի դրանից գործնական քայլ է պահանջում, այսինքն, եթե գողոնը մոտդ է և գիտես թե ումից ու որտեղից ես գողացել, առանց ավստասլու և առանց ամաչելու տար ու խոստովանություններ հետ վերադարձրու, ներում խնդրելով արարքիդ համար: Ու գիտեմ, որ շատ դժվար բան է ասածս, բայց Տերը պիտի տեսնի ու ներելով քեզ, ազատի այդ գողություն մեղքի համար սպասվող պատից: Էլ չեմ ասում այն մասին, որ ըստ Տիրոջ խոսքի ու հայոց կանոնագրքի, որպես տույժ գողը պարտավոր է գողացվածի չորեքպատիկը վերադարձնել:

Եվ վերջապես Աստծո խոսքը այս մասին հստակորեն ասում է. «Ոչ գողերը, ո՛չ ազահները Աստծո արքայությունը չեն ժառանգելու» (Ա Կորնթ. 2 10):

Այս բոլորը կարգալուց ու իմանալուց հետո լավ է Աստծո երկյուղով հեռու մնանք այս հոգեկործան մեղքից ու հույսներս Տիրոջ վրա դնելով մեր ճակատի քրտինքով մեր արդար հացը վաստակենք:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ԻՆՆԵՐՈՊ

«Մի՛ գործ»

Առաջին սուտը աշխարհ մտավ բանսարկու օձի՛ սատանայի կողմից, քանզի Աստված պատվիրել էր մարդուն. «Պարտեզի ամեն ծառից համարձակ կեր, բայց բարու և չարի գիտություն ծառից մի կեր, քանզի այն օրը, որ ուտես նրանից, անշուշտ պիտի մեռնես», բայց օձը խաբեց Եվային՝ ասելով. «Ձեք մեռնի, այլ աստվածների նման կլինեք՝ բարին և չարը իմացող» (Ծննդոց Բ. 17): Մենք արդեն գիտենք, թե այդ երկու խոսքերից որին ունկնդրեցին Ադամն ու Եվան, և ահա ամբողջ մարդկային սերունդը, իր բոլոր տառապանքներն ու ի վերջո մահը կրում է այդ ստույթյանը տրվելու հետևանքով:

Այդ պատճառով էլ Հիսուսը սատային անվանեց «ստույթյան հայր» (Հովհաննես Ը 44):

Տիրոջ այս պատվիրանը մեզ զգուշացնում է, որպեսզի նորից չխաբվենք բանսարկու խոսքերից, որը այժմ այնպես է մոլորեցրել շատերին, որ հիմա էլ համոզել է, թե իբր մի քիչ սուտը եթե կօգնի մարդուն մխիթարելու կամ էլ լավ ապրելու, ապա կարելի է ասել: Անմեղ սուտ չկա. այսպես մտածողները և գործողները նորից են խաբվել, քանզի ամեն տեսակի սուտ Տիրոջ առջև մեղք է, ինչպես գրված է.

«Աստված ասում է.

«Այն աչքերը, որ թշնամանքով են նայում, այն լեզուներ, որ սուտ է խոսում, այն ձեռքերը, որ արդար արյուն են թափում, այն սիրտը, որ չար խորհուրդներ է հնարում,

այն ոտքերը, որ շտապում են չարիք գործել, պիտի ոչնչանան:

Իսկ անիրավ վկան բորբոքում է ստուծյունը կռիվ է գցում եղբայրների միջև»:

(Առակներ 2 17-19):

Սուտ խոսող լեզուն ծածկում է կամ իր, կամ դեմացինի մեղքը, որը ի վերջո դատաստանի է տանելու, իսկ ճշմարտությունը ի հայտ է բերում այն և տանում գղջման ու ապաշխարության:

Մեր անհավատ բժիշկների մոտ տարածված է այն կարծիքը, որ մահացու ախտով տառապող հիվանդներից պետք է ամեն գնով հարկավոր է ծածկել իրենց կյանքին սպառնացող մոտալուտ մահը, դրանով իսկ այդ խեղճ մարդկանց զրկելով իր հոգու փրկության համար ապաշխարության վերջին հնարավորությունից: Մինչդեռ սուրբ հայրերն ասում են.

«Ինչպես սատանան տեսնելով, որ մարդու կյանքի վերջն է մոտենում, ամեն ջանք գործադրում է, որ նրան կորցնի, այդպես էլ Աստված մահվանից առաջ մի յուրահատուկ միջոց է ուղարկում նրա փրկության համար»:

«Մարմնական հիվանդություններ կան, որ անբուժելի են, բայց հոգունը, եթե ցանկանանք դյուրությամբ կբուժվենք, մանավանդ եթե մտածենք դժոխքի մասին»:

(Հովհաննես Մաշկեօրցի)

«Մահը մուտք է դեպի հավիտենականություն, որը երկունս է լինելու՝ կամ հավիտենական երջանկություն, կամ հավիտենական տանջանքներ»:

(Գրիգոր Տաթևացի)

Իսկ Հիսուսին մատնող Հուդան՝ ոչ միայն գող էր այլ նաև ստախոս, որի հետևանքը եղավ այն, որ նա ի վերջո հուսահատությունից կախվեց՝ ապաշխարություն չգտնելով: Ստախոս ու պղծաշուրթ էր նաև Իսրայելի թագավոր Աքաաբի կինը՝ Հեզաբել պոռնիկը, որը ուրիշի այգին զավթելու համար, թագավորի անունից կեղծ նամակներ գրեց ու կընթելով ուղարկեց ծերերին ու ազնվականներին, որպեսզի սուտ վկաներով այգու տիրոջը հանցավոր հանեն և քարկոծելով սպանեն. այդպես էլ արեցին: Բայց Տերը անպատիժ չթողեց նրա այս ու մնացած մեղքերը ու մարգարեի բերանով ասաց.

«Հեզաբելին պարսպի մոտ շները պիտի ուտեն» (Գ. Թագ. ԻԱ 23), ու այդպես էլ եղավ, Հեզաբելին սպանեցին և պատուհանից դուրս նետեցին և խրտնած ձիերը կոխկրտեցին դիակը ու միայն գլուխն ու ոտքերի թաթերը մնացին և դրանք աղբի նման թափեցին թափառող շներին՝ որպես կերակուր:

Այդ պատճառով Տիրոջ ընտրյալ արքան՝ Դավիթ սաղմոսում է. «Ասացի, թե ուշադիր լինեմ ճանապարհներիս, որպեսզի լեզվովս չմեղանջեմ. բերանիս պահապան դրեցի» (Սաղմոս ԼԸ 2):

Մեր Տեր Հիսուս Բրիստոսին նույնպես ուզեցին սուտ վկաներով դատապարտել և ի վերջո ճշմարտության համար խաչեցին, քանզի վկայեց, որ Ինքը Աստծո Որդին է:

Եվ վերջապես ստի ու կեղծիքի հիմքերի վրա էր կառուցված մեզ ծանոթ կոմունիստական հասարակարգը, ըստ որոնց խոսքերի հիմա մենք պետք է ապրեինք կոմունիզմի անհոգ ու երջանիկ անաստված

տարիներում (մինչև հիմա իմ ականջներում հնչում է իրուշչովի ճառի այդ խոսքերը, կոմունիստների համադումարի դահլիճից): Այդ սատանայախորհուրդ պետությունը հենց իր կազմավորման օրերից առաջինը սկսեց ճշմարտության դեմ պայքարել, այսինքն Աստծո ու Նրա եկեղեցու դեմ, որպեսզի հեշտությամբ իր ստույգությունը քողարկի: Եվ այժմ մենք բոլորս կրում ենք դրա ցավոտ հետևանքները, որովհետև գրված է. «Ամբարշտությամբ ցանեցիք, անօրենություն հնձեցիք, ստույգության պտուղ կերպք» (Օվսե Ժ 13), և դարձյալ. «Նրանց ցավերը պիտի շատանան, ովքեր ուրիշ աստվածներ են նախընտրում» (Մաղմոս ԺԶ 8):

Մենք էլ՝ առաջին քրիստոնյաներս ոչ միայն օտար աստվածներ նախընտրեցինք, այլ նույնիսկ Աստծո դեմ սկսեցինք մարտնչել, Նրա ծառաներին հալածելով ու սպանելով, և այդքանը քիչ համարելով իր անվան եկեղեցիներն ու վանքերը մինչև գետին խոնարհեցնելով ավերեցինք, կամ էլ գոմերի ու պահեստների վերածեցինք: Եվ մենք ինքներս ականատես եղանք թե ինչպես մեր մոլորված ծնողները թողեցին նախնի հայրերի դավանած Աստծուն և նախընտրեցին առանց Աստծո ապրել: Հիմա ինչո՞ւ ենք տրտնջում մեր վրա հասած նեղություններից ու փորձություններից, փոխանակ զղջումով ապաշխարհենք մեր իսկ կատարած զազրելի գործերի համար:

Բայց ի՞նչն էր պատճառը, որ ստույգության հայրը թեկուզ իր ժամանակավոր հաղթանակը տարավ, որի հետևանքը եղավ միլիոնավոր մարդկանց մահն ու տառապալից թշվառությունը: Պատճառը նույնն էր, ինչ որ ի սկզբանէ էր. մարդը թողեց ճշմարտությունը՝

որն է Աստծո խոսքը և այն ստույգության հետ փոխելով հրապուրվեց մոլորեցուցիչ գաղափարներով, ինչպես որ գրված էր.

«Եվ Սուրբ Հոգին հայտնապես ասում է, թե վերջին ժամանակներում ոմանք պետք է հեռանան հավատից և իրենց ուշադրությունը դարձնեն մոլորեցնող ոգիների վրա և դեւերի վարդապետությունների վրա՝ տարածված ստախոսների կեղծավորությամբ, որոնց խղճմտանքը խարանված է» (Ա Տիմոթեոս Դ 1):

Իսկ երբ մեր Տեր Հիսուսը իր սուրբ Արյունով գնված եկեղեցին էր հաստատում, բանասարկու սատանան, նորից իր հնարքներով ուզեց պղծել սրբությունը՝ ստույգության մեղքի միջոցով: Ահա ավետարանական այդ դիպվածը. «Անանիա անունով մի մարդ, իր կնոջ՝ Սափիրայի հետ միասին, մի ազարակ վաճառեց և նրա գումարից մի մասը կնոջ գիտությամբ թաքցրեց և մյուս մասը բերեց դրեց առաքյալների ոտքերի առաջ: Պետրոսն ասաց. «Անանիա՛, ինչո՞ւ սատանան լցրեց քո սիրտը, որ դու ստեիր Սուրբ Հոգուն և ազարակի գումարից թաքցնելի. չէ՞ որ քանի կար, քոնն էր այն, և վաճառելիս՝ քո տնօրինության տակ էր. ինչպե՞ս եղավ, որ քո սրտի մեջ այս բաները դրեցիր. մարդկանց չստեցիր, այլ՝ Աստծուն»: Եվ Անանիան, այս խոսքերը լսելով, ընկավ և շունչը փչեց. և մեծ վախ ընկավ բոլոր նրանց վրա, որ այս բանը լսեցին: Երիտասարդները ոտքի ելան, պատանքեցին նրան ու տարան թաղեցին: Եվ շուրջ երեք ժամ անցավ. և նրա կինը, որ չգիտեր թե ինչ էր եղել, ներս մտավ: Պետրոսը նրան դիմեց և ասաց. «Ասա՛ դու ինձ, այդչա՞փ գնով ազարակը վաճառեցիք»: Եվ նա ասաց. «Այո՛,

այդչափ»։ Եվ Պետրոսը նրան ասաց. «Ինչի՞ համար է, որ դուք միաբանեցիք փորձելու համար Տիրոջ Հոգին. ահա այն մարդիկ, որ թաղեցին քո ամուսնուն, դուսն մոտ են. քեզ էլ դուրս կհանեն»։ Եվ նա խսկույն ընկավ նրա ոտքերի առաջ և շունչը փչեց։

Երիտասարդները ներս մտան և նրան մեռած գտան. և հանեցին թաղեցին իր ամուսնու մոտ։ Եվ մեծ վախ ընկավ ամբողջ եկեղեցու ու բոլոր նրանց վրա, որ այս բանը լսեցին» (Գործք Ե 1-11)։

Եթե քննենք մեր բոլորի կյանքը մանկուց սկսած, ապա կհամոզվենք, որ ստույգ մեղքը առաջիններից է, որ սկսում ենք գործել, չնայած այն կոչվում է չգիտակցված մեղք, բայց այն ժանտախտի պես բույն է դնում մարդու հոգում և հետզհետե վարակելով, ապականում է մարդուն ամբողջությամբ։

Լսե՛լ եք, թե ինչպես են դեռ թոթովախոս մանկիկները «անմեղ» ստեր հորինում, որ իրենց արարքի պատիժը չկրեն։ Ո՞վ սովորեցրեց նրանց. ոչ ո՞ք, պարզապես բոլորս մեղավոր աղամորդիներ ենք ու մեր ամեն մի սուտը դա սատանայի համար մի-մի ոտնահետք է, որ տանում է դեպի մեր սիրտը։ Հովհաննեսի ավետարանում գրված է, որ Հիսուսի ձեռքից պատառ վերցնելուց հետո սատանան Հուդայի ներսը մտավ (Հովհ. ԺԳ 27)։ Եթե գոնե մեկ օր ուշադրությամբ դիտենք մեր շրջապատը կողքից, և յուրաքանչյուր խոսք ու արարք ճշմարտությամբ լույսի տակ բերենք, ապա աշխարհի իրական ու ապականված պատկերը կտեսնենք և կհաստատվի Հիսուսի խոսքերը։

«Ինչո՞ւ դուք իմ խոսածը չեք հասկանում. որովհետև ես խոսքը չեք կարող լսել։ Դուք հոր կողմից

սատանայի զավակներ եք, և ձեր հոր ցանկություններն եք ուզում կատարել, թեև նա ի սկզբանե մարդասպան էր և ճշմարտության մեջ չմնաց, որովհետև նրա մեջ ճշմարտություն չկար։ Երբ նա սուտ խոսի, ինքն իրենից է խոսում, քանի որ նա սուտ է և ստի հայր» (Հովհ. Ը 43-44)։

Մեր ժողովուրդը մի խոսք ունի. «Մի սուտ ասելուց հետո, յոթն էլ պատրաստի, որ այն ծածկես»։

Թե քանի-քանի անգամ ենք ստույգամբ առաջնորդվել, մենք շատ լավ գիտենք, թե քանի անգամ ենք մեր ընտանիքի անդամներին ասել, եթե ինձ գանգ են կասես տանը չէ և դեռ համեմել ես սուտդ հաստատող պատմություններով։ Մանավանդ զգուշ պետք է լինեն մանկահասակ զավակներ ունեցող ծնողները, որոնք հենց իրենք են պատճառ դառնում սեփական երեխայի ստախոս դառնալու մեջ։ Ինչո՞ւ. շատ պարզ, հիշի՛ր քանի-քանի անգամ ես վախեցրել փոքրիկիդ տարբեր տեսակի չեղած «բոբոներով» կամ այլ սարսափազդու մտացածին պատկերներով, մայրեր էլ կան, որ իրենց երեխաներին մի աման ճաշ ուտեցնելու համար այնքան սուտ խոստումներ են տալիս, որ այդ կերակուրը անեծքի է վերածվում։ Ու երբ նա մեծացել է, հասկացել է, որ իր ծնողները ընդամենը սուտասան են, իսկ սուտն էլ թույլատրելի է ու երբեմն էլ՝ գովելի։ Ել ինչո՞ւ եք պայքարում մնացած կյանքում նրա ստախոսության ու չար արարքների դեմ. չէ՞ որ հիմքը դուք ինքներդ դրեցիք։

Հիշում եմ մի այսպիսի դեպք. բակի մի քանի մանկահասակ տղաներ լուցկիով ինչ-որ բան այրեցին, և անսպասելիորեն հրդեհը տարածվեց ու մի կերպ

Հանգցնելուց հետո՝ վախեցած փախչելով եկան և պատշգամբի տակ թաքնվեցին, որտեղ ես էի կանգնած: Ինձ չնկատելով, նրանք սկսեցին հետևյալ խոսակցութիւնը. նրանցից մեկն ասաց. «Ես չարեցի հրդեհը»: Մյուսը նայելով նրան ինքն էլ ասաց. «Ես էլ չարեցի»: Երրորդը ավելացրեց. «Ես էլ չարեցի, ես լուցկի չունեմ»: Իսկ չորրորդը, որ գարմացած նրանց էր լսում, հարցրեց բոլորին. «Ինչպես թե, չէ՞ որ բոլորս արեցինք ու նախապես պայմանավորվել էինք, որ խարույկ անենք, էլ ինչու եք ասում, թե մենք չարեցինք»: Եվ երբ տեսավ, որ բոլորը ստույթամբ ժխտում են եղելութիւնը, այդ ժամանակ հատ-հատ արտասանեց. «Դե որ դուք չարեցիք, ուրեմն ես նույնիսկ ձեզ հետ չեմ էլ եղել այնտեղ: Դե գնացեք, եթե սուտ եք խոսում, ես ձեզանից ավելի լավ սուտ կասեմ»:

Այս դեպքը հետագայում ինձ խորհելու առիթ է տվել, քանի որ ես ականատես եղա, թե ինչպես է ապականվում երեխայի դեռ անարատ խղճմտանքը և ինչ ահավոր էր ստույթյան մեղքը, որ այնքան աննկատ լիկում էր մանուկ հոգիները:

Իսկ մի կրոնավոր այս առիթով ասել է թե՛ «Ստախոսը սատանային իր լեզվի վրա է կրում, իսկ լսողը՝ իր ականջներում»:

Զգուշ լինենք, սիրելի ընթերցող և սեփական օրինակով պատճառ չհանդիսանանք մեր ժառանգորդների հոգիների կործանմանը, ինչպես և Աստծո խոսքն է ասում. «Ստախոս վկան առանց պատիժ չի մնա, և չի փրկվի նա, ով զուր տեղն է մեղադրում» (Առակներ ԺԹ 5):

«Եվ ստախոս բերանը կապանի հոգին» (Իմաստ. Ա 11):
Իսկ Անտոն Մեծը զգուշացնում է. «Հեռու ստու-

թյունից, որը վանում է Աստծու վախը»: Սրանից կարող ենք նաև հետևություն անել, որ ստախոս շրթունքներով մենք մեր ազգն ենք ապականում և Տիրոջ առջև բարկութիւն դիզում:

Արժե որ այս պատվիրանի մասին խոսքը ավարտենք Հովհաննես Երզնակացու հետևյալ խրատով. «Բոլոր ստախոսները, եթե ետ չդառնան ու չապաշխարեն, սատանայի հետ տանջանքի և կորստի պիտի մատնվեն, համաձայն այն խոսքի, թե «Տերը պիտի կորցնի բոլոր սուտ խոսողներին» (Մաղմոս Ե 7): Ծշմարտախոս բերանը Սուրբ Հոգու դուռն է, իսկ ստախոս բերանը դժոխքի դուռն է և դեերի մուտքը: Հետևաբար ձեր բերանը վարժեցրեք ճշմարտությանը, որպեսզի Սուրբ Հոգին բնակվի ձեր մեջ»:

ՊԱՏՎԻՐԱՆ ՏԱՍԵՆԵՐՈՐԴ

«ՄԻ՛ ցանկացիր»

Վերջին պատվիրանն է այս, որ Արարիչ Տերը կամեցավ տալ Իր ստեղծած մարդուն, որպեսզի նա իր նմանների մեջ կարողանա ապրել առանց մեղսավից ցանկասիրությունների, որն առաջին քայլն է դեպի կործանում:

Այս պատվիրանը զգուշացնում է, որ զանազան ցանկություններ են առաջանում մարդու սրտում, որոնք կարող են նրան առաջնորդել մեղքի, և ի վերջո Աստծո դեմ հանել:

Չիմացածդ ու չտեսածդ բանը չես էլ ցանկանում, իսկ ինչ որ տեսնում ես և քոնը չէ ու քո մեջ ցանկություն է առաջանում այն ունենալու, ապա լավ իմացիր, որ քո մեջ դժոխքի կրակ է սկսվել, եթե իսկույն չհանգցես, ապա այն տարածվելու ու լափելու է նաև քո ունեցածն էլ:

Սատանան երբ խաբում էր Եվային, նա ամեն ջանք արեց, որպեսզի նա արգելված ծառի պտղին նայի ու ցանկանա, որովհետև այն գեղեցիկ էր ու հաճելի աչքերին և ի վերջո Եվան նայեց և ցանկությունը գործանալով հաղթեց նրան ու մեղքը գործեց, որի հետևանքը եղավ նաև Ադամի անկումն ու նրանց դրախտից վռնդումը:

Տասներորդ պատվիրանը սկսում է նրանով, որ մարդուն նախ բարոյական մաքրության է առաջնորդում և արգելում է դրացու կնոջը ցանկանալ: Եվ այդ մասին Աստվածաշնչից ավելի վառ օրինակ երևի հնարավոր չէ գտնել, քան նորից Դավիթ թագավորի

անկման պատմությունը, որի մասին արդեն խոսեցինք ուրիշ առիթով:

Նախ հիշենք այդ պատմությունը մեր քննելիք տեսանկյունից. Դավիթը Աստծո ընտրյալն ու սիրելին էր, և իսկապես նրա ողջ կյանքը Աստծո հանդեպ հավատքի ու նվիրվածության մի շարան էր, բացի այն դեպքից, երբ մի օր նա իր պալատի տանիքում շրջելիս տեսավ մի գեղեցիկ կնոջ՝ Բերսաբեին և մարդ ուղարկեց, իր մոտ կանչեց ու ցանկանալով նրա հմայչությունը, պառկեց նրա հետ...:

Ուշագրություն դարձրի՞ք, ինչպես գործեց մեղքին տանող հնարքը. տեսավ-ցանկացավ-կատարեց-ընկավ մեղքի մեջ, այսինքն սատանայի նույն ձեռագիրն էր, ինչպես Եվայի պարագայում:

Որոշ ժամանակ անց, այդ կինը լուր ուղարկեց Դավթին, որ ինքը հղի է: Թագավորը իմանալով, որ նրա ամուսինը գտնվում է պատերազմում և խայտառակություն է լինելու, իսկույն սուրհանդակ ուղարկեց ռազմադաշտ և հրամայեց Բերսաբեի ամուսնուն՝ քաջ Ուրիային, մայրաքաղաք կանչել: Ու նրան հարց ու փորձ անելով պատերազմի ընթացքից ու գորքի վիճակից, ասաց. «Տունդ գնա ու ոտքերդ լվա», հանգստացիր ճանապարհից, այսինքն կնոջդ մոտ գնա, քանի որ հնում կանայք էին իրենց ամուսինների ոտքերը լվանում: Բայց ի զարմանաս թագավորի, նա իր տունը չգնաց, այլ քնեց Դավթի ծառաների հետ: Երկրորդ օրը նույնպես հրաժարվեց իր տունը գնալուց ու իր կնոջը տեսնվելուց, պատճառաբանելով, որ Աստծո Սուրբ Տապանակը և իր ժողովուրդը պատերազմի մեջ է, և ինքը որպես զինվոր իրավունք չունի

այդ ժամանակ իր կնոջ տաքուկ ծոցը մտնել: Ինչպիսի՜ հավատարմություն, ու երանի Դավիթը այդ պահին նրանից օրինակ վերցնե՞ր, բայց կատարած մեղքը կուրացրել էր թագավորին ու նա երրորդը անգամ հրավիրելով նրան, առատ հյուրասիրություն արեց և գինովցնելով նրան, երեկոյան ուղարկեց իր տունը՝ կնոջ մոտ պառկելու: Բայց Ուրիան նորից հրաժարվեց տուն գնալուց: Դավիթը համոզվելով, որ Ուրիան անդրդվելի է, մի նամակ գրեց զորագլխին, որ այս պատգամաբեր Ուրիային ղնի այնպիսի մի տեղ, որ թշնամին սպանի նրան, և Հենց Ուրիայի ձեռքով էլ ուղարկեց այն:

Այդպես էլ կատարվեց և Ուրիան մեռավ: Երբ անցան սգո օրերը, Դավիթը մարդ ուղարկեց և Բերսաբեին իր մոտ առնելով, իրեն կին դարձրեց ու շուտով ծնվեց կատարված մեղքի պտուղը:

Կարծես այս պատմությունը աշխարհի նմանատիպ դեպքերից այնքան էլ չի տարբերվում, բայց չմոռանանք, որ մեր առջև Աստծո օձյալն էր՝ Իսրայելի թագավորը, և շարունակությունը տարբեր է:

«Տերը Նաթան մարգարեին ուղարկեց Դավիթի մոտ: Սա գալով նրա մոտ, ասաց. «Մի քաղաքում երկու մարդ կար. մեկը հարուստ էր, մյուսն՝ աղքատ: Հարուստն ուներ շատ ու շատ հոտեր ու նախիրներ, իսկ աղքատը ոչինչ չուներ, բացի մի փոքրիկ էգ գառնուկից, որը գնել էր ու պահում էր: Գառնուկը մեծացավ նրա ու նրա որդիների հետ: Նա ուտում էր նրա հացից, նրա բաժակից խմում, նրա ծոցում էր քնում. դա կարծես նրա դուստրն էր: Այդ հարուստ մարդու մոտ մի անցորդ եկավ: Հարուստը չուզեց իր հոտերից

ու առջաններից մի անասուն մորթել, որ հյուրասիրի իր մոտ եկած անցորդին, առավ աղքատի գառնուկը և կերակուր պատրաստեց իր մոտ եղած մարդու համար»:

Դավիթը խիստ բարկանալով այդ մարդու վրա՝ ասաց Նաթանին. «Կենդանի է Տերը. այդ բանն անող մարդը արժանի է մահվան: Նա այդ գառնուկի համար յոթնապատիկ պետք է հատուցի այն բանի փոխարեն, որ նա արեց. այսինքն՝ մորթեց ուրիշի միակ գառը»: Նաթանն ասաց Դավիթին. «Դու՛ ես այն մարդը, որ արել է այդ բանը: Այսպես է ասում Իսրայելի Տեր Աստվածը. «Ես եմ, որ քեզ թագավոր օծեցի ամբողջ Իսրայելի վրա, ես եմ, որ քեզ փրկեցի Սավուղի ձեռքից, քեզ Հանձնեցի քո տիրոջ՝ Սավուղի տունը, քո տիրոջ կանայք քո գրկում են, քեզ տվեցի Իսրայելն ու Հուդայի երկիրը, և եթե դրանք քիչ ես համարում, նույնքան էլ կավելացնեմ»: Ինչո՞ւ Տիրոջ խոսքն անարգեցիր նրա աչքի առաջ չարիք գործելով: Դու սրով սպանեցիր քետացի Ուրիային և նրա կնոջը քեզ կնություն առար, նրան սպանեցիր ամոնացիների սրով: Արդ, սուրը հավիտյանս թող չհեռանա քո տնից փոխարենն այն բանի, որ Ինձ անարգեցիր և քետացի Ուրիայի կնոջը քեզ կնություն առար» (Բ թագ. ԺԲ 1-10):

Եվ ի հետևանք այս մեղքի պատմության, Տերը մեռցրեց Բերսաբեից ծնված երեխան: Իսկ շուտով Դավիթի սիրելի որդին՝ Աբիսողոմը, վրեժխնդրությունից դրդված սպանեց իր եղբորը՝ Ամոնին, որից հետո ապստամբեց հոր դեմ, բոլորի աչքի առաջ լլկեց իր հոր հարձերին և ի վերջո արյունահեղ պատերազմում սպանվեց նաև ինքը: Դրանով մեծ վիշտ առաջացավ

Դավթի հոգում, որը լավ գիտեք, որ, այդ բանը իր մեղավոր ցանկասիրության պատճառով պատահեցին, քանզի չպահեց Տիրոջ պատվիրանը ու յոթնապատիկ հատուցեց պատվիրանազանցության համար:

Այո՛, այս ցավալի դեպքերը չէին լինի, եթե Դավթի թը հիշեր և սրբությամբ կատարեր Տիրոջ պատվիրանը. «Դրացիիդ կնոջը մի՛ ցանկացիր»: Բայց իր ցանկությունը այնքան էր կուրացրել նրան, որ պատվիրանազանց եղավ նաև մնացածների մեջ՝ և շնացավ և մարդ սպանեց ու դրանով իսկ անարգեց իր Տեր Աստծուն: Նույնիսկ Ուրիայի անօրինակ հավատարմությունը հետ չկազնեցրեց դրացիի կնոջով հրապուրված ու կուրության աստիճան գալթակղված Դավթին:

Եվ այս պատմության մեջ թե Աստծո և թե ժողովրդի ու թագավորի հանդեպ, իր զարմանալի հավատարմությունը ցուցաբերած Ուրիային Տերը չմոռացավ, այլ Հիսուսի ազգաբանության մեջ գրվեց. «Դավթի թագավորը ծնեց Սողոմոնին, Ուրիայի կնոջից...» (Մատթ. Ա 6):

Յուրաքանչյուրիս համար թող այս դեպքը լինի ուսանելի խորհուրդ Աստծո առջև սրբությամբ և վախով առաջնորդվելու համար, քանզի Տերը անպատիժ չի թողնում իր խոսքը անարգողին և իր պատվիրանները զանց անողին, ով էլ որ նա ուզում է լինի: Եվ այդ պատճառով է, որ Սողոմոնը դրացու կնոջ մոտ գնացող մարդուն համեմատում է սպանդանոց տարվող անասունի, կամ էլ կրակի կայծերի վրա քայլողի հետ, որոնց խելքը պակաս է:

Յուրաքանչյուր ազգի հիմքը, ընտանիքի բարոյական սրբությունն է: Խախտվեց այն, համարիք որ

ազգը կործանված է, ինչպես և համոզվել ենք նույնիսկ զորավոր ազգերի պատմությունից, ինչպես Հնում Սողոմոն ու Գոմորը, իսկ հետո Հոմմը՝ իր այլասերված կայսրերով հանդերձ: Իսկ Աստվածաշնչի հետևյալ դեպքը հաստատում է վերը ասվածը. երբ հրեաները Եգիպտոսից դուրս եկան, ճանապարհին նրանք մովաբացիների ազգին տեսան, որոնք հրավրեցին իրենց աստվածներին զոհեր անելու ու նրանց երկրպագելու: Իսկ այս ամենը սկսվեց նրանից, որ հրեա իշխանավորները այդ օտարազգի կանանց ու աղջիկներին տեսնելով, պոռնկացան նրանց հետ և մոռացան իրենց Տեր Աստծո պատվիրանները և ցանկությունով լցվեցին դրացիների հեշտասեր կանանց հանդեպ: Եվ Տիրոջ աստիկ բարկությունը բորբոքվելով՝ հրամայեց Մովսեսին, որ Իսրայելի բոլոր իշխաններին կախի Տիրոջ առջև, արևի տակ: Այդ պահին մի հրեա, երբ մովաբացի մի կնոջ իր վրանն էր տանում պոռնկանալու, Ահարոն քահանայի որդին՝ Փենեհեսը այդ տեսնելով, ձեռքը մի գեղարդ վերցրեց և նրանց վրանը մտնելով, երկուսին էլ փորից խոցելով սպանեց: Այդ նույն պահին Աստծո բարկությունը դադարեց, բայց Տիրոջ կողմից սպանվածների թիվը արդեն 24.000 հազարի էր հասել:

Այս եղելությունը ցույց է տալիս, թե մեր Տեր Աստվածն ինչքան կարևոր է համարում ազգի բարոյական հիմքերից մեկը, որը սկսվում է «Մի՛ ցանկացիր դրացիիդ ոչ մի բանին» պատվիրանով:

Չմոռանանք, որ այդ ցանկությունից է սկսվել մարդկության չարիքը՝ նախանձը: Նախանձում են պետությունները՝ պետություններին, ազգերը՝ ազգե-

րին, ընտանիքները՝ ընտանիքներին, մարդը՝ մարդուն: Նախանձը այն լափող կրակն է, որ դժոխքից է բռնկվում, քանզի այն սատանայի զենքն է մարդուն կործանելու համար: Չարը ի սկզբանե նախանձեց մարդուն, որ Աստծո սերն էր վայելում զրախտում: Եթե մեկը իր զրացիի կամ որևէ մեկի եղածի վրա աչք է դնում և չի հիշում այս պատվիրանը և չի պայքարում իր չար ցանկություն դեմ, թող նորից հիշի Աքաաբի կնոջ՝ Հեզաբելի պատմությունը:

Ցանկություն նախանձն է, որ առիթ է տալիս գանազան պատերազմների ու կռիվների, քանզի ուրիշի հողն ու ունեցվածքը հանգիստ քուն չի տալիս ագահ աչքին, որը օր ու գիշեր, գիշատիչ թունավոր սարդի նման, ծրագրեր է հյուսում իր նպատակին հասնելու համար:

Այդ նույն նախանձից զրդված էր, որ Կայենը սպանեց իր եղբորը՝ Աբելին, որի գոհաբերությունը ընդունելի եղավ Աստծո մոտ, իսկ իրենը՝ ոչ:

Իսկ Հակոբոս առաքյալը զգուշացնում է. «Այդ որտեղից պատերազմներ և որտեղից կռիվներ ձեր մեջ. չէ՞ որ ձեր այն ցանկություններից, որոնք կռիվ են մղում ձեր անդամների մեջ: Ցանկանում եք, բայց չունեք, ուստի և՛ սպանում եք, նախանձում և չեք կարողանում ձեռք բերել ձեր ուզածը. պայքարում եք, կռվում և ձեռք չեք բերում, որովհետև չեք խնդրում: Խնդրում եք և չեք ստանում, որովհետև չարամտորեն եք խնդրում, որպեսզի այն ծառայեցնեք ձեր ցանկություններին: Ենացողներ, չգիտե՞ք, որ սերը այս աշխարհի հանդեպ՝ թշնամություն է Աստծո դեմ, քանի որ, ով ուզում է աշխարհը սիրել, Աստծուն իրեն

թշնամի կանխ» (Հակ. Դ 1-4):

Եվ վերջապես նախանձն էր պատճառը, որ փարիսեցիները մեր Տիրոջը՝ Հիսուս Քրիստոսին խաչեցին: «Քանի որ Պիղատոսը գիտեր, որ նախանձից էին մատնել Նրան» (Մատթ. Ի է 18):

Իմանալով, թե ուր կարող է տանել ցանկությունը դեպի զրացիի ունեցածը, զգուշ եղիր, ով ընթերցող և քննիր արդյոք սրտումդ չկա այդ չար ախտից, որը շուտով կարող է քեզ դժոխքի կրակների առաջնորդել, քանզի չար ցանկություններից մեղք է հղանում, իսկ երբ այն գորանում է, մահ է ծնում:

Մեր սուրբ Հայրերը քաջատեղյակ լինելով նախանձի ու մեղավոր ցանկությունների մասին, իրենց սքանչելի խրատներով ու սեփական վարքով հորդորել են իրենց քրիստոնյա հետևորդներին, որպեսզի փախչեն դրանից, ինչպես հրդեհից կարող է մարդը փախչել, քանզի այն նախ կրակի նման ցանկությամբ ջերմացնում, թուլացնում է մարդու կամքը, որից հետո սրտի մեջ նախանձի դժոխային խորհուրդն է սկսվում բորբոքվել, ինչը և հավիտենական հոգու կործանման պատճառ է դառնում: Ու հիմա խրատի կարգով մեջբերենք սուրբ Հայրերի խոսքերից մի քանիսը.

❖ «Ինչպես ժանգն է երկաթը ուտում, այնպես էլ նախանձը այն հոգուն, որի մեջ բնակվում է այն»:

❖ «Նախանձը՝ դա թշնամանքի ամենաանհաղթահարելի տեսակն է: Քանզի ուրիշ անբարյացակամների հանդեպ արած բարությունը մեղմում է նրանց թշնամությունը, իսկ նախանձոտ մարդը ավելի է զայրանում իրեն արած լավությունից»:

(Բարսեղ Մեծ)

❖ «Երբ շներին կերակրում ես՝ խելոքանում են, երբ առյուծներին ես խնամում, վարժեցված են դառնում, իսկ նախանձները դառնում են ավելի կատաղի, երբ նրանց ծառայութունն ես մատուցում»:

❖ «Նախանձոտը ուրիշի դժբախտութունը համարում է իր երջանկութունը, իսկ նրանց հաջողութունը՝ իր անձնական դժբախտութունը»:

❖ «Դեռ ուրիշ դեւի չի նախանձում, այլ միայն մարդուն, իսկ ով մարդ, նախանձելով քո նմանին, անում ես այն, ինչ չի անում նույնիսկ դեւը»

(Հովհաննես Ոսկեբերան)

Այս բոլորից հետո ուզում եմ մի իրական պատմություն պատմել ընթերցողի համար, որպես օրինակ Տիրոջ այդ պատվիրանը անարգողի:

Մի փոքրիկ աղջնակ իր ծննդյան տոնի առթիվ ծնողները որոշեցին ոսկե ականջօղեր նվիրել: Եվ հաջորդ օրը այդ փոքրիկ աղջնակը ուրախ-ուրախ դուրս եկավ բակ խաղալու, հարեան մի պառավ ու բամբասկոտ կին, տեսնելով ոսկե ականջօղերը, նախանձի ցանկությունից զրգված, որ իր թոռնիկը չունի, տարբեր հնարքներով խաբեց երեխային և ծնողների նվերը վերցրեց նրանից: Երբ երեխան տուն վերադարձավ, ծնողները իսկույն հարցուփորձ արեցին փոքրիկին, թե ո՞ւր են ականջօղները: Նա էլ ասաց, որ օղերը հարեանի տատիկը հանեց ականջներից: Երեխայի ձեռքից բռնած գնացին նրա մոտ և պահանջեցին, որ ետ վերադարձնի: Չարությամբ ու նախանձով լցված այդ մեկը, նախ սկսեց ստել, որ ինքը չի վերցրել, բայց երբ փոքրիկը նորից հաստատեց, որ նա է, և մանրամասն պատմեց եղածը, այդ

ժամանակ հարեանների առջև խայտառակվելուց խուսափելու համար, նա մի սարսափելի անեծքերդում արեց Աստծո անունով, ասելով, որ եթե ինքն է վերցրել, թող Աստված իր թոռանը կտոր-կտոր անի: Երբ այս ահավոր խոսքերը լսեցին, աղջնակի հարազատները տեղի տվեցին և հեռացան այնտեղից:

Ու մի քանի օր անց այդ պառավի փոքրիկ թոռնիկը տրամվայի տակ ընկավ...: Մնացած խոսքերը ավելորդ է դառնում, բայց այս իրական պատմությունը ցույց տվեց մեկ բան, նախանձի չար ցանկությունը մարդուն կարող է գերել ու տանել բոլոր տեսակի մեղքերի: Տվյալ դեպքում Աստծո համարյա բոլոր պատվիրանների խախտում կատարվեց. թե՛ գողություն, թե՛ ստություն, թե՛ սուտ երդում, թե՛ ցանկություն ուրիշի ունեցվածքի հանդեպ, թե՛ նաև ամենաառաջին պատվիրանի օրինազանցություն: Այսինքն, եթե այդ կինը ունենար Աստծո սերը, ապա կունենար նաև սուրբ վախը Արարչի հանդեպ, և այդ քայլին չէր դիմի:

Այդ պատճառով Աստծո տասը պատվիրաններից հինգը հորդորում են ճշմարիտ աստվածպաշտության, և կոչվում են հանձնառելիներ, իսկ մնացած հինգը կոչվում են հրաժարելիներ, որոնք հոգիների կորստյան պատճառ են հանդիսանում:

Եվ մինչև այս գրքույկի ավարտին հասնելը, ուզում եմ գրել աննկատելի, բայց մի այլ ապականիչ մեղքի մասին նույնպես, որը այնքան է տարածվել և արմատակալել այս դարի մարդկանց ու նաև մեր հայրերի մեջ, որ արդեն դարձել է սովորական, առօրյա, նույնիսկ կասեի կենցաղային մի բան: Այդ մեղքի անունն է՝ հայհոյություն: Միգուցե ընթերցողը

խորհր, թե ինչ կապ ունի հայհոյության մեղքը Աստծո պատվիրանների հետ, քանզի չկա պատվիրան, որ ասի՝ մի՛ հայհոյի: Այո՛, թուուցիկ հայացքով նայելիս այսպես է թվում, բայց իրականում, հոգևոր հայացքով, պատկերը բոլորովին այլ է: Երբ Հիսուսը փարիսեցիներին հանդիմանում էր կեղծավորության համար, ասաց նաև հետևյալը. «Ինչ որ մարդուց դուրս է գալիս, այն է, որ պղծում է մարդուն, որովհետև ներսից, մարդկանց սրտից են ելնում չար խորհուրդները՝ շնություն, պոռնկություն, գողություն, սպանություն, ազահություն, չարություն, նենգություն, գիշություն, չար նախանձ, հաչոյանք, ամբարտավանություն, անգլամություն: Այս բոլոր չարիքները ներսից են ելնում և պղծում մարդուն» (Մարկոս է 21-23):

Եթե ուշադիր կարդացիք, նկատեցիք, որ պատվիրանազանց բոլոր մեղքերի հետ համահավասար դրվեց նաև հայհոյության մեղքը, որ մարդ ուզի թե չուզի, արտահայտում է նրա սրտի չար, ապականացու վիճակը, քանզի նշեցինք, որ բերանը սրտի ավելցածն է արտաբերում: Հայհոյության դիվական ախտը կրողները ու օգտագործողները ամեն օր ամեն ժամ զանցառու են դառնում Տիրոջ բոլոր պատվիրաններին ամբողջությամբ: Բացատրեմ հիմա, թե ինչու: Երբ մարդը հայհոյում է մեկ ուրիշ մարդու, չէ՞ որ դա հենց առաջին պատվիրանի խախտումն է, քանի որ արդեն գիտենք ըստ Աստվածաշնչի, մարդը Աստծո պատկերի ու նմանությամբ է ստեղծված: Ուրեմն, միթե Աստծուն սիրող մեկը կարող է հայհոյել Աստծո պատկերն ունեցող մեկին, անարգելով նրա Ստեղծողին և մանավանդ անպատիժ մնալ: Եվ ավա՛ղ, մենք

չատերս լավ գիտենք, թե այդ հայհոյության ախտը ինչ սարսափելի ու դառը ավերածություններ գործեց մեր քրիստոնյա ազգի մեջ, որոնց չըթոււնեցինք մի ժամանակ իրենց աղոթքներով Աստծուն էին փառաբանում, իսկ այժմ Տիրոջ ճանապարհներից խոտորվելով սատանային են հաճեցնելով ուրախացնում: Այն ապականացու ախտը այն աստիճան առօրյականացավ, որ նույնիսկ մեր մանուկները սկսեցին պղծվել շրջապատից ու երբեմն էլ հենց իրենց ծնողների գարշահոտ հայհոյանքներից: Ինքս անձամբ լսել եմ, թե ինչպես են «բարի» ու «հանաքչի» կոչվող քեռիները մանուկ երեխաներին պղծաշուրթ դարձնում, զանազան «անմեղ» հայհոյություններ սովորեցնելով: Իսկ մի անգամ, երբ երկաթուղային կայարանում մի ընկերոջ էի ճանապարհում, հանկարծ այդ կանգնած ամբոխում, միջին տարիքի մի հայր, որն իր 3-4 տարեկան դեռ թոթովախոս երեխային էր գրկել, ասաց իր տղային. «Բալիկ ջան, այս տյոտյային մի լավ բան ասա», ցույց տալով իր հարազատներից մեկին: Ես, որ պատահաբար կանգնած էի նրանց կողքին և ահամա մասնակից է այդ խոսակցությանը, ինքս ինձ մտորում էի, թե ինչ լավ բան կարող է ասել այդ երեխան: Հանկարծ, այդ մանկահասակ, կաթնկեր ու հրեշտականման երեխայի բերանից մի այնպիսի զազրելի, կոպիտ տղամարդուն բնորոշ հայհոյություն լսեցի, որ ամբողջ հոգիս տակնուվրա եղավ այդ նողկալի տեսարանից: Ես չեմ հավակնում, որ ինքս սուրբ ու անարատ եմ, քանզի այդ մեղքով ես էլ եմ տարիներ շարունակ ապականվել, մինչև իմ դարձը առ Աստված, բայց այդ տեսածս ու լսածս սրբապղծու-

թյան քստմաների վիճակ առաջացրեց նույնիսկ ինձ նման մեղավոր տղամարդու մեջ: Իսկ ներկաները այդ թվում և այդ «տյոտյան» սկսեցին գռեհկորեն հռհուալ ու գովել երեխային, որը ոգևորվելով, ավելի սարսափելի հայհոյութուններ էր անում ու նրանց հետ ուրախանում: Այդ օրվանից չնայած տարիներ են անցել, բայց հնարավոր չէ մոռանալ այդ դժոխախորհուրդ տեսարանը: Սուրբ հայրերից մեկը, այդ առիթով ասել է. «**Եթե դանակի հարվածով վիրավորենք մանուկին, նվազ վնաս հասցրած կլինենք, քան թե վատ օրինակ ցույց տալով դայթակղեցնենք նրան**» (Հովհաննես Ոսկեբերան): Իսկ մի օր օտարալեզու հոգևոր մի գրքում պատահաբար կարդացի նման մի դեպքի մասին, և տեսա նաև այդ արարքի սարսափելի հետևանքը: Ուզում եմ թարգմանաբար մեջբերել այդ պատմությունը:

«Պատմում են, որ Հռոմում ապրող մի մարդ կար, որը մի որդի ուներ և շատ սիրելով նրան այնքան էր երես տվել, որ նա այլևս չկարողանալով զսպել իրեն, հայհոյում էր, երբ ինչ որ բան դուրը չէր գալիս: Եվ նա այն աստիճան հանդգնացավ, որ սկսեց Աստծո սրբությունների դեմ բերան բացել: Ու եղավ այնպես, որ այդ ժամանակ սկսվեց ժանտախտ տարածվել այդտեղ: Դրանով վարակված տղան իր հոր ձեռքերի մեջ էր ու դեռը ուզում էին խլել նրա մեղավոր հոգին: Տեսնելով նրանց, փոքրիկը սարսափից ու ահից սկսեց ճչալ. «Հայրի՛կ, հայրի՛կ, ինձ դրանց ձեռքից ազատիր»: Անհանգստացած հայրը հարցրեց նրան. «Ինչ ես տեսնում տղաս»: Որդին պատասխանեց. «Ահա դեռը եկել են և ուզում են տանել ինձ»: Եվ սկսեց

հայհոյել կեղտոտ բառերով ու նույն ժամին մեռավ հոր գրկում» (Древний Патерик):

Այս իրական դիպվածը թող սթափեցնի թե՛ հայհոյիչներին և թե՛ ծնողներին, որոնք իրենց երեխաների այդ անմեղ թվացող խոսքերին անտարբերությամբ են նայում: Իսկ ինչ մնում է Աստծո մնացած պատվիրաններին, ապա մի՞թե երբ մարդ հայհոյություն է անում չի ապականում իր բերանը, որը տրված է Աստծո կողմից օրհնություն ու աղոթքի համար, բայց մենք ապականելով դժոխքի խորխորատ ենք դարձնում այն: Հակոբոս առաքյալը դրանց նմանների համար գրում է. «Լեզվով օրհնում ենք Տիրոջը և Հորը և նրանով անիծում ենք մարդկանց, որ ստեղծվեցին Աստծո նմանությունը: Նույն բերանից դուրս են գալիս օրհնություններ և անեծքներ: Եղբայրներ՛ իմ, պետք չէ, որ դա պղպես լինի: Մի՞թե մի աղբյուր նույն ակից քաղցր ու դառն ջուր կբխեցնի» (Հակ. Գ 9-11):

Եվ հետո մի՞թե հնարավոր է, որ գողը հայհոյիչ չլինի, քանզի նրա արարքը հենց իսկ սատանայի կամքն է, քանզի նա էլ է մարդկանց հավիտենական հոգիները գողանում, դժոխքի կրակների մեջ տանջելու համար: Իսկ շնաբարոները, ստախոսները, ծնողներին անհնազանդները, ուրիշի կնոջն ու նրա ստացվածքին աչք տնկողներին ու նախանձողները, անդադար հայհոյության մեղք են բերում իրենց արարքներով ու չար ցանկություններով, քանզի նման մեղքերով տառապողները հույսով հայհոյություն են Աստծո սրբության ու Նրա պատվիրանների հանդեպ: Ու նաև հիշենք, որ մեր մարդասեր Արարիչը ամեն աշխարհ եկող մարդու համար մի-մի պահապան սուրբ

հրեշտակ է կարգել մեր հոգիների պահպանութեան համար: Ձտրամեցնենք մեր խոսքերով ու արարքներով Տիրոջ անարատ, անբիծ ու լույս հրեշտակներին, որոնք տեսնում ու լսում են ամեն բան, նույնիսկ գաղտնիները, որ դու առանձնութեան մեջ ես կատարում և նույնիսկ՝ խորհում: Հիշենք նաև, որ նրանք մեր վկաները պիտի լինեն դատաստանի ժամանակ: Իսկ առայժմ նրանք, ըստ Նարեկեցու, բարեխոսում են մեզ կարեկցելով՝ հառաջաձայն երգելով. «Ողորմյա՛, Տե՛ր, դու ստեղծեցիր, դու մի՛ կործանիր»:

Իգուր չէ, որ Տիրոջ ծառան աշխարհի վերջի մասին գրելիս շեշտել է հայհոյիչների մասին, որոնք հանդգնաբար, նույնիսկ պետք է մեծափառներին հայհոյեն, ինչպես և հաստատում է Հուդա առաքյալն իր ընդհանրական թղթում գրելով. «Նույն ձևով էլ, սրանք ևս, քնի մեջ գառանցելով, մարմին են պղծում, Աստծո իշխանութունն արհամարում, երկնային փառավոր էակներին հայհոյում, այն դեպքում, երբ Միքայել հրեշտակապետը, բանսարկու սատանայի հետ, Մովսեսի մարմնի մասին վիճելիս, չհամարձակվեց հայհոյալից խոսքերով դատապարտել նրան, այլ ասաց. «Թող Տերը քեզ սաստի»»: Իսկ սրանք հայհոյում են այն բանի դեմ, որ չգիտեն. և ինչ բաներ, որ բնագրով գիտեն, ինչպես անբան անասունը, նրանցով էլ ապականվում են» (Հուդա Ա 8):

Իսկ Հիսուսն այդ մեղքի ահավորությունը ընդգծելու համար, ասաց. «Ով հայհոյի Սուրբ Հոգուն, հավիտյանս թողութուն չի ունենա, այլ հանցապարտ կմնա հավիտենական մեղքով» (Մարկոս Գ 29):

Հովհաննես Երզնկացին, որպես հոգիների բժիշկ,

նույնպես մեր ժողովրդին զգուշացրել է այդ արտավոր մեղքի սարսափելի հետևանքների մասին. «Մեծ և անքավելի մեղք է հայհոյանքը, և ավելի չար, քան Ադամից մինչև այսօր բոլոր հերձվածները, որոնք նզովված են ժողովով: Մեծագույն հերձվածը հայհոյանքն է, որ բոլոր մոռացած մեղքերն ու չարիքները հիշել է տալիս Աստծուն, հրեշտակներին ու սուրբերին, դողացնում է Աստծո արարածները և գարշելի ու զազիր հոտով լցնում է երկիրը: Հայհոյանքները փակում են Աստծո ողորմութեան դուռը, թույլ չեն տալիս Արարչին, որ ողորմած աչքով նայի Իր արածներին և արգելում են սուրբերին, որ բարեխոս լինեն աշխարհի համար: Դե ու սատանա են կոչում այդպիսիներին, մինչև որ դառնա չար սովորությունից և պահքով, աղոթքով ու ողորմութեամբ քավի իր մեղքերը և Քրիստոսի շնորհով արդարանա: Այս խրատը ավանդում ենք քրիստոնյաներին այդ մեծ ու ահեղ մեղքերի համար, որպեսզի հրաժարվեն նման չար ու հիմար սովորությունից»:

Եվ այդ քստմենի արարածները, եթե չապաշխարեն, մնալու են այնքան անզիղջ, որ նույնիսկ սկսելու են հայհոյել անձամբ Աստծուն, ինչպես տեղեկացնում է Ավետարանը. «Հինգերորդ հրեշտակն իր սկավառակը թափեց գազանի գահի վրա. և գազանի թագավորությունը խավար դարձավ. մարդիկ ցավից իրենց լեզուներն էին կծոտում: Եվ իրենց ցավերի ու դառն արտաբերության հետ հայհոյեցին երկնքի Աստծուն, և սակայն չապաշխարեցին իրենց գործերից» (Հայտնություն ԺԶ 10-11):

Նաև տեղին է հիշենք, որ Հիսուսի հետ խաչված

ավագակներէից մեկը, նույնպէս Հայհոյում էր Հիսուսին, ասելով. «Դու չե՞ս Քրիստոսը, փրկի՛ր ինքդ քեզ և մեզ»: Իսկ նրա հետ խաչված ընկերը սաստելով՝ պատասխան տվեց և ասաց. «Աստուծոց չե՞ս վախենում, որ դու, որ նույն պատիժն ես կրում: Եվ մենք իրավացիորեն արժանի հատուցումն ենք ստանում այն գործերի համար, որ կատարեցինք, իսկ սա որեւէ վատ բան չի արել»: Եվ ասաց Հիսուսին. «Հիշի՛ր ինձ, Տե՛ր, երբ գաս քո թագավորութեամբ»: Եվ Հիսուս նրան ասաց. «Ճշմարիտ եմ ասում քեզ, այսօր Ինձ հետ դրախտում կլինես» (Ղուկաս ԻԳ 39-42):

Ահա և ամենահրաշալի ավետարանական դեպքերից մեկը նկարագրվեց բոլորիս աչքի առջև, թե ինչպէս Հայհոյութեան ախտով տառապող ավագակը իր սրտի չարութեանից բխած լուտանքների պատճառով, ապաշխարանքի ու ներման չարժանացավ, իսկ իր նման հանցագործ ավագակը վախեցավ Աստուծոց և Հայհոյութեամբ չբացեց իր բերանը, և դեռ ավելին՝ զղջումով համարձակվեց Հիսուսից խնդրել որ իրեն հիշի, երբ արքայութեանով գա: Ու այդ մի զղջումով և Աստուծո հանդեպ ունեցած վախով, նա Հիսուսից լսեց դրախտ մտնելու երանելի խոստումը: Ու տա Աստված, որ մեզանից յուրաքանչյուրն արժանանա այդ սքանչելի խոսքերը լսելուն, մեր Տիրոջ կողմից:

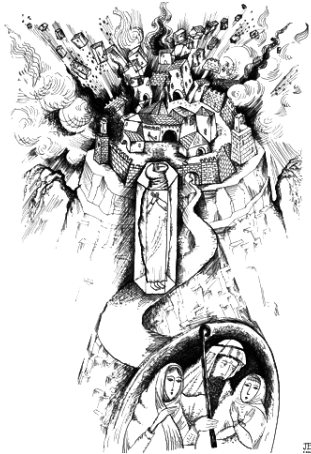
Այս մեղքի նկարագրութեան առիթով ուզում եմ որպէս վերջաբան պատմել մի եղելութիւն, կապված Հայրենական պատերազմի մասնակից հորս հետ: Նրա բազմաթիվ պատմութիւններից, որոնք պակաս հետաքրքրութիւն չէին ներկայացնում իրենցից, քանզի դրանք վերաբերվում էին գերութեան մեջ

եղած տարիների արկածներին, բայց այս մեկը, որ հիմա պիտի շարադրեմ, վերաբերվում է մեր քննարկելիք նյութին:

Նա մի օր պատմեց հետևյալը. «Զինադադար էր: Մենք չնայած առաջավոր գծում էինք, բայց հարաբերական խաղաղութիւն էր տիրում: Վաշտով գնացինք ճաշելու, որից հետո ազատ էինք: Դե իհարկե, ծխողի սովորութեան համաձայն ուտելուց հետո հաճելի էր մի-մի մախորկա քաշելը: Ու ես վառեցի ծխախոտս և դեռ մի քանի ծուխ չքաշած, մի շեկ զինվոր մոտեցավ և ծխախոտ ուզեց: Ասացի նրան, որ սպասի, որ մի քիչ ծխեմ ու մնացորդը իրեն տամ: Այդ տարածված սովորութիւն էր բանակում: Երբ դեմ դիմաց կանգնած ծխում էի, նա առանց պատճառի, դժգոհութեամբ ու չարացած Աստուծո հայհոյեց: Ես սրտնեղած ասացի. «Մի՞թե չես վախենում, պատերազմի ժամանակ, երբ ամեն ընդմեջ վտանգ է սպառնում, Հայհոյում ես Աստուծուն»: Նա ուշարդրութիւն չդարձնելով ասածներին, այս անգամ ավելի թունդ մի հայհոյանք տվեց Մարիամ Աստվածածնին: Ես բարկացած ուզում էի թողնել հեռանալ այդ պղծաշուրթ մարդուց, բայց հանկարծ նույն պահին մի կրակոց լսվեց ու մինչև կհասցնեինք թաքնվել, միայն գնդակի ուժգին հարվածի զնգոցը լսեցի իմ սաղավարտին, ծոծորակիս կողմից: Կարծեցի թե վերջ, մահս է. բայց մի պահ հարվածից սթափվելով աչքերս բացեցի և հանկարծ ի՞նչ տեսնեմ, սաղավարտս պտտվել էր գլխիս վրա ու այդ նույն գնդակի, որն ինձ էր ուղղված, անդրադառնալով մխրձվել էր այդ շեկ զինվորի ճակատին, որը անձայն բերանը բաց ու խուփ անելով փլվեց իմ ոտքե-

րի առաջ: Ես փառք տվեցի Աստծուն, որ ինձ մահվանից փրկեց, բայց և խիստ սարսափեցի Աստծո պատժից, որը չուշացրեց ի գործ զնե՛լ սրբապիղծ հայհոյություն անող այս մեկի հանդեպ»:

Հիշված պատմություններն ու խրատները թող սթափեցնի այդ ապականիչ մեղքով տառապող հայորդիներին, քանզի ամեն օր հարատևելով այդ մեղքի մեջ, մենք արհամարում ենք Աստծո համբերությունն ու քաղցրությունը: Չմոռանանք ու նորից հիշենք որ Աստված նաև մաշող կրակ է, նրա դատաստանը պետք է լինի անաչառ ու արդար, մեղքին տրված արարածների հանդեպ: Եվ Աստվածաշնչի ամենավերջին էջում այսպես է գրված. «Ահա գալիս եմ շուտով և ինձ հետ է իմ վարձը, որպեսզի հատուցեմ յուրաքանչյուրին ըստ իր գործերի» (Հայտ. ԻԲ 12):

Ե Լ Ք

« Եթե Ինչ «խրոմե՛վ,
կտաճե՛վ Իմ պարվերանները »
(Հովհ. ԺԴ 15)

Եվ քանի որ մոտենում ենք գրքույկի ավարտին, որպես վերջաբան հիշենք Հիսուսի հետևյալ խոսքերը. «Մի՛ կարծեք, թե ես եկա օրենքն ու մարգարեները ջնջելու, չեկա՛ ջնջելու, այլ լրացնելու» (Մատթ. Ե 17):

Իսկ ինչո՞ւմն է կայանում այդ լրացումը ու ո՞րն էր դրա նպատակը, մեզ կօգնի հասկանալու Ավետարանական հետևյալ հատվածը. «Ահա մեծահարուստ մեկը առաջ վազելով ծնկի իջավ, հարցրեց նրան ու ասաց. «Բարի՛ Վարդապետ, ի՞նչ պետք է անեմ, որ հավիտենական կյանք ժառանգեմ»: Եվ Հիսուսն նրան ասաց. «Ինչո՞ւ ես ինձ բարի կոչում. բարի չէ ոչ ոք, այլ միայն՝ Աստված: Պատվիրանները գիտես. մի՛ ջնացիր, մի՛ սպանիր, մի՛ գողացիր, սուտ մի՛ վկայիր, պատվիր քո հորն ու մորը»: Նա պատասխանեց և ասաց նրան. «Վարդապետ, այդ բոլորը իմ մանկությունից ի վեր արել եմ. արդ ի՞նչ եմ պակաս թողել»: Եվ Հիսուսն նրան նայելով՝ սիրեց նրան և ասաց. «Քեզ մե՛կ բան է պակասում. եթե կամենում եմ կատարյալ լինել, գնա, վաճառի՛ր ինչ որ ունես ու աղքատներին՝ սուր և երկնքում գանձեր կունենաս. և վերցրո՛ւ խաչդ և արի իմ հետևից»: Եվ մարդը այդ խոսքի վրա խռովված՝ գնաց տրտում, որովհետև շատ հարուստ էր» (Մարկոս Ժ 17-22):

Եթե ուշադիր եղավ ընթերցողը, ապա այս երկխոս-

սուրբյան ժամանակ, հանձինս երիտասարդի տեսանք մեկին, որ մանկուց պահել էր Տիրոջ պատվիրանները, բայց նրան կատարելության հասնել էր պետք, որ միայն Հիսուսի խոսքով պետք է իրականանար, եթե այս մեկը լսեր և հնազանդվեր Վարդապետին: Իսկ Հիսուսը արդեն պատասխանի մեջ քողարկված ձևով Իր Աստվածությունը բացահայտեց, ասելով, որ միայն Աստված է բարի, ու եթե մոտենում ես Հիսուսին, որպես Բարի Վարդապետ, ապա նրա ասած խոսքերը պետք է ընդունենք որպես Աստծո խոսք և հնազանդվենք նրան ինչպես Աստծուն, որպեսզի կատարելության հասնենք: Եվ ահա մեր Բարի Վարդապետը Իրեն հավատացողների համար կատարելության ճամփան ցույց տվեց, տալով Իր վերջին պատվիրանը. «Նոր պատվիրան եմ տալիս ձեզ, որ սիրե՛ք միմյանց, ինչպես ե՛ս ձեզ սիրեցի, դուք միմյանց սիրե՛ք» (Հովհաննես ԺԴ 34):

Այդ հարուստ մարդը եթե պահեր պատվիրաններից ամենաառաջինը՝ այսինքն սիրեր իր Տեր Աստծուն, ապա ամեն բան թողած կգնար Հիսուսի հետևից և հասնելով կատարելության, իր փափագած Աստծո արքայությունը կժառանգեր, ինչպես որ գրեց Հովհաննեսը՝ սիրո առաքյալը. «Սրանով ենք ճանաչում, թե սիրում ենք Աստծու Որդուն, երբ սիրենք Աստծուն և կատարենք նրա պատվիրանները. քանզի այն է Աստծու հանդեպ մեր սերը. որ պահենք նրա պատվիրանները» (Ա Հովհ. Ե 2-3):

Եվ դարձյալ. «Եվ նրա պատվիրանը այս է, որ հավատանք Իր Որդու Հիսուս Քրիստոսի Անվանը և սիրենք միմյանց, ինչպես որ նա պատվիրեց մեզ: Եվ

ով պահում է նրա պատվիրանները, բնակվում է Աստծո մեջ, և Աստված՝ նրա մեջ» (Ա Հովհ. Գ 23-24):

Եվ դարձյալ. «Ով ասում է, թե ճանաչեցի նրան, բայց նրա պատվիրանները չի պահում, սուտ է և նրա մեջ ճշմարտություն չկա: Իսկ ով պահում է նրա խոսքը, Աստծո սերը նրա մեջ ճշմարտապես կատարյալ է...» (Ա Հովհ. Բ 4):

«Սիրելինե՛ր, սիրենք միմյանց, քանի որ սերն Աստծուց է. և ամեն ոք, ով սիրում է, Աստծուց է ծնված և ճանաչում է Աստծուն: Իսկ նա, ով չի սիրում, չի ճանաչում Աստծուն, քանի որ Աստված սեր է: Եվ սրանով երևաց Աստծու սերը մեր հանդեպ. այն, որ Աստված որ Իր Միածին Որդուն աշխարհ ուղարկեց, որպեսզի նրանով կենդանի լինենք: Սրանով է սերը. մենք չէ, որ սիրեցինք Աստծուն, այլ նա՛ սիրեց մեզ և ուղարկեց Իր Որդուն մեր մեղքերի քավության համար: Սիրելինե՛ր, եթե Աստված այսպես սիրեց մեզ, ապա մենք ևս պարտավոր ենք սիրել միմյանց:

Աստծուն ոչ ոք երբեք չի տեսել: Եթե միմյանց սիրենք, Աստված բնակվում է մեր մեջ և նրա սերը մեր մեջ կատարյալ է» (Ա Հովհ. Դ 7-12):

«Ով ասում է, թե ինքը լույսի մեջ է և ատում է իր եղբորը, սուտ է և խավարի մեջ է տակավին: Ով սիրում է իր եղբորը, բնակվում է լույսի մեջ, և նրա մեջ գայթակգություն չկա: Իսկ ով ատում է իր եղբորը, խավարի մեջ է, խավարի մեջ է շրջում և չգիտե, թե ուր է գնում, որովհետև խավարը կուրացրել է նրա աչքերը» (Ա Հովհ. Բ 9-11):

Իսկ սուրբ հայրերը այդպիսիների մասին գրել են.

«Ով եղբոր հանդեպ թշնամանք ունի և միտք է դրել ընծա բերելու Աստծուն, նա կընդունվի հավասար նրանց, որոնք չունեն զոհաբերում, կամ էլ պոռնկության վարձն են բերում» (Նեղոս Սինայցի):

Եվ Սուրբ Անտոն անապատականը լավ ճանաչելով մեղավոր մարդու էությունը, իր խրատներից մեկում ասել է. «Ի ապացույց, որ մարդը չի սիրում Աստծուն և նրա Քրիստոսին, այն է, որ նա չի պահում Տիրոջ պատվիրանները»:

Իսկ կատարելության ուղին մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը, իր անձնական օրինակով ցույց տվեց, սիրելով մեր նման մեղավորներին, մինչև վերջ սիրեց ու հոժարությամբ մեր մեղքերի քավության համար խաչի տանջալից ու անարգ մահը հանձն առավ: Դրանով իսկ ապացուցելով և՛ Իր և՛ Հոր սերը մեր հանդեպ ու հորդորեց, պատվիրելով բոլորիս, որ մե՛նք նույնպես միմյանց այդ սիրով սիրենք, որպեսզի մեր երկնավոր Հոր զավակները լինենք:

Իսկ երբ մի անգամ Հիսուսին հարցրեցին. «Վարդապետ, օրենքի մեջ ո՞ր պատվիրանն է մեծ», Հիսուսն այդ հարցին պատասխանեց այսպես. «Պիտի սիրես քո Տեր Աստծուն քո ամբողջ սրտով քո ամբողջ հոգով ու ամբողջ մտքով: Այս է մեծը և առաջին պատվիրանը. և երկրորդը սրա նման է. պիտի սիրես քո ընկերոջը, ինչպես քո անձը: Այս երկու պատվիրաններից են կախված ամբողջ օրենքն ու մարգարեները» (Մատթ. ԻԲ 36-40): Այս պատասխանով Հիսուս հասկացրեց բոլոր Իր խոսքը լսողներին, որ եթե մարդը սիրում է Աստծուն, ապա այդ սերը պետք է արտահայտվի նաև իր նմանին սիրելով, եթե չկա սեր մերձավորի հանդեպ,

ուրեմն այն սերը, որ ունի Աստծո հանդեպ թերի է ու կատարելության կարիք ունի, ու լրացվում է իր նմանի հանդեպ սիրով: Այդ նույնն է գրում նաև Հովհաննես առաքյալը. «Եթե մեկն ասի, թե սիրում է Աստծուն, և ասի իր եղբորը, սուտ է խոսում. ով չի սիրում իր եղբորը, որին տեսնում է, ինչպե՞ս կարող է սիրել Աստծուն, Որին չի տեսել: Եվ Նրանից ունենք այս պատվիրանը՝ ով սիրում է Աստծուն, նա պետք է սիրի նաև իր եղբորը» (Ա Հովհ. Դ 20-21):

Ու թող ընթերցողը հիշի, որ Տիրոջ պատվիրանները քննելիս հաճախ էր խոսվում աղքատասիրության, ողորմության ու գթասրտության մասին, քանզի ի՞նչ սեր, եթե նրա մեջ չկա ողորմություն, ինչ ողորմություն, եթե առանց գթասրտության է: Եթե չկան դրանք, ուրեմն այդ սերը կեղծ է, այսինքն փարիսեցիական, որոնք նույնպես Տիրոջ առջև իրենց արդար էին կարծում, յուրովի կատարելով տված պատվիրանները, իսկ արդյունքը եղավ այն, որ նրանք Աստծո Որդուն խաչեցին: Եվ այդ էր պատճառը, որ Հիսուսը դատապարտեց նրանց, ասելով. «Վա՛յ ձեզ կեղծավորներիդ՝ օրենսգետներիդ և փարիսեցիներիդ, որ տալիս եք անանուխի և սամիթի ու չամանի տասանորդը, բայց թողել եք օրենքի ամենից կարևորները՝ արդարագատությունը, ողորմությունը և հավատը. հարկ էր այս անել և այն չթողնել: Կո՛ւյր առաջնորդներ, որ մժղուկները քամում եք և ուղտերը կուլ եք տալիս:

Վա՛յ ձեզ կեղծավորներիդ՝ օրենսգետներիդ և փարիսեցիներիդ, որ բաժակի ու պնակի դուրսը մաքրում եք, մինչդեռ ներսից դրանք լի են ձեր գողու-

թյամբ և անժուժկալուծթյամբ» (Մատթ. ԻԳ 23-25):

Իսկ Հովհաննեսը, սիրո առաքյալը մեզ հորդորելով զգուշացնում է. «Ամեն ոք, ով ատում է եղբորը, մարդասպան է. և գիտենք, որ ամեն մարդասպան իր մեջ հավիտենական կյանք չունի: Սերը նրանով ճանաչեցինք, որ Հիսուսն Իր կյանքը տվեց մեզ համար. մենք էլ պարտավոր ենք մեր եղբայրների համար տալ մեր կյանքը: Ով այս աշխարհի բարեխնությունն և տեսնի իր եղբորը մի բանի կարոտ ու փակի իր սիրտը նրա առաջ, Աստծու սերը ինչպե՞ս կարող է բնակվել նրա մեջ: Որդյակներ, խոսքերով և լեզվով չսիրենք, այլ, գործով և ճշմարտությամբ» (Ա Հովհ. Գ 15-18):

Ինչպես բերքատու ծառն է առանց քաղցրահամ պտուղների անկատար ու կրակի մեջ այրվելու արժանի, այդպես էլ պատվիրանապահությունը՝ առանց սիրո և ողորմության: Եվ դարձյալ. ինչպես աղն է ամբողջացնում կերակուրի համը, նույնպես էլ Հիսուսի խոսքերը լրացրեցին Աստծո պատվիրաններն ու օրենքները, ի հայտ բերելով դրանց բուն էությունը՝ որ ԱՍՏՎԱԾ ՍԵՐ է: Այդ Սիրո մասին գրենք մեծատառով, քանզի այն երկնային է ու հենց այդ Սիրով մեզ սիրեց Աստված, և այդ Սիրո նշանն ու կնիքը Հիսուս Գրիստոսի Խաչն է, ինչպես որ գրեց Հովհաննես առաքյալը. «Քանի որ Աստված այնքան սիրեց աշխարհը, որ մինչև իսկ Իր միածին Որդուն տվեց, որպեսզի, ով որ Նրան հավատում է, չկորչի, այլ ընդունի հավիտենական կյանքը» (Հովհ. Գ 16):

Եվ ինչ որ այս կյանքում անենք, եթե այն Աստծո համար ու Աստծո Սիրով է, ապա միայն դա է մնայուն ու հավիտենական, իսկ եթե չկա այդ Սերը, դեռևս

մեր գործերից ու խոսքերից սանդարամետի հոտ է փչում: Այդ պատճառով Պողոս առաքյալը հորդորեց. «Ձեր ամեն ինչը Սիրով թող լինի» (Ա Կորնթ. ԺԶ 14), ու հետո տվեց երկնային Սիրո օրհներգը. «Եթե խոսեմ մարդկանց լեզուները և հրեշտակներին, բայց սեր չունենամ, կմամնվեմ մի պղնձի, որ հնչում է կամ ծնծղաների, որ ղողանջում են: Եվ եթե մարգարեություն անելու շնորհ ունենամ և հասկանամ բոլոր խորհուրդներն ու ամբողջ գիտությունը, և եթե ունենամ ամբողջ հավատը՝ մինչև իսկ լեռները տեղափոխելու չափ, բայց սեր չունենամ, ոչինչ եմ: Եվ եթե իմ ամբողջ ունեցվածքը տամ աղքատներին և իմ այս մարմինը մատնեմ այրվելու, բայց սեր չունենամ, ոչ մի օգուտ չեմ ունենա» (Ա Կորնթ. ԺԳ 1-4): Ու այս բոլոր գրածները հաստատեցին որ Աստծո պատվիրանների կատարելություն կնիքը Սերն է և այդ Սիրո մեջ է պարփակված երկնային ու հոգևոր բոլոր գանձերը: Եվ հենց այդ Սիրո հենքի վրա էլ Հիսուսն Իր վերջին պատվիրանը հաստատեց: Մեր Տերը ոչ թե պատվիրեց սիրել ով ինչպես կարող է, այլ տվեց նաև սիրո չափը՝ «Ինչպես որ Ես ձեզ սիրեցի ...»: Եվ այն քրիստոնյաները, որոնց սրտերում կա Երկնքի արքայության ճանապարհները ու Սեր առ Աստված, կատարելագործվում է Տիրոջ այս վերջին պատվիրանով՝ «Կատարյալ եղեք, ինչպես ձեր երկնավոր Հայրն է կատարյալ» (Մատթ. Ե 48):

Իսկ Աստծո տված օրենքների ու պատվիրանների կատարելությունը երևաց Հիսուսի լեռան քարոզում, երբ ասաց ի լուր ամենքիս. «Բայց ասում եմ ձեզ, դո՛ւք, որ լսում եք ինձ. սիրեցե՛ք ձեր թշնամիներին,

ձեզ ատողներին բարությո՛ւնն արեք. օրհնեցե՛ք ձեզ անխժողներին, ձեզ նեղողների համար աղոթեցե՛ք: Ով խփում է քո ծնոտին, նրան մյո՛ւսն էլ մոտեցրու. և ով որ քեզնից ուզում է, տո՛ւր, և ինչ որ մեկը քեզնից վերցնի, ետ մի՛ պահանջիր: Եվ ինչպես կամենում եք, որ անեն ձեզ մարդիկ, այնպես արե՛ք և դուք նրանց: Եվ եթե դուք ձեզ սիրողներին սիրեք, ո՞րն է ձեր արած շնորհը, որովհետև մեղավորն էլ են սիրում իրենց սիրողներին: Եվ եթե ձեր բարերարներին բարություն անեք, ո՞րն է ձեր արած շնորհը, որովհետև մեղավորներն էլ նույնն անում: Եվ եթե փոխ եք տալիս նրանց, որոնցից ետ առնելու ակնկալություն ունեք, ո՞րն է ձեր արած շնորհը, որովհետև մեղավորներն էլ փոխ տալիս մեղավորներն, որպեսզի նույն չափով ետ առնեն: Բայց դուք սիրեցե՛ք ձեր թշնամիներին և բարությո՛ւնն արեք ձեզ ատողներին ու փոխ տվեք նրանց, ումից ետ առնելու ակնկալություն չունեք: Եվ ձեր վարձը շատ կլինի, և դուք Բարձրալի որդիներ կլինեք, որովհետև Նա բարեհաճ է չարերի և ապերախտների հանդեպ: Գթասիրտ եղեք, ինչպես որ ձեր Հայրն է գթասիրտ»:

«Մի՛ դատեք, որ Աստծուց չդատվեք, մի՛ դատապարտեք և չպիտի դատապարտվեք, ներեցե՛ք, և ներում պիտի գտնեք Աստծուց, տվե՛ք, և պիտի տրվի ձեզ. ձեր գոգը պիտի լցնեն առա՛տ չափով՝ թաթախուն. այն չափով, որով չափում եք, նո՛ւյն չափով պիտի չափվի ձեզ համար» (Ղուկ. 2 27-38):

Ահա և Աստծո ողորմությանը ընթերցողին հնարավորին չափ հաղորդվեց մեր բոլորի Արարիչ ու Տեր Աստծո պատվիրանները և Նրա Միածնի՝ Հիսուս

Քրիստոսի խոսքերը, պատվիրանապահության ու կատարելության ճանապարհը ցույց տալով նրանց, ովքեր լսելով Տիրոջ կամքը, ի սրտե, ահով ու երկյուղով կկամենան հնազանդվել իրենց Արարչին: Եվ թող այս ամենից հետո բոլորիս համար ուղեցույց լինի աստվածային Դավթի սաղմոսերգության հետևյալ տողերը, որոնցով առաջնորդվել են նաև մեր սուրբ Հայրերը.

«Քո պատվիրանների
ճանապարհներով ընթացա,
քանզի անդորրություն տվեցիր իմ սրտին:
Մերձեցա Քո պատվիրաններին,
Տե՛ր, մի ամաչեցրու ինձ:
Թող Քո ձեռքը փրկի ինձ,
քանզի Քո պատվիրանները ընտրեցի»:

(Սաղմոս ձժԸ 31-32, 173)

Բայց մի կենսական հարց է ծագում, կարո՞ղ է արդյոք մեղավոր մարդը Սուրբ Աստծո նման սիրել ու ներել: Աշխարհի պատմությունը ի սկզբանե եղբայրասպան Կայենից սկսած մինչև դավաճան Հուդան ապացուցում է, որ՝ ո՛չ: Գետը ակունքից հեռանալով ավելի է պղտորվում. մարդկություն կոչվող գետը նույնպես: Ամենօրյա մեր տեսած ու լսած ահասարսուռ դաժանությունները, որ կատարում է մարդը իր նմանի հանդեպ, նրա բարոյական խիստ անկման ապացույցն է, չնայած որ բոլոր ազգերն ու պետությունները ունեն իրենց հավատքն ու կրոնը, որոնք օր ու գիշեր բարոյականություն են կրոնը, որոնք օր ու գիշեր բարոյականություն են քարոզում: Բայց արդյո՞ք մարդը ավելի լավն է դառնում դրանից. նորից ո՛չ: Ու հեռու չգնանք, մեր աչքի տեսածով ու

լսածով քննենք: Ավելի մարդասիրական ու երանելի մարդկային հասարակության ծրագիր, քան կոմունիզմի գաղափարն էր, աշխարհը երեք չի տեսել ու լսել, այն Աստվածաշնչյան դրախտի օրինակն էր, միայն թե առանց Աստծո: Բայց կարողացա՞վ արդյոք մարդը առանց իր Արարչի մի բարի բան անել: Ո՛չ: Չնայած «փորձագաշտը» աշխարհի 1/6-րդ մասն էր կազմում իր ամենահարուստ ու բերրի հողերով ու ընդերքի հանածոներով, լայնահուն ծովերով ու գետերով, տասնյակ մեծ ու փոքր ազգերով ու լեզուներով, էլ ի՞նչ էր պետք, որ մարդը իր սրտի ուզածը կատարեր ու երկնային դրախտը կառուցեր: Բայց կարողացա՞նք արդյոք եղբայրական հանրապետություններով ուսուցիչ տված քայլել կոմունիզմի լայն ճանապարհներով: Այսօրվա «եղբայրական հանրապետությունների» միմյանց դեմ լավող կրակոցները նորից ասում են, որ ո՛չ: Մարդը կարող է միայն բարին խորհել, բայց անկարող է այն ի կատար ածել, նա պարզապես չունի այդ զորությունը, ինչպես ասում է Պողոս առաքյալը. «Գիտեմ որ իմ ներսում, այսինքն իմ մարմնի մեջ բարի բան չի բնակվում, քանի որ կամեցողություն կա մոտս, բայց բարին ի գործ դնել չեմ կարողանում: Քանզի ոչ թե բարին, որ ուզում եմ անել, ապա չարը, որ չեմ ուզում, այդ եմ անում» ու վերջում ավերացնում. «Ինչ խղճալի մարդ եմ ես, ո՞վ ինձ պետք է ազատի այս մահկանացու մարմնից» (Հռոմ. է 18-19, 24):

Այսինքն ըստ առաքյալի վկայության մարդկային տկար ու խղճալի բնությունը մի ուրիշ երկնային գոյություն ու օգնություն է անհրաժեշտ, որպեսզի նա

կարողանա Աստծո կամքը ի գործ դնել ու կատարել տված պատվիրանները: Բայց ո՞ւր է այդ զորությունը և ինչպես հաղորդ լինենք դրան: Այս հարցին պատասխանալու համար հիշենք մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի խոսքը, որ ասաց իր քառասնորյա անպատային փորձությունից հետո. «Աստծո թագավորությունը մոտեցել է, ապաշխարեցեք ու Ավետարանին հավատացեք» նաև մի ուրիշ անգամ ասաց. «Եթե չապաշխարեք, բոլորը էլ կկորչեք» (Մարկոս Ա 15 և Ղուկաս ԺԳ 3): Քանզի ճշմարիտ ապաշխարությունը մահացու հարված է կեղծ ամոթով վարակված մեր հին ազամական էությունը ու փրկության լույս մեղքերով հյուսված սատանայի որոգայթում: Իսկ երկինք համբարձվելուց առաջ մեր Տերը պատվիրեց. «Գնացե՛ք ամբողջ աշխարհով մեկ և քարոզեցե՛ք Ավետարանը բոլոր մարդկանց: Ով հավատա և մկրտվի, պիտի փրկվի, և ով չհավատա, պիտի դատապարտվի» (Մարկոս ԺԶ 15): **Ավետարան, հավատ, ապաշխարություն և մկրտություն** - ահա այս չորս բառերի մեջ է թաքնված Աստծո զորության ու փրկության գաղտնիքը: Բայց նորից մի ուրիշ հարց է ծագում, ինչպե՞ս կարող է մեղավոր մարդը սուրբ զորություն կրել, չէ՞ որ այն կարող է նորից իր մեղավոր նպատակներին ծառայեցնել ու ընկնել հպարտության ու փառասիրության ավելի ահավոր մեղքի մեջ: Եվ վերջապես հնարավո՞ր է, որ մեղանշական ու հողեղեն արարածը կարողանա երկնային անապական կյանքը կրել իր մեջ ու չայրվել այդ զորությունից: Այդ հարցին Հիսուս Քրիստոսը իր քարոզություններից մեկում պատասխանեց այսպես. «Նոր գինին հին

տիկերի մեջ չեն դնում, ապա թե ոչ տիկերը կպատուվեն. և գինին դուրս կթափվի, և՛ տիկերը կփչանան, այլ նոր գինին նոր տիկերի մեջ են լցնում և երկուսն էլ պահվում են» (Մատթ. Թ 17): Այսինքն հին՝ ազամական մարդը չի կարող կրել սուրբ գորությունը ու հարկավոր է մի նոր էություն, որ կարողանա իր մեջ երկնայինը պարփակել: Եվ երբ մի գիշեր Հիսուսի մոտ եկավ մի փարիսեցի իշխանավոր, Նիկողիմոս անունով, նա ուզեց իմանալ Աստծո արքայությունն մտնելու գաղտնիքը, և այդ զրույցի ժամանակ բացվեց երկնային մի սքանչելի խորհուրդ, որով մեղավոր մարդուն հնարավորություն է տրվում ժառանգել Աստծո արքայությունը. «Եթե մարդը նորից չծնվի, չի կարող մտնել Աստծո թագավորությունը» (Հովհ. Գ 3): Ու բնական է, որ մարդը հարցնի, իսկ ինչպե՞ս կարող է ինքը նորից ծնվել, մի՞թե հնարավոր է մոր որովայնը մտնել ու նորից ծնվել: Ճիշտ այդ հարցն էլ Նիկողիմոսը տվեց Հիսուսին ու նրանից ստացավ հետևյալ պատասխանը. «Ճշմարիտ, ճշմարիտ եմ ասում, եթե մարդը ջրից ու Հոգուց չծնվի, չի կարող Աստծո թագավորությունը մտնել: Մարմնից ծնվածը մարմին է, Հոգուց ծնվածը՝ հոգի» (Հովհ. Գ 5): Ահա և այդ գաղտնիքը՝ մարդը նորից, ի վերուստ պետք է ծնվի Սուրբ Հոգու միջոցով, որը կատարվում է երկրի վրա, մկրտության Սուրբ Ավագանի միջոցով: Այո՛, միայն Սուրբ Երրորդության անունով մկրտությունն է մարդուն հնարավորություն տալիս հոգով վերստին ծնվելու ու Աստծո արքայությունը ժառանգելու, մնացած բոլոր ձևերը մարդկային են, կամ էլ դիվական ու փուչ: Միայն մկրտության միջոցով է

մարդը մաքրվում իր ազամական և սեփական մեղքերից ու վերածնվելով նոր մարդ է լինում, երկնային սուրբերի ժառանգակից դառնալով: Ու այստեղ շատերի մոտ մի ուրիշ հարց կարող է ծագել. իսկ ինչ անեն անգիտակից տարիքում մկրտվածները, քանզի մեր եկեղեցին ունի մանկամկրտության խորհուրդ ու շատ-շատերը իրենց ծնողների հավատով մանուկ հասակում են մկրտվել, բայց հետո ոչ մի հոգևոր դաստիարակություն չստանալով, ոչ կնքահոր, ոչ ծնողների, ոչ շրջապատի կողմից, մնացել են հոգևոր տգիտության մեջ, և դեռ ավելին. ուսման ժամանակ մանկավարժների կողմից, աթեիստ, այսինքն՝ անասուված կրթություն են ստացել: Մանկամկրտության վերաբերյալ, որին դեմ են աղանդավորական մտածելակերպ ունեցող քրիստոնյաները, պատասխանենք այսպես. մեզ ավելի իմաստուն չկարծենք, քան մեր նախնի հայրերը, որոնք Սուրբ Հոգով ընդունել են մանկամկրտությունը, քանզի ինչպես Հիսուսը ու թեբորդ օրը թլպատվեց, որպեսզի ընդունի Հին ու Նոր կնիքը, այդպես էլ մեր նախնի սուրբ հայրերը ու թեբորդ օրվանից մկրտում են մանուկին, որով նա Նոր ու Նախնի կնիքն է ստանում սուրբ Մեռնի դրոշմով: Եվ ի վերջո՝ Մեսրոպ Մաշտոցը, Ներսես Շնորհալին, Նարեկացին, Գրիգոր Տաթևացին և բոլոր հայ սրբերը մանուկ հասակում են հանձնվել Տիրոջը և ի ապացույց այդ ճշմարիտացիության, դարձել են հավատի մեջ հաղթող մեր սուրբ հայրերը, որոնց հավատի պտուղներն են դարերով վկայված նրանց կյանքն ու գործերը: Իսկ մկրտված քրիստոնյային միայն հարկավոր է ամենօրյա ապաշխարություն

մագլցել իր փրկության Գողգոթան, քանզի ապաշխարությունը հոգու բաղնիք է Սուրբ Հոգու սրբարար կրակով, որով մարդը հոգու աղավնակերպ թևեր է ստանում վեր ճախրելու մեղքի ապականությունից: Եվ որպես ապաշխարության աղոթքի ուսանելի օրինակ բոլորիս համար կարող է հանդիսանալ մեղանշած Դավթի զղջման սաղմոսի հետևյալ խոսքերը.

«Ողորմիր ինձ, Աստված, քո մեծ ողորմությամբ և ըստ Քո առատ գթության քավիր իմ անօրենությունները:

Առավել լվա ինձ իմ անօրենություններից և մաքրիր ինձ իմ մեղքերից...

Դարձրու երեսեգ իմ մեղքերից և քավիր իմ բոլոր անօրենությունները:

Սուրբ սիրտ հաստատիր իմ մեջ, Աստված, և ուղիղ հոգի նորոգիր իմ ներսում:

Մի՛ գրկիր ինձ, Տեր Քո երեսից և մի՛ հանիր ինձանից Քո Սուրբ Հոգին:

Տո՛ւր ինձ Քո փրկության ցնծությունը և Քո Տիրական Հոգով զորացրու ինձ»:

(Սաղմոս Ծ 3-4, 11-12)

Քանի որ ըստ եկեղեցու վարդապետների, մարդ էակը իրենից ներկայացնում երեքմասնյա ամբողջություն՝ հոգին, միտքը և մարմինը, ապա մարդը մեղանշում է այդ ամենով: Օրինակ, երբ եվան լսեց բանասարկուին ու պատասխանեց նրան՝ դա մտքով մեղանշելն է, հետո տեսավ արդելված պտուղը հաճելի է աչքերին ու ցանկացավ այն ուտել՝ դա հոգու մեղանշական զրսևորումն էր, քանի որ հոգու զորություններն են՝ բանականը, ցանկականը ու ցասմականը, և կինը հոգով

ցանկանալով առավ և կերավ մահաբեր պտուղը ու զրանով իսկ մեղանշեց նաև մարմնով, քանի որ ուտելը, խմելը շնանալը, սպանելը, գողանալը մարմնի գործեր են:

Բայց ինչպես օձի թույնը կարող է բժշկել մարմինը, եթե իմաստությամբ վարվենք, այդպես էլ պատվիրանները, որոնք մեզ մահվան դատապարտության տակ փակեցին, քանի որ եթե չլինեք օրենքը, մարդը անպարտ կլինեք Աստծո առաջ, բայց պատվիրաններն ու օրենքները մարդու մեղավոր էությունն են ի հայտ բերում, և զրանով իսկ զղջման ու ապաշխարության տանում ու մահվան դատապարտության փոխարեն փրկության և օրհնության պատճառ դառնում: Ինչպես և գրված է. «Օրենքը դաստիարակ եղավ՝ մեզ Քրիստոս Հիսուսին բերելու» (Գաղ. Գ 24): Ավետարանական անառակ որդին երբ զղջաց իր մեղքերի համար, նա չմնաց նորից խոզեր արածացնելու, այլ վեր կացավ և գնաց հոր մոտ խոստովանելու ու ներում խնդրելու իր արարքների համար: Այս դիպվածը հուշում է մկրտվածների մասին, որոնք ժամանակին ստանալով վերստին ծնունդ, համարվեցին Աստծո զավակներ, բայց քանի դեռ մեղքի մեջ են մնում, ապա անառակ որդու դիրքում են ու միայն ապաշխարության միջոցով է հնարավոր վերականգնել ճշմարիտ որդիական դիրքը: Ու ինչպես ասում է Պողոս առաքյալը, պիտի զղջումով հաշտվել Աստծո հետ ու նորոգել խաթարված վիճակը: Այդ պատճառով մեր հայ առաքելական եկեղեցին ապաշխարությունը որպես կարևորագույն հոգևոր խորհուրդ, այն դասել է եկեղեցու յոթ խորհուրդների շարքում: Այս բոլորը

մեզ կօզնի հասկանալ ապաշխարութեան, մկրտութեան ու գրանով իսկ Սուրբ Հոգու գործութեանը հաղորդ լինելու խորհուրդը, որով մարդը կարող է պատերազմել թե հին մարդու մեղավոր ցանկությունների և թե աշխարհից եկող գայթակղությունների դեմ ու հաղթող դուրս գալ Տիրոջ գործութեամբ, դրանով իսկ պահելով պատվիրանները սրբութեամբ ու երկյուղով: Քանզի պատվիրաններով ու օրենքներով մարդը իր մեղավոր վիճակն է ճանաչում, իսկ Տիրոջ շնորքով պատերազմում է այդ մեղքերի դեմ:

Իսկ ճշմարիտ, ի սրտե եղած ապաշխարությունը բժշկում է հոգիները ու նոր կյանքի շունչ փչում մեռնող մարդու մեջ, նրան փրկութեան հույս տալով ասում է. «Արթնացիր, դու, որ քնած ես և կանգնիր մեռելների միջից ու Քրիստոս քեզ լույս պիտի տա» (Եփես. Ե 13-14): Այսինքն մեր դադարի ու հայտնի բոլոր մեղքերը խոստովանութեամբ ու զղջումով մահվան խավարից ի լույս հանելով այն մաքրվում է ապաշխարութեամբ, որը նույն բանն է, ինչպես մահվան քնով քնած մարդու վերակենդանացումը: Անառակ որդու հայրը նույնպես վկայեց, որ իր որդին կորած էր՝ գտնվեց, մեռած էր՝ կենդանացավ:

Փրկութեան շնորհը մեզ սիրող Հոր Աստծո կողմից ձրիաբար է տրված, իսկ ապաշխարութեամբ ու պատվիրանապահութեան ջանքը ինքներս պետք է անենք, ինչպես հորդորում է բոլորիս Պետրոս առաքյալը. «Եղբայրներ, առավել ջանացեք որպեսզի գործերով ձեր կոչումն ու ընտրությունը հաստատ պահեք» (Բ Պետրոս Ա 10):

Եվ վերջապես. մենք Տիրոջից մի կարևոր հորդոր

ունենք. «Եթե մեկը կամենում է հետևել Ինձ, թող ուրանա իր անձը, վերցնի իր խաչը և գա Իմ ետևից» (Մատթ. ԺԶ 24): Իսկ ինչ է նշանակում խաչ վերցնել, եթե ոչ ամեն գնով պահել Տիրոջ պատվիրանները, որովհետև այս չար ու մեղավոր աշխարհում Տիրոջ սուրբ պատվիրանները պահելը, նման է կատաղի ու պղտոր հորձանուտով սրնթաց գետին հակառակ լողալուն: Եվ մենք գիտենք, որ մարդ արարածը նման կարողություն չունի ու նա իր անձի ջանքերով ընդամենը կարող է որոշ ժամանակով հակառակվել գետի հոսանքին, բայց շուտով թուլացած ու հուսալքված կհանձնվի մահաբեր ալիքներին: Մեղավոր մարդկությունը սրնթաց գահավիժում է դեպի հավիտենական դժոխքի կրակները, և միայն Հիսուսին հետևող, Սուրբ Հոգով գորացածները կարող են Աստծո շնորհով, պատվիրանապահութեամբ դիմակայել մեղքի այդ մահաբեր ընթացքին ու հասնել երկնային նավահանգիստ: Ինչպես վախկոտ և ուրացող Պետրոսը մինչև չըստանար Սուրբ Հոգու գործությունը չէր կարող հազարավորների առջև վկայել հարուցյալ Հիսուսի մասին, այդպես էլ մեղավոր մարդը չի կարող պահել Տիրոջ սուրբ պատվիրանները, մինչև նույն Հոգու գործությանը հաղորդ չլինի: Դրա համար Հիսուսը իր աշակերտներին ասաց. «Նստեցե՛ք Երուսաղեմ քաղաքում, մինչև որ երկնքից գործութեամբ զգեստավորվեք» (Ղուկ. ԻԳ 49): Եվ այդ կատարվեց Սուրբ Հոգու գալստյան օրը:

Իսկ Աստծո օրենքներն ու պատվիրանները փրկութեան ճանապարհի նախագգուշացնող նշաններն են, որոնց մերժումը կամ անտեսումը ողբերգական վախ-

ճանի կհասցնի յուրաքանչյուր հոգու. ով էլ որ նա ուզում է լինի՝ հոգևորական կամ աշխարհիկ:

Սիրելի ընթերցող, ահա դու արդեն իմացար մեր Տիրոջ պատվիրանները և դրանք պահելու գործության աղբյուրը, այժմ իմաստուն եղիր, ապաշխարի՛ր զղջումով ու պահի՛ր դրանք Աստծո Սուրբ Հոգու գործությամբ: Ու մի՛ վհատվիր, եթե այստեղ կարգացած դ խոսքերով հանդիմանվել ես մեղավոր արարքների համար, Աստված տեսնելով քո անկեղծ զղջումը ու մեղքերիցդ ազատագրվելու ջանքերդ, կօգնի և կգորացնի քեզ, քանզի դու Նրա օրհնյալ կամքն ես ուզում կատարել: Ու որպես օգնություն կարող ես ամեն օր մեր սուրբ Հայրերի հետևյալ աղոթքը կատարել (խաչակնքիր և ասա).

«Գոհանում եմ Քեզանից մեր Տեր Աստված, որ քո տեսանելի լույսով զվարճացրեցիր Քո բոլոր արարածներին և Քո պատվիրանների իմանալի լույսով լուսավորեցիր բոլոր Քեզ Հավատացողներին: Մեզ էլ զորացրու Տե՛ր, այսօր և ամեն ժամանակ՝ պահելու Քո պատվիրանները, որպեսզի լուսավորված մտքով միշտ Քեզ հաճելին անենք և Քո բոլոր սուրբերի հետ հասնենք հանդերձյալ բարիքներիդ: Ծնորհներով և մարդասիրությամբ մեր Տիրոջ և Փրկչի՝ Հիսուս Քրիստոսի, Որին վայել է փառք և իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն»:

Նաև իմանանք որ այս պատվիրանները կատարողին մեծ օրհնություններ է սպասվում (ինչպես կարգադրված գրքույկի սկզբում) թե՛ այստեղ՝ երկրի վրա, և թե՛ երկնային արքայության մեջ: Բայց և իմանանք,

որ Տիրոջ պատվիրանները մերժողին ու արհամարողին, կամ էլ ծուլությամբ ու ճանճրությամբ կատարողին, կյանքը մաշեցնող պատիժներ է սպասվում (ինչպես կկարգաս գրքույկի վերջում), և ապա ահեղ դատաստան, իսկ հետո տանջանք ու ցավ հավիտենական կրակների մեջ:

Ուրեմն ինչո՞ւ կորչենք. իմաստուն լինենք ու կյանքը ընտրենք որպեսզի ապրենք:

Համառոտելով այս ամենը կարող ենք համարձակաբար ասել. պատվիրանապահությունը դա մեր Սիրո կնիքն է երկնավոր Հոր հանդեպ, և ով որ պահի «Քո Տեր Աստծուն պիտի սիրես քո ամբողջ հոգով, քո ամբողջ էությունը ու քո ամբողջ ուժով» պատվիրանը, ապա կպահի և մնացած բոլորը, քանզի գրված է.

«Ով իմ պատվիրաններն ընդունում և պահում է դրանք, նա՛ է, որ Ինձ սիրում է» (Հովհ. ԺԳ 21):

Եվ թող մեր Արարիչ ու Տեր Աստվածը Իր Սուրբ Հոգու շնորհաց գործությամբ օգնի ճշմարտապես Իրեն սիրողներին, պահելու Իր սուրբ պատվիրանները, որպեսզի հավիտենական Սիրո թագավորությունը ժառանգեն, ինչպես որ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսն ասաց.

**«Եթե ԻՄ ՊԼՏՎԻՐԱՆՆԵՐԸ ՊԼՇԵՔ,
ԻՄ ՍԻՐ ՄԵՁ ԿՐԱՔ, ԻՆՉՊԵՍ ԵՍ ԻՄ
ՀՐ ՊԼՏՎԻՐԱՆՆԵՐԸ ՊԼՇԵՑԻ ԵՎ ՆԻՐ
ՍԻՐ ՄԵՁ ԵՄ ՄԼՏԵԼ»:**

ՈՐՊԵՍ ՎԵՐՁԱԲԱՆ

Այս գրքի առաջին հրատարակությունից ինը տարի անց՝ 2002թ. ինձ հրավիրեցին Եգիպտոս՝ ուխտագնացություն, Հիսուսի սուրբ Ընտանիքի ապրած վայրերով: Այդ ծրագրի մեջ կար նաև այցելություն դեպի Սինա լեռ: Չնայած որ արդեն նոյեմբեր ամիսն էր, բայց այդ երկրում բավականին շոգ էր, այդ պատճառով պետք է բարձրանայինք գիշերով, որպեսզի չթուլանայինք շոգից: Ոմանք գերադասեցին տեղաբնակ բեզվինների ուխտերից օգտվել, բայց հայերս որոշեցինք այդ սուրբ լեռը բարձրանալ ինչպես Մովսես մարգարեն, այսինքն ոտքով: Գիշերային արշավը դեպի Սինա լեռան գագաթ, որտեղ Տեր Աստված Իր Արարչական Մատով գրեց տասը պատվիրանները, տեեց մոտ չորս-հինգ ժամ, մինչև որ հասանք ճիշտ այն ժամանակ, երբ բացարձակապես ամայի լեռան վրա սկսեց արևածագը: Պահը խորհրդավոր էր, քանզի աշխարհի տասնյակ ազգերի ու այլակրոն դավանանքների մարդիկ, կանգնած այդ սուրբ լեռան վրա սրտի հուզմունքով կասկարմիր հուրհրացող արևն էին դիմավորում, ի խորհուրդ այն բանի, որ այստեղ՝ այս սուրբ վայրում գրված պատվիրանները վերաբերվում է համայն մարդկությանը: Իսկ ծագող արեգակը խորհրդանշում էր մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին, որն ի լուր համայն աշխարհին ասաց. «**ԵՍ ԵՄ ԼՈՒԹՄՆ ԱՇԽԱՐՀԻ**»: Եվ մենք՝ Հայորդիներս, ներքին հուզմունքով մի վեհ զգացմունք ապրեցինք, որ այստեղ հավաքված բոլոր մեծ ու փոքր ազգերի նախնիներից առաջինը եղանք, որ հավատքով որպես Տեր ու Փրկիչ ընդունեցինք ծագող Արեգակին՝ Աստծո Որդուն:

Թող Տերը օրհնի Հայաստան աշխարհը, որ ճշմարիտ պատվիրանապահությունը մինչև Իր Երկրորդ գալուստը հավատարիմ մնանք Իր Մեծ **Անվանը**: Ամեն:

ԱՍՏԾՈ ՊԱՏԻԺՆԵՐԸ

Բայց եթե չլսեք ինձ և չկատարեք իմ այս բոլոր հրամանները, արհամարեք դրանք, իմ կարգադրությունները, ձանձրանալով չկատարեք իմ պատվիրանները, վերացնեք իմ հաստատած ուխտը, ապա ես նույնը կանեմ ձեր նկատմամբ. տաղնապալից տառապանքների կմատնեմ ձեզ, քոսով ու դեղնախտով կհիվանդացնեմ ձեզ, որ պակասի ձեր աչքերի լույսը, և դուք հալո՞ւմաշ լինեք: Այնժամ զուր տեղը պիտի ցանեք ձեր սերմերը, և ձեր արտերի բերքը ձեր հակառակորդները պիտի ուտեն: Ես իմ զայրացած հայացքը ձեր վրա պիտի հառեմ, և դուք պիտի ընկնեք ձեր թշնամիների առաջ: Ձեզ ատողները ձեզ հալածական պիտի անեն, և դուք փախստական պիտի լինեք, եթե անգամ որևէ մեկը չհալածի ձեզ: Եթե նման պատիժներից հետո էլ ինձ չլսեք, ձեր գործած մեղքերի համար յոթնապատիկ ավելի պիտի պատժեմ: Ես պիտի խորտակեմ ձեր ամբարտավան պարծենկոտությունը, երկինքը ձեզ վրա երկաթի պես ծանր պիտի դարձնեմ, իսկ ձեր հողը՝ պղնձի պես կարծր: Ձեր զորությունը ի չիք պիտի դառնա, հողը ձեր ցանած սերմի չափով իսկ բերք պիտի չտա, ոչ էլ երկրի ծառերը պտուղ պիտի տան (Ղևտական, 26, 14-20):